

De subitaneis mortibus libri duo. Juxta exemplar excusum Romae / [Giovanni Maria Lancisi].

Contributors

Lancisi, Giovanni Maria, 1654-1720

Publication/Creation

[Lipsiae] : Sumptibus Jo. Friderici Gleditsch, 1709.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/y5qscdcr>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

32104/A

C. XVI. e

18

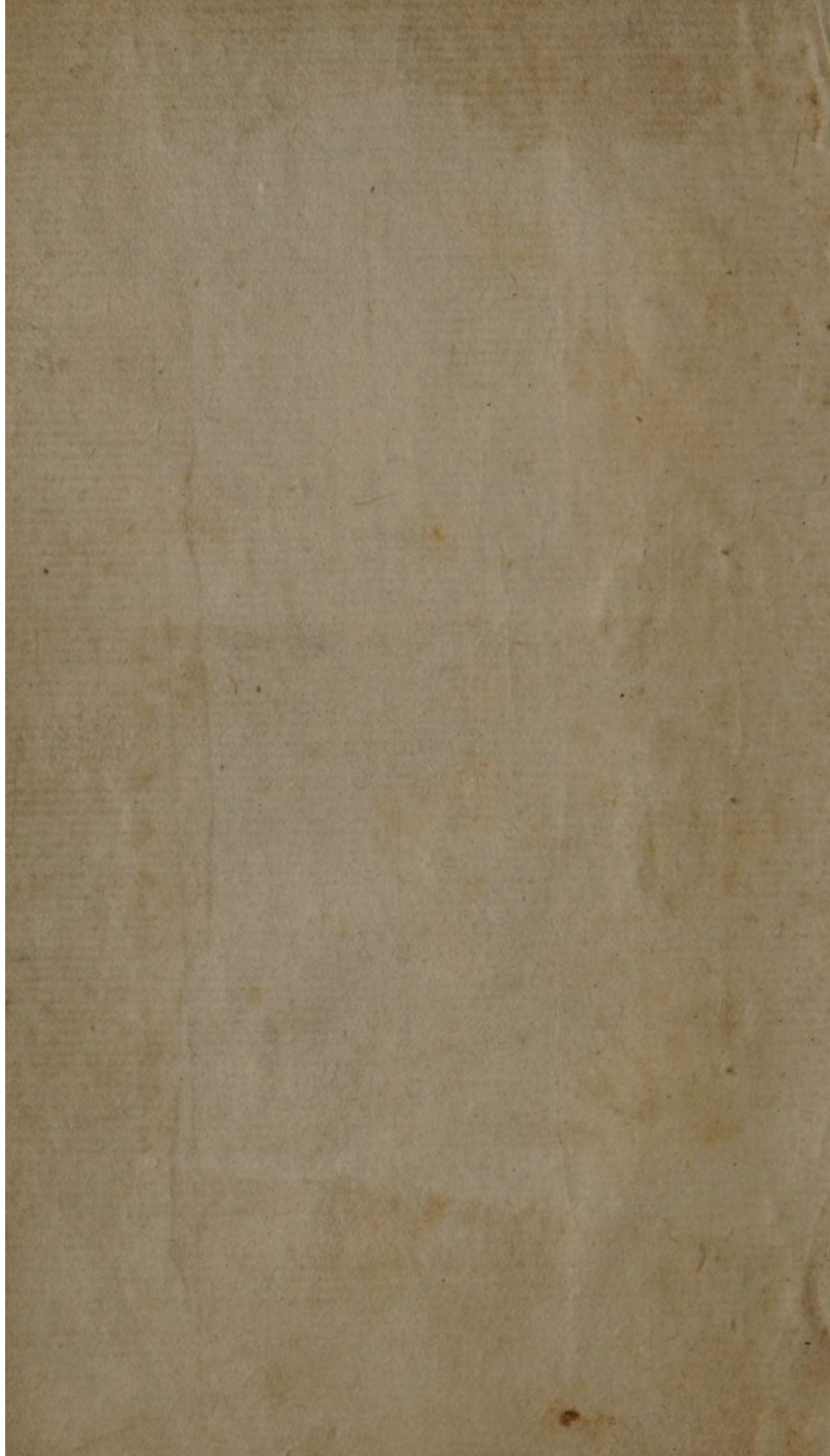
67. A. 19

31244

---

feeling
15/10/12

IO. MARIAE LANCISII,
Intimi Cubicularii & Archia-
tri Pontificii,
DE
SVBITANEIS
MORTIBVS
LIBRI DV O.

Juxta Exemplar excusum

ROMÆ,

Sumptibus JO. FRIDERICI GLEDITSCH,
Bibliopolæ Lipsiensis.

M DCC IX.

CLEMENTI XI.

PONT. OPT. MAX.

IO. MARIA LANCISIUS
FELICITATEM.

M*Aius, ac iustius obsequii genus, quam simplicem libri nuncupationem, sisto ad SANCTITATIS TVÆ PEDES, B. P. dum hos qualescunque labores meos, in publicam salubritatem*

A 2 tem

tem Tuo Iussu, qua decet veneratio-
ne, susceptos, Tibi nunc humiliter
offero. Hoc enim, quantumvis te-
nuissimo munere, non solum gratum
animum erga beneficentissimum Prin-
cipem; sed promptam etiam, ac soli-
citam erga suprema Tua Mandata
voluntatem profiteor, & obedienti-
am. Siquidem, hoc ineunte anno,
quo repentinarum mortium strages in
Urbe multis iam mensibus grassaba-
tur, nihil, post diuinam imploratam
opem, habuisti prius, quam, dete-
ctis causis, ipsas morborum radices
euellere. Hinc, ut sollicitudine, cu-
raque mea vigilantissimæ Prouiden-
tiæ Tuæ, Principibus aliis ad populo-
rum salutem imitandæ, responde-
rem; suspenso tantisper studio, Tibi
iam debito, Tibique a me plures an-
nos elucubrato, de Motu Cordis, &
Aneurysmatibus, me totum ad ista

conuerti. Quare Pindari ductu, ^{Ode}
qui, cum promissum Agesidamo ^{I.} &
hymnum distulisset, adiecit alium ^{II.}
breuiorem, ut sorti persoluendæ
usuram adiungeret; nos, hasce in-
ter moras, præsentis libros, tan-
quam fœnus maioris operis, Tibi
dependimus; hoc certe Pindaro
diligentiores, quod sortem fœ-
nore præcurramus. Vtinam hæc,
PONTIFEX SANCTISSIME,
id unice assequantur, ut Tuo uni-
uersos apud homines admirabili
iudicio comprobentur: quo sane
iudicio, insigniumque operum, a
Te iam absolutorum, luce, & ex-
emplis in spem erigimur, ut Reli-
gionem quoque ad extrema terra-
rum propagatam, reliquas sacras
Ædes, ac vetera Urbis Monumen-
ta restituta, nouaque in prisco-
rum emulationem Caesarum subli-
mius euecta publice gratulemur;

Et magnifica inter hæc naturalibus etiam scientiis latiore viam per tuta, ac solida experimenta patefactam prospiciamus: ne quid sub tanto Principe ipsa Roma vel Atticæ Academiæ, vel exterorum nostræ ætatis inuentis habeat inuidendum; quorum profecto Consiliorum magnitudinem nemo cogitatione rectius metiatur, quam nos, qui SANCTITATI TVÆ propius adstantes, famam de Iustitia, de Celsitudine Animi Tui, cum admirabili moderatione coniuncta, deque cæteris Virtutibus uniuersis latissime diffusam, veritate ipsa longe minorem animaduertimus; atque Tuis in Actibus cunctis ea, quæ raro in eundem conueniunt, una concurrere admiramur, summam nempe doctrinam cum incredibili humanitate, grauitatemque veteris discipli-

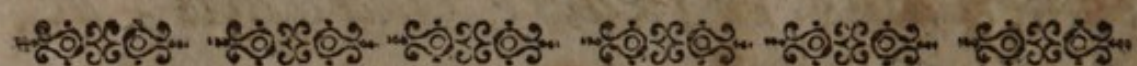
*Sciplina, quam crebris ieiuniis, &
austera pietatis exercitatione profite-
ris, mira cum sermonis, morumque
suauitate conspirantem; ut qui tam
sublimi fastigio potestatis, ac merito-
rum, præclarisque operibus antecellis,
tamen aliis Te fœdere charitatis, ac
sensu Christianæ humilitatis exæques.
Ita Deus Te diu sospitem ad Eccle-
siæ & populorum felicitatem seruet,
ac cœptis tuis, votisque nostris beni-
gnus adspiret. Ex Quirinali Tuo
Kal. Nou. MDCCVI.*

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magi-
stro Sacri Palatii Apostolici,

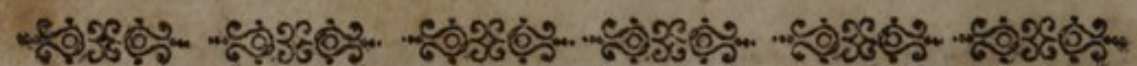
*Dominicus de Zaulis Episcopus
Verulanus Vices gerens.*

Librum Illustrissimi Domini Io. Mariæ
Lancisii perlegi, & gustavi meo non
sine lucro, quo in Libro multam quidem
doctrinam, & elegantiam, nihil vero
Religioni, & moribus Catholicis contra-
rium deprehendi; propterea, si Reue-
rendissimo Patri placuerit, in lucem dari
posse arbitror.

Romæ iv. Kal. Febr. MDCCVII.

Jacobus Sinibaldus Protomedicus Generalis.

Imprimatur,

Fr. Paulinus Bernardinius Ordinis Præ-
dicatorum Sacri Apostolici Palatii
Magister.

OR.

ORDO, ET INDEX

Capitum, Historiarum, & Scholiorum, quæ in duobus iis Libris continentur.

Occasio scribendi.

LIBER PRIMVS.

CAP. I. *Vita in quo consistat præsertim apud animalia perfecta.* pag. 1.

CAP. II. *Ostenditur mortem esse indiuiduam, & subitanæam, sed ex hominum opinione varie dispertiri.* pag. 6.

CAP. III. *Quæ vera sit in hominibus Mortis idea, & unde discrimina petenda sint.* pag. 10.

CAP. IV. *De Natura, & differentiis repentina mortis.* pag. 13.

CAP. V. *Agitur in genere de causis mortis, quam vocant repentinam.* pag. 15.

CAP. VI. *De causis subitanæ mortis ex parte fluidorum maioris usus, & primo ex parte aëris.* pag. 19.

CAP. VII. *De causis subitanearum mortium ex parte sanguinis.* pag. 22.

CAP. VIII. *De causis subitaneorum mortium ex parte fluidi neruorum, seu spirituum animalium.* pag. 25.

CAP. IX. *De causis subitaneæ mortis ex parte solidorum maioris usus, & primo ex parte instrumentorum, respirationi famulantium.* pag. 31.

CAP. X. *De causis improuisarum mortium ex parte cordis, & magnorum vasorum.* pag. 35.

CAP. XI. *De causis improuisarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.* p. 43.

CAP. XII. *Subitanei morbi hætenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ & simul plerumque concurrunt.* pag. 57.

CAP. XIII. *Recensitæ causæ subitaneorum mortium inuincibiles, aut vincibiles existunt.* pag. 61.

CAP. XIV. *De signis improuisæ mortis, & primo de simulatis, ac suppositis, seu supplantatis mortibus.* pag. 66.

CAP. XV. *Exponitur difficultas inueniendi certa signa, quibus dignoscantur qui natura, non arte pseudo-mortui occurrunt.* p. 69.

CAP. XVI. *De signis, quibus pseudo-mortui a vere mortuis distingui possunt.* pag. 73.

CAP.

CAP. XVII. *De signis medicis, quibus repentina mors prænosci potest.* pag. 82.

CAP. XVIII. *Agitur de signis futurae mortis repentinae, petitis ex laesione instrumentorum, respirationi famulantium.* pag. 87.

CAP. XIX. *De signis futurae subitaneae mortis a Corde, Magnis Vasis, & Sanguine.* pag. 95.

CAP. XX. *De signis improuise mortis a cerebro, neruis, & liquido animali.* pag. 113.

CAP. XXI. *Agitur in genere de methodo præseruandi a subitaneis mortibus.* p. 119.

CAP. XXII. *Qua methodo præseruanda sunt corpora aspectu sana.* pag. 123.

CAP. XXIII. *De methodo præseruandi a subitaneo interitu corpora valetudinaria.* pag. 130.

LIBER SECVNDVS.

De subitaneis mortibus, illarumque causis, quæ decursu annorum 1705. & 1706. Romæ contigerunt.

CAP. I. *Quæritur, an causa repentinarum mortium, quæ Romæ per hæc tempora grassata sunt, fuerit vniuersalis, & simplex, an vero particularis, & mixta.* pag. 150.

CAP.

CAP. II. *Demonstratur, inaequalem aëris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinarum mortium.* p. 155.

CAP. III. *Adducuntur quædam argumenta ad confirmandum, non ex vniuersali solum causa tot hominum discrimina Romæ contigisse, sed ob morbosas eorundem corporum dispositiones, ac potissimum intemperantiam.* pag. 159.

CAP. IV. *Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licet maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romæ morbi nequaquam vagati sunt.* pag. 166.

CAP. V. *Quæ remedia hoc anno iis maxime profuerint, qui a subitaneis morbis repentinæ mortis minitantibus, euaserunt.* pag. 169.

OBSERVATIONES.

Physico-Medicæ nonnullorum, qui, cum primum istiusmodi repentinis morbis tentati fuerint, feliciter euaserunt. pag. 187.

OBSERVATIO I. *Apoplexia cum aphonia, & paralyti dextera corporis medietatis, phlebotomia, chatartica, ac diaphoretica soluta.* pag. 188.

OBSERVATIO II. *Fortis Apoplexia cum*

*cum relicta paralysi feliciter curata in
Matrona sexagenaria.* pag. 192.

OBSERVATIO III. *Subita capitis oc-
cupatio cum aphonia ex affectione cerebri
partim idiopathica, partim sympathica,
prosperè cedens.* pag. 197.

OBSERVATIO IV. *Apoplexia cum af-
fectione epileptica, & syncopali in para-
lysim dexteræ medietatis corporis, salva
tunc Ægri vita, concedens.* pag. 201.

Ætiologia huius morbi, & Ægri mors. p. 212.

Dissectio cadaueris. pag. 217.

Scholium dissectionis. pag. 221.

OBSERVATIONES.

*Physico-Anatomica nonnullorum, qui primo
impetu morbi repente per hæc tempora
perierunt.* pag. 235.

OBSERVATIO I. *Repentina mors ex
apoplexia syncopali in Viro obeso, & ca-
chochymo.* pag. 238.

Cadaueris dissectio. pag. 240.

Scholium. pag. 244.

OBSERVATIO II. *Subita mors ex syn-
cope ob cordis magnitudinem, prolapsum,
atque aneurysma.* pag. 252.

Cadaueris dissectio. pag. 254.

Scholium. pag. 256.

OBSERVATIO III. *Cita mors ob interceptum motum aëris, & sanguinis in præcordiis, vna cum cerebri consensu.*

pag. 269.

Cadaueris dissectio.

pag. 270.

Scholium.

pag. 272.

OBSERVATIO IV. *Repentina mors ex conuulsione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortissimam apoplexiam ocysime desinente.*

pag. 283.

Cadaueris dissectio.

pag. 284.

Scholium.

pag. 287.

OBSERVATIO V. *Improuisa mors ex subita Cauæ intra pericardium disruptione cum aneurysmate arteriæ magnæ.*

pag. 300.

Cadaueris dissectio.

pag. 301.

Scholium.

pag. 305.

OCCASIO SCRIBENDI

De subitaneis Mortibus.

VM in Vrbe Roma
improuisæ homi-
num mortes, decur-
su æstatis, autumnî, & hyemis
anni 1705. vsque ad æquino-
ctium vernum currentis anni
1706. frequentius acciderint;
atque hinc vulgus, tacito per-
cussum timore, ac metu erra-
bundum, in diuersa, vt asso-
let, scinderetur, nunc prauam
tabaci qualitatem, nunc puti-
dos ex præteritis terræ moti-
bus excussos halitus, nunc ab-
usum chocolatæ, nunc igno-
tum ambientis virus imperite
non minus, quam temere in-
cusans; merito Sanctissimus,
ac Vigilantissimus Pontifex

CLEMENS XI. primo Animum ad spiritualia Remedia conuertit, feruidis ad Deum fufis Precibus, nouaque in Ecclesia vniuerfali, ad implorandam bene, pieque moriendi gratiam, instituta Liturgia: subinde prudentiam cum pietate coniunxit, & vere sapiens publica vfus fuit prouidentia, quæ in tanti mali caufas diligenter inquirens, eidem opportuna, fi quæ forent neceffaria, præfidia porrigeret, vel faltem bona fpe timidas, ancipitesque populi mentes firmaret. Iuffit propterea mense Ianuario labentis anni, vt Protomedicus, & Confiliarii Medicorum Almæ Urbis Collegii, difsectis aliquorum, qui repente decefferint, cadaueribus, veras graffantis libitinæ caufas per-

Qua-
lis ef-
fe de-
beat
Prin-
cipum
Sigi-
lan-
tia in
his
cafi-
bus.

per-

perquirerent; quibus sane extispicijs me idcirco præesse mandauit, vt, re penitus obseruata, si quæ magis spectanda occurrissent, S A N C T I T A T I S V Æ illico referrem.

Omnem interea facturis periculum munificam præbuit opem Eminentiss. Card. Pallauicinus, Gubernator tunc Urbis meritissimus. Qua de re, selecto ad cadauerum sectiones publico Romani Archilycei Theatro, coëpta fuerunt experimenta.

Postulat itaque suspicienda, admirandaque sollicitudo Pontificis, vt, cum omnia, qua publica, totius nempe Christiani Orbis, qua priuata subiectarum prouinciarum studia diuino quodam animi robore ipse regat, ac moderetur, faciatque vnus, & solus, quæ præsens stupeat ætas, & miratura sit

B   poste-

postera, postulat, inquam, ut nos quoque in partem etsi minimam suarum curarum scribendi celeritate, atque alacritate veniamus. Et quoniam in causas vagantium repentinarum mortium supremo Principis iussu satis per cadauera, perque alias observationes inquisitum fuit, consentaneum rationi ducimus, peracta, fideliterque descripta experimenta ad rationis lancem diligenter expendere; quæ quidem eo nunc liberius in manus hominum prodire finimus, quod plures viderimus de subitis istius anni casibus sparsim editas hetrusco, ac latino sermone dissertationes, quæ, utcunque argumentum egregie attingant, integrum tamen, propter observationum paucitatem, perstrictumque nimis causarum examen, minime complectuntur.

At

At vero, vt opus hoc nec inu-
tilis, nec indecora doctrinae va-
rietas commendaret, e re puta-
uimus in primo libro agere de
subitaneis mortibus in vniuer-
sum, idque eo libentius, quo
nemo Recentiorum magnum
aliquid conferre huc videatur.
Multi enim particulatim, &
obiter, nullus, quod sciam, post
detectam circulationem, gene-
ratim, discrete, atque ex institu-
to de hoc argumento scripse-
runt; visuri deinde in secundo
libro veluti in hypothesis, an v-
niuersale, vel particulare, an ve-
ro, vt putamus, mixtum fuerit
principium, ex quo supremi
hoc anno fati causa tot Roma-
nis Ciuibus, & Incolis impen-
derit. Quod varijs insuper ob-
seruationibus anatomicis o-
stendere, ac demonstrare cura-
bimus. Iis frui Lector, & vale.

*Operis
distributio*

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ
σκέπτεσθαι καὶ ἐπίστανται, τέχνησιν γὰρ
χρεόμενοι, ὁμοίησιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ
γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νότον ἐδίδαξε μι-
μέσθαι τὰ ἐαυτῶν, γινώσκοντας ἃ ποιεῖ-
σι, καὶ καὶ γινώσκοντας ἃ μιμνέοντα.

At vero homines ex manife-
stis obscura considerare non
nouerunt: quum enim ar-
tibus utantur similibus hu-
manæ naturæ, id ipsum
ignorant. Diuina enim
Mens edocuit ipsos sua ipso-
rum imitari; ita ut cogno-
scant, quæ faciunt, & non
cognoscant, quæ imitan-
tur.

Hippocrates lib. 1. de Dieta
num. 13.

DE SVBITANEIS MORTIBVS

In genere
LIBER PRIMVS

*Vita in quo consistat, præsertim apud
animalia perfectæ.*

C A P V T I.

VM nemo veram,
ac perspicuam vl-
lius mortis ideam
fingere sibi possit,
quin claram prius,
atque veram vitæ
rationem diligenter expendat; pro-
fecto necesse in præsens erit, vt, na-
turam, & causas subitanearum mor-
tium inuestigaturi, genuinas vitæ
notiones præmittamus. Longas
itaque rejicientes disputationum
tricas, quibus Peripatetici se suis

*Ex vite
notione
vera
mortis
idea de-
sumen-
da.*

*natura
per ide-
as ab-
stractas
raro
eluce-
scit.*

*Aristo-
teles de
Vita
conce-
ptus
tradi-
dit ob-
scuros.
lib. de
ijs qui
viu. sine
alim.
Res re-
rumque
modi
locum
nume-
rum su-
perant.*

aculeis compungunt ; illud vnice
aduertendum ducimus , proprias,
atque indiuiduas rerum naturas per
complexum multarum abstracta-
rum idearum raro perspicuas ha-
beri posse. Quo fit, vt prisci phy-
siologi, dum vniuersalem quan-
dam vitæ rationem quærunt , quæ
cum plant-animalibus, insectis, &
monstris, cum piscibus, brutis, &
hominibus adamussim congruat,
nihil præter confusionem & ambi-
guitatem nostris mentibus inge-
rant. Exemplo sint quæ sparsim
de vitæ conceptibus obscure tradi-
dit Aristoteles , & collegit inter
alios Licetus.

II. Cum enim vocum numerus
a rebus, rerumque modis longe
superetur ; cumque nomina a ma-
ioribus nostris aliquando perpe-
ram rebus imposita fuerint ; exin-
de sæpe oritur, vt, cupientes vna
sub voce multas res compre-
hendere , incauti aut falsas,
aut saltem obscuras ideas no-
stris

stris cogitationibus infundamus, atque admisceamus.

III. Qua de re pauca de vita hic præfaturi, non de quacunque fluidorum motione intra quæcunque resistantium, & cohærentium corporum organa, ex principio seminali proficiscentia, nobis agendum proponimus: (etiamsi sciamus notionem istam vniversales quasdam vitæ regulas, ac rationes in nobis vtcunque posse ingenerare) sed consilium est nostram mentem, sponte alioquin sua, per omnia viuientium regna vagaturam, ad perfectorum, vt aiunt, solummodo animalium vitam inquirendam fingere, ac serio determinare.

IV. Quod sane, vt assequamur, memoria repetendum est, ex Anatomicis & Chymicis, vitam in perfectis animalibus, (vt consulto de illorum sensationibus taceamus) non vni duntaxat, sed complexui plurimorum principiorum, ac duorum potissimum deberi, organi-

*Vita in
anima-
libus
perfe-
ctis*

solido- cæ nimirum structuræ solidarum
rum ac partium maioris vsus , simulque
liquido- congruæ mixturæ , fluiditati, ac
rum moli partium liquidarum similis v-
maioris sus, quæ tum intestino nixu, tum
vsus stru- etiam externa continentium pressi-
cturæ one perenniter ea methodo agi-
ac mo- tantur in nobis, vt, anima præside,
tui de- liquida cum solidis mutuo sibi opi-
betur. tulentur, vicissimque manus præ-
Ars na- beant ad motum. Scilicet quem-
turæ o- admodum ars, naturæ operum imi-
perum tatrix, vt aduertit Hippocrates, qui
imita- primus mechanicam in medicinam
trix. inuexit, quemadmodum , inquam,
Hip- ars hydraulicas machinas compagi-
pocr. nauit, quas eadem aqua mota, dum
primus relabitur, ad certum tempus mo-
mecha- uet, iterumque mouetur: ita mul-
nicam tiplici, ac nunquam satis admiran-
in me- do diuino artificio , idem Sanguis,
dici- chylo renutritus, qui in iam natis
nam in- ab alterno cordis, pulmonum, ac
uexit, thoracis motu pellitur, & quaqua-
 uersum per arterias, mouetur, cum
 partim immutatus per venas, par-
 tim

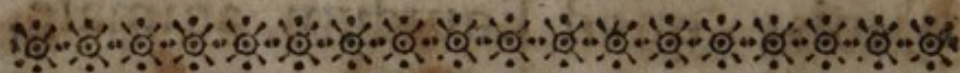

tim sub fluidi animalis crasi per
 nervos recurrat, ac relabatur in
 thoracem, pulmones, & Cor, hæc
 rursus viscera mouet, a quibus fu-
 erat dimotus, eritque in posterum
 per singulas ætates mouendus. Si-
 militer cerebrum suis cum mem-
 branis, quod liquidum animale,
 propriis e glandulis secretum, pro
 sua parte ad mouendum Cor, &
 thoracem per nervos vndatim pel-
 lit, accepto vicissim a corde, ac
 thorace Sanguine pro illius viribus
 mouetur. Vita igitur perfectorum
 animalium nihil aliud esse videtur,
 quam continuus, præside ac mo-
 uente anima, fluxus, ac refluxus,
 plus, minusue sensibilis aeris,
 sanguinis, & liquidi nervorum per
 organa, & ex organis maioris vi-
 fus, satis probe constitutis, & mu-
 tuo, atque alterne plus minusue
 sensibilibiter agitatis, & agitantibus;
 ad quorum deinde motuum con-
 seruationem mira profecto ener-
 gia, miroque inter se ordine con-

*Vita
 conti-
 nuus est
 fluxus
 refu-
 xusque
 aeris
 sangui-
 nis &
 liquidi
 neruo-
 rum per
 organa
 maioris
 & sus.*

currunt innumera alia organa sub glandularum, tubulorum, muscutorumque specie, per viscera, artusque dispersa; scilicet ut fluida partim renouentur, partim defœcantur, ac perficiantur.

Ostenditur mortem esse indiuiduam & subitanæam, sed ex hominum opinione varie dispertiri.

CAPVT II.

 Væ per compendium in præcedenti cap. de vitæ ratione posuimus nos facile ducent ad ea intelligenda, quæ mortis subitanæ præsertim naturam, & discrimina, non omnibus obuia, possunt ostendere.

II. Is porro non sum, qui mortem repentinam, ut vulgo fertur, raro censeam aduenire. Nullam enim noui mortem, nisi repentinam,

nam, siue puncto temporis con-^{Quali-}
 tingentem: scilicet, vt vitæ prin-^{bet}
 cipium in puncto saliente, cum^{mors est}
 omnia concurrunt, subito excita-^{repen-}
 tur: ita vitæ finis, cum aliquid ad^{tina.}
 vitæ necessitatem constantissime^{Vita &}
 deficit, repente semper, hoc est^{mors}
 puncto temporis, accidit. Iter v-^{puncto}
 tique ad mortem, quod ægritudi-^{tempo-}
 nem, atque agonem appellamus,^{ris ac-}
 nunc tardum ac longum, nunc^{cidunt}
 plus minusue concitatum, ac bre-^{Cur}
 ue fecit, vt vulgus hominum mor-^{Vulgo}
 tem, suapte natura individuum, di-^{mors,}
 stingeret in longam, breuem, ac^{et si in-}
 subitaneam. Illud vero nunquam^{diuidua}
 non maxima admiratione me per-^{in plu-}
 culit, qui nimirum fiat, vt delica-^{resta-}
 ta, ac perexilis hæc, affabreque^{men di-}
 contexta, ac dimota fluidorum, so-^{stingua-}
 lidorumque compago, quam vitam^{tur.}
 in animalibus dicimus, non semper
 citissimo, atque improuiso morbo,
 sed tam sæpe naturali confecta se-
 nio, paulatim contabescat, ac dis-
 soluatur.

III. At enim vero quanquam
 vniuersæ mortes puncto temporis
 natura contingant; earum tamen
 aliquæ nobis metu, ac dolore præ-
 uisæ, ac diu, quasi dixerim, præ-
 sensæ, aliquæ vero tacite veluti
 subrepentes, tanquam inopinatæ
 nobis offeruntur, quæ quidem va-
 riæ mortium species varias, corri-
 gendi mores hominum in præceptis
 labentium, occasiones, & causas
 moralibus potissimum Philosophis
 exhibuerunt; varias itidem Iurif-
 consultis, Canonistis, ac Theolo-
 gis rationes præbere solent iudi-
 candi, decernendique circa ea, quæ
 dicuntur, aut fiunt ab hominibus
 in extremo vitæ termino constitu-
 tis. Qua de re fuse differit Paulus
 Zacchia. Physicis vero non tam
 morum, rerumque ciuiliū, quam
 valetudinis curam gerentibus, illud
 præcipue huiusmodi moriendi di-
 scrimina suggerunt, vt diuer-
 sas illorum causas diligenter per-
 qui-

*Varia
 morti-
 um spe-
 cies
 quot
 modis
 viuenti-
 bus sti-
 les.*

*Quæst.
 Med.
 leg. lib.
 2. tit. p.
 quæst.
 19.*

quirant , quibus detectis , & cognitis, ipsi iudicent, num prævifas neces aliquo excogitato, vel experimentis comprobato remedio auertere queant; & num quæ inopinato nobis adueniunt , ipsæ quoque occulto aliquo, & peculiari prævideri signo, atque exhibitto pharmaco, saltem ad animæ salutem , aliquantisper prorogari possint. Quod si nec prævideri, nec prorogari vlla arte valeant, id Medici assequantur, vt Philosophiam experimentalem plenius illustrent. *Pulchrum est enim , vt scripsit Hippocrates, ea quoque ad discere, quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt.*

Philosophia experimentalis

mentalis illustratur

etiam ijs, quæ successu caruerunt.

Lib. de articul.

n. 46.

Hippocrat. testimonium.

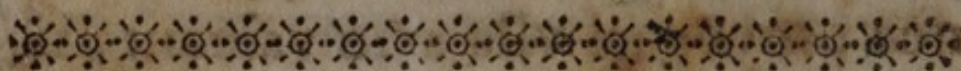
Mortis differentia inde

IV. Itaque huiusmodi rationibus ducti vtemur nos etiam cum vulgo ijs differentiis, & nomenclaturis mortium, quæ inter se distinguuntur non ex varia ipsius necis natura, cuius vna semper, eademque proprietas est subito inuaden-

petenda.

uadendi atque occupandi, sed solummodo ratione causæ, ac modi, nimirum morbi, qui mortem infert; vel ratione nostræ mentis, quæ de futuro interitu fileat, aut cogitat: idcirco nonnullas subnectemus definitiones, ac diuisiones, quas ituris per obscuros lethi libros lumen aliquod prælaturas non dubitamus.

*Quæ vera sit in hominibus Mortis
idea, & unde discrimina pe-
tenda sint.*

CAPVT III.

*Mors
est tota-
lis cessa-
tio mo-
tus aë-
ris*

Ors in hominibus, qui perfectorum animalium sunt omnium opinione perfectissimi, quacunque ex causa, & quomodolibet contingat, est vera, & omnimoda cessatio motus aëris, sanguinis, & flu-

fluidi neruorum in organis, & per organa maioris vsus, quæ naturales suas motiones vere, ac omnino amiserunt; ita tamen firma, & constans, vt per naturæ vires rescitari non possit, quam vtique animalium motuum cessationem, seu dissolutionem nexus naturæ, vt cum Aretæo loquar, necessario comitatur, & constituit discessus animæ, quæ, vt momento temporis infunditur, ita momento temporis, plane imperceptibili, seiungitur a corpore, ac separatur.

II. Huiusmodi vero absoluta cessatio motuum animalium, ac discessus animæ a corpore, quanquam cogitatione citius perpetuo contingat; nihilominus tamen, vulgaris consuetudinis, clariorisque doctrinæ gratia, distinguitur in mortem naturalem, immaturam, & violentam; singulæ vero in lentas, & subitaneas; in præuisas, ac præsensas; denique in improvisas, insensiles, atque inopinatas.

sanguinis, & liquidi neruorum in organis, & per organa maioris vsus.

Varia mortis differentia.

*Mors
natu-
ralis
quæ-
nam.*

*Etiam
in iuue-
nibus.*

III. Mors naturalis non ea solummodo dicenda est, quæ decrepitis, sed quæ, vel ijs accidit, quos, etsi annorum numero metientes, passim vocemus pueros, adulescentes, ac iuuenes, adeo tamen languidam suorum corporum constitutionem, nascendo, sortitos fuisse videmus, vt breviori temporis decursu, sed pari cum senibus fato, hebescentibus membris, vt Fabius loquitur, similes senectæ pigrescant, ac necem ipsam incurrant; scilicet quod utrobique sensim, ac sine sensu subtile illud, atque oleosuoletatile, fluida, solidaque peruadens, ac dimouens, partim transpiratum deficit, partim non extricatum desideratur; vnaque simul prompta fibrarum distractilitas, & contractilitas, lento tabo deficiens, fluida vicissim excipere, & contra eadem opportune oscillare non potest.

*Mors
imma-
tura
qualis.*

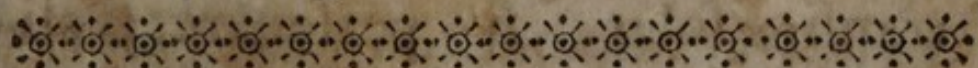
IV. Mors immatura illa esse videtur, quæ ex interno morbo proveni-

ueniens, homines; cæteroqui sanos,
& vegetos, de medio vitæ tollit.

V. Mors denique violenta ea fir-
manda est, quæ ab externa, & cum
sensibili, magnaque vi agente cau-
sa, hominibus obvenit.

VI. De cæteris vero indicatis *Violenta*
mortium discriminibus ita procul *ab inde*
dubio decernendum putamus, ut *dica-*
tur.
eadem oriri dicantur a variis senti-
endi, cogitandique modis, quibus
homines diuturno, aut celeri, sen-
sibili, aut insensibili morbo, atque
agone confectos, cum signis lethali-
bus, vel sine illis sublato videmus.
De subitanea siquidem, atque im-
prouisa morte, quippe quæ nostri
scopus est laboris, accuratius proxi-
mo capite agendum esse arbitramur.

*De Natura, & differentiis repen-
tinae mortis.*

CAPVT IV.

Subitanea, seu repentina
mors, ultro hodie, vel ipsi
vulgo innotescit, quomi-

*Repen-
tine
mortis
idea.*

nus longo sermone sit pertractanda: illa siquidem appellari solet, quæ per morbum celerrimi motus homines ut plurimum sanos, vel morbis inducias permittentibus detentos, absque ullo, vel certe breviori agone de viuentium numero tollit; & cum plerunque inopinato imperitis adueniat, terribile facit moriendi compendium.

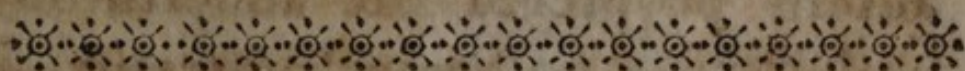
*Mors
ex præ-
cordio-
rum pa-
ralysi
insensi-
bilis.*

*Synco-
pem le-
thalem
ex ob-
structione
et
corro-
sione*

II. In subitanea vero nece diligenter notandum est, morbi celeritatem, ex qua ipsa constituitur, aliquando esse nobis insensilem, & improuisam, ut occurrit e. g. in syncope ex præcordiorum, vasorumque sanguineorum paralyti, quæ, nihil nobis de illa cogitantibus, aut sentientibus, in mortem transire solet, si perseueret; aliquando vero ægrotis esse sensibilem, & curantibus præuisam; quemadmodum obseruamus in eademmet lethali syncope ex obstructione, & corrosione magnorum vasorum, hanc enim præcedere solent anhelitus,

tus, dolores circa cor, pulsus inæ-^{magna-}
 qualitates, & animi deliquia, quæ ^{rum & a-}
 vltro præsentuntur, mortemque ^{forum}
 reddunt Medicis non modo præui-^{qua-}
 sam, sed præcautam. Vt nihil pe-^{nam}
 nitus dicamus de vulneribus sum-^{præce-}
 morum vasorum, de magnis cere-^{dant.}
 bri contusionibus, de fulminum
 ictu, de carbonis empyreumate, de
 peste, similibusque veneficis causis,
 quæ nunc præsentæ, nunc clanculum,
 sæpe tamen repente solent occidere.

*Agitur in genere de causis mortis,
 quam vocant repentinam.*

CAPUT V.

Hic statim notandum, nullam ^{Subita-}
 esse causam, seu ægritudi-^{neæ}
 nem, celerrime occidere ^{mortis}
 potentem, quæ vires suas per ^{causæ}
 diuisibilia temporis momenta non ^{semper}
 exerceat; & licet acutissimorum, ^{cum}
 atque maxime exitialium tempora ^{tempore}
 solent. ^{operari}

(a) In
suo
Tract.
de
morb.
subit.

morborum , quos (a) Ranchinus merito subitaneos vocat , velocissimo cursu compleri advertamus, nunquam tamen in syncope , e. g. aut apoplexia , quantumvis ocysissime plerunque soleant interimere, aliqua temporis momenta non excurrunt , priusquam ad illud perueniatur momentum, in quo talis fluidorum, solidorumque quies inducta sit, quam post animæ discessum , mortem appellamus. Hoc autem propterea hic aduertimus, ne lector in posterum quæratur, si nos acturi de subitanæ , quam vocant, mortis causis , nonnullarum meminerimus, quæ clam , aut palam , semper tamen cum tempore, nostrorum etiam sensuum iudicio operari solent.

Occasi-
ones sæ-
pe con-
fundun-
tur cum
causis
subita-
neæ
mortis.

(b) Lib.
9. c. 12.

II. Præterea monendum ducimus, quædam pro veris subitaneorum mortium causis sæpe sæpius accusari, quæ potius occasiones videntur habendæ. (b) *Fine namque vite nostræ*, ut ait Val. Max. *variis*,

Et occultis causis exposito, interdum quedam immerentia supremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quam ipsam mortem accersant.

III. Quanquam vero innumerae sint causae, quae subitaneas mortes valent inducere, exque varie inter se misceri, & complicari soleant, ut raro simplicem inuenias; duobus tamen generibus, ad doctrinae claritatem, apte distingui posse videntur, quorum alterum est vitium solidorum, alterum fluidorum maioris usus, dummodo vitium sit constans, & maximum. Etenim cum vitam posuerimus in motu liquidorum, ac solidorum praedicti usus; certe quidquid citissime, ac pertinaciter enunciata fluida, aut solida maxime laedere, vel alternos illorum motus, qui nullo artis, vel naturae auxilio restituantur, tollere potest, repentinam mortem inducet.

*Mortis
subita-
neae
causae
duplicis
sunt ge-
neris.*

IV. Et quoniam tria sunt fluida,

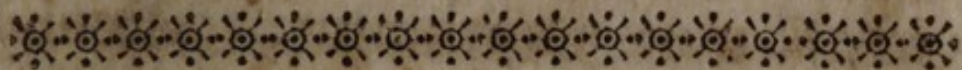

Solida & fluida maioris & minoris & traque & qualia. totidemque solida maioris vsus, quæ vitæ machinam potissimum librant, scilicet ex parte liquidorum primo aër, secundo sanguis, tertio fluidum neruorum; ex parte solidorum, primo aspera arteria cum pulmonibus, cæterisque partibus respirationi inferuientibus; secundo cor cum appensis sanguiferis vasis; tertio cerebrum cum neruis, præsertim splanchnicis: eapropter ab horum altero, pluribus, aut omnibus, seorsim, aut simul, modo maxime, & constantissime læsis, improuisa mors impendere potest: vt enim singula hæc, integra cum sunt, in vitæ beneficium, ita, si vitientur, in maleficium, vicissim conspirant, viresque confociant.

Animi passiones quomodo mortem improvisam accersant. V. Cæterum causas ab animo pendentes ideo peculiari capite a corporeis non distinguimus, quia idcirco improuisam mortem interdum accersunt, quod solidas corporis partes, apud illos, quos interimunt, præcordia scilicet, & cerebrum,

brum, admodum imbecilla, peneque effracta, aut inveniant, aut efficiant. Vnde promiscue de utroque causarum genere scribere constituimus.

De causis subitanæ mortis ex parte fluidorum maioris usus, & primo ex parte aëris.

C A P U T V I.

 Idimus hactenus in universum ex quibus fontibus improvisarum, quas dicunt, necium causæ fluere soleant; nunc agendum, ut, saltem obiter, internoscamus modos, quibus aliquæ ex vnoquoque genere vires suas validissimas exerunt.

II. Et quidem ex parte aëris celerissimus animalium interitus potest contingere, cum vel moles eius, vel pondus insigni diminutione, aut excessu laborant; vel id, quod subtilissimum

*Aër
multi-
fariam
ad ne-
cem
subitam
conspi-
rat.*

tilissimum in aëre ad vitæ necessitatem natat, & intercurrit, magno aliquo vitio lethaliter afficitur.

III. Diminuitur primo aëris moles in vacuo, per Boylii anthliam facto, vbi animalia statim deficiunt, & mox emoriuntur. Minuitur vero pondus in atmosphæra, premendis pulmonibus, & sanguine respectiue leuiori reddita; vt in conclauis nimis calido, & quorundam montium cacuminibus, vbi, vt fertur, celerem homines interitum subeunt, nisi cito illinc reducantur.

IV. E contrario adaugetur pondus aëris, eiusque compactior euadit elater in quibusdam metallicis fodinis. Narrat etiam Boylius, ex peculiari flante apud septentrionales vento, homines repente interire: tanta enim eius est densandi vis, vt vel hispanicum vinum congeliet.

V. Tandem magno aliquo vitio noxius, ac lethalis fit aër, ut ex fumo carbonum in conclauis clauso, ex
con-

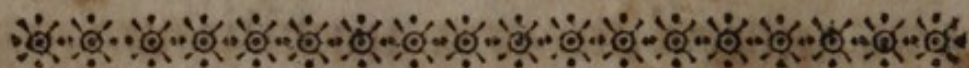
constitutionibus pestiferis, ex veneficis odoramentis, aut sæua quadam, ac naturali mephiti; vt etiam ex sepulchris, aut frumenti puteis diu clausis, cum primo aperiuntur; quæ omnia solent inopinato animalia suffocare, & interficere, densata scilicet, aut vitata illa, quæ per cranii meatus, & pulmonum porulos permeare deberet, particularum mixtura, quæque subtilis alioquin, & nescia quietis, sanguini fluiditatem, & nervis spirituosum vitæ igniculum erat conciliatura.

VI. Sed quoniam non vna, eademque omnibus in animalibus, aut pulmonum laxitas, aut fluidorum mixtura inuenitur; hinc non omnibus eadem nocent inquinamenta aëris, ex quo euenit, vt particulares narrentur pestes, quæ nunc solos homines, nunc hoc, vel illud pecudum genus interficiunt. Quinimo, cum vna, eademque minima solidorum textura, ac particularum sanguinem integrantium pro-

*Aër
juxta
corpo-
rum di-
spositio-
nem ap-
paret
noxius.*

portio, nec semper, nec singulis hominibus accidat. Hoc sane in causa est, cur, sæuiente peste, in eadem vrbe, ac etiam domo, alii pereant, alii seruentur. Adeo verum est, ad labem, ex aëre potissimum contrahendam, eo usque valere corporis dispositionem (quam ut plurimum intemperans, atque incontinens vitæ genus infert) ut propterea nonnullis in medio Tiburi, Sardinia sit.

De Causis subitaneæ ruitæ mortium ex parte sanguinis.

C A P V T VII.

EX parte sanguinis improuisam mortem intentant quatuor præcipuæ eiusdem affectiones. Primo præceps ac talis

*Sanguis
qua-
drupli-
citer
mortem
inten-
tat*

diminutio molis eiusdem, quæ, cordi, & cerebro subtracta, alternum horum viscerum motum, & cir-

circuli continuationem penitus ^{repen-}
tollat. Hinc sanguis a maioribus ^{tinam.}
venæ cauæ, & pulmonicæ truncis,
vel a corde, summisque arteriis,
pulmonica scilicet, & aorta, affa-
tim erumpens, improuiso vitam
intercludit.

II. Secundo celerrima pariter,
nimisque abundans eiusdem san-
guinis, præsertim efferuescentis, ad
cor, atque ad cerebrum confluxio,
& quauis ex causa, mora pertinax,
vbi languescenti vi circumpulsiuæ
horum viscerum valide renitatur,
& vitæ cursum, quem in motu po-
suimus, continuo suspendat; vt in
iis obseruatur, qui, subito timore,
mœrore, vel gaudio perculsi, re-
pente concidunt; aut qui nimia
plethora saginati, vel qui post cor-
poris excalefactionem, siue præsen-
te aliqua euacuatione, frigido po-
tu, vel balneo vtuntur. Non e-
nim capacitas ad continendum, &
vis ad pellendum sanguinem in
corde, & appensis vasis sunt inde-
finitæ,

finitæ, atque immensæ: verum proportionē respondent certæ, ac determinatæ moli, & grauitati eiusdem sanguinis, quem nonnisi citra violentam distractionem, ac resistantiam capere, atque vrgere possunt.

III. Tertio, vitam sæpe confestim adimit illud sanguinis vitium, quod ab hypochondriis, ab vtero, vel aliunde, ac præsertim a ventriculo communicatum, propter summam acredinem, vel aliam externis sensibus non satis expositam qualitatem, præcordia, & cerebrum conuellit, & valde efficax est ad fluida, vel coagulanda, vel dissoluenda; quibus in casibus magna interdum feri copia, ex coacto intra pulmonum, ac cerebri vasa sanguine, violenter extruditur, & in thoracis, vel cerebri cavitatibus colligitur; hinc frequens erroris ansa apud minus in arte peritos, qui, lympham in sinibus cerebri inuenientes, illam apoplexiæ causam,

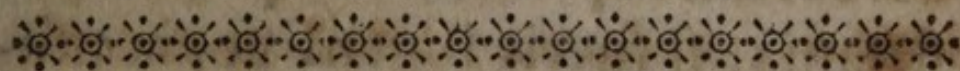
*Lympha
in cavi-
tatibus
collecta
iniuste
pro
morbi
causa
plerun-
que ab*

fam, cum plerunque fuerit duntaxat effectus, accusare solent.

*imperi-
tis ac-
cusatur.*

IV. Postremo pestiferum quid, ac plane veneficum in sanguine vitium, haustum ex aëre, ex ingestis per os, aut aliunde, recondi posse experimur, quod dato tempore, vires suas in spiritus, cordisque, ac cerebri fibras exerat, ignoto sane, tacitoque molimine, ac velut, syderatione.

*De causis subitanearum mortium ex
parte fluidi neruorum, seu spirituum
animalium.*

C A P U T V I I I.

 Vod denique ad tertium maximi vsus fluidum, nempe ad liquidum neruorum, seu spiritus animales, attinet, iis profecto, vtpote a sanguine deriuatis, eadem vitia congrue aptari possunt, quæ mox ipsi sanguini attribuimus. Etenim primo loco subtracta,

*Multi-
plex
spiritu-
um de-
fectus
impro-
uise
mortis
causa.*

tracta, vel intercepta contumaci-
ter tanta sanguinis copia, quanta
per carotides, & ceruicales arteri-
as, earundemque plexus ad cere-
bri, & cerebelli cortices naturali-
ter fluxura est, vt liquidum ner-
uorum separetur, statim debent &
ipsi spiritus, qui ex solo sanguine
fecernuntur, deficere. Hoc sane
contingit in magnis sanguiferorum
circa iugulum vulneribus, vel intra
cerebrum rupturis, in quibus po-
stremis, si fuerit ingens copia effu-
si sanguinis, eiusdem procul dubio
defectum mortifera cerebri, ac ce-
rebelli compressio sequatur neces-
se est. Possunt pariter iidem spiri-
tus deficere, cum eorum excursus
per nervos ad præcordia, aliasq; ma-
ximi vsus partes, penitus intercludi-
tur vi conuulsionis, compressionis,
vel obstructionis, e solo corporis
vitio, aut simul animi motibus pen-
dentium. Possunt quoq; deesse spi-
ritus ob inedia, ob motuum vio-
lentiam, ob nimias euacuationes, ob
interna-

intemperantem veneris vsum, præsertim in senibus, quos satis iam ætas spiritibus destituerat. Quod genus exempli inuenientur abunde apud Authores, quibus hic repetendis frustra non immoramur.

II. Secundo, nimia etiam eorundem copia, quæ semper sanguinis vbertatem comitatur, nimia pressura, & inflatione glandularum corticalium cerebri, neruorum vias ita potest aliquando comprimere, vt fluxuro animali liquido omne spatium adimatur, fiatque propterea, vt, vel in cerebro spiritus non separentur, vel a cerebro (infirmatis villis extrudentibus, & aucta resistantia extrudendi liquidi) in præcordia non dimittantur; quod interdum contingit in ebriosis, aliisque, qui cibis, & potibus plurimo sale, ac sulphure narcotico refertis, sese ingurgitant.

III. Tertio, summa spirituum acrimonia ex eodem sanguinis vitio, atque ex lentis animi pathematibus. *Ipsorum acrimonia æquænoxia.*

*Epilep-
sia
transi-
tus in
apople-
xiam ex
Hipp.*

*(a) lib.
de
gland.
n. 9.*

*Qua
ratione
huius-
modi
transi-
tus fiat.*

matibus, studiisque intensioribus
inducta, conuellendis pertinaciter
præcordiis, & cerebro, homines,
alioquin valetudinarios, ad idem
repentinæ mortis genus potest ad-
ducere; vt olim in amplissimo Card.
vidimus, & passim in exitialibus
epilepsiis, quæ dicto citius in for-
tes desinunt apoplexias, de quibus
agit etiam (a) Hippocrates.

IV. Sed quoniam ætiologiam
epilepsiarum, quæ in apoplexias,
mortemque desinunt improuisam,
hic scitu summopere necessariam
putamus, idcirco attente confide-
randum, conuulsionem membra-
narum, ac sinuum, nec non fibril-
larum cerebri, in qua pene tota
ratio idiopathicæ epilepsiæ posita
est, multifariam, sed duplici potis-
simum modo contingere; altero
scilicet, cum acre, ac fere arseni-
cale, vel aliud quoduis liquidum,
conuellendis nervis idoneum, non
omnia simul cerebri segmenta, sed
eadem successiuo quodam, atque
in-

inæquali ordine, ac tempore irritat, & crispat; vnde nonnisi inæquales, inordinati, atq; inæqualiter contingentes conuulsiui artuum, ac thoracis motus, per totum fere paroxysmum, respondent, ac obseruantur. Quod sane quotidianum, ac vulgare huius morbi exemplum se prodit. Altero vero modo, cum eodem pene tempore, æqualibusque viribus irritans causa, quaquauersum per cerebrum diffusa, æqualiter eodemque tempore anteriores cum posterioribus partibus, dextras cum sinistris, immo forte etiam ipsum cerebellum, adeo vehementer conuellit, vt, inde animale liquidum simul, & æqualiter in omnes contranitentes musculos valide expressum, post breuissimas artuum contorsiones, vniuersum corpus tensum, rigidum, atq; immobile reddat. Hæc autem, posterior epilepsiæ differentia, ea præsertim existit, quæ si plus iusto perseueret, frequenter in apoplexiam transiens,

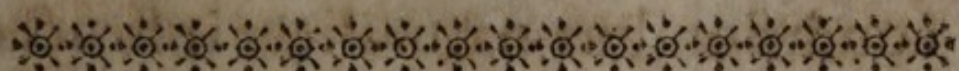

subitum vitæ discrimen solet afferre: quia scilicet, non solum vasa cerebri, si a lenta prius ægritudine fuerint debilitata, & in varices dilatata, ex illo forti, & vniuersali nixu conuulsionis, ac strangulationis, sanguinem prementis, atque intercipientis, & renixu eiusdem contenti sanguinis, mole, & acie sua extrorsum vrgentis, sæpe dissiliunt; sed, vel maxime, quia idem sanguis, propter inæqualem suarum partium indolem, vno in loco volatili oleoso spiritu expers, viscidulus ex mora concrescit; alio autem fluxilior & acrior, suos extra limites, per glandularum orificia, neruorumq; tubulos exprimitur: propterea, quanquam ipsa denique conuulsio deficiat, attamen, perturbata iam spirituum materie, & in alienam naturam conuersa, iisdemque cerebri, neruorumque vis, qua dilatatis, ac discissis, qua compressis, & obstructis; fortissima inducitur apoplexia, quæ ple-

plerunque subitam mortem accersit.

V. Tandem ignotum illud virus, quod in aëre, ac sanguine superius notauimus, potest in ipsos animales spiritus deriuari, eundemque lethalem, ac repentinum effectum producere; vt in peste, & venenis, infusis, vel ingenitis frequenter offendimus.

De causis subitaneæ mortis ex parte solidorum maioris vsus, & primo ex parte instrumentorum respirationi famulantium.

CAPVT IX.

Solidorum vitiis iam explicatis, ad ea solidorum mala progredimur, quæ sunt mortalis huius exitus principia; illud iterum, iterumque monentes, quod vtriusque ordinis causæ mutuam sibi opem, ad subitum infe-

*Solida
& li-
quida
mutuo
concur-
su mor-
tem in-
ferunt
impro-
uifam.
Ex par-
te soli-
dorum
maioris
vfus,
quomo-
do sub-
ita
mors.*

rendum interitum, neceffario præ-
bent; vt proinde non inuenias vi-
tium solidorum, repente aptum
occidere, quod motui faltem liqui-
dorum non officiat; & viciffim flui-
dorum vitium lethale absque soli-
dorum læfione.

II. Sed ad mortiferas caufas, ex
ipfis solidis ortas, propius accessu-
ri, illud etiam accurate aduerten-
dum, solida maioris vfus duabus
conditionibus naturaliter instructa
effe oportere, vt ad vitæ conser-
uationem conpirent, nimirum, vt
fint integra, feu organica naturali
structura donentur; deinde, vt in al-
terno conffriktionis, ac diftenfio-
nis motu perpetuo verfantur. Quid-
quid propterea structuram, vel mo-
tum prædictarum partium maxime,
ocysfime, & pertinaciter lædet,
mortem quoque celerrimam, quam
fubitam dicunt, poterit inferre.

III. Sequentes itaque præfatam
initio solidorum diftinctionem, af-
ferimus primo, ex parte instru-
men-

mentorum, respirationi inferuien-
 tium, animalia repente posse inte-
 rire, si aspera arteria, eiusque *Varia*
 bronchia obstructa, conuulsa, vel *tra-*
 compressa, citissime, ac penitus *chea, &*
 iter aëri per pulmones interclu- *bron-*
 dant, ut in laqueo suspensis passim *chion-*
 animadvertitur, vel in iis, quibus *rum*
 solidum corpus inter deglutien- *mala*
 dum laryngis foramen occludat, vel *repente*
 pus, rupta vomica, vel aqua in de- *interfi-*
 merfis, per bronchia, loco aëris *ciunt.*
 diffusa, non reuomantur; vel se-
 rum, aut sanguis in repentino pe-
 ctoris hydrope pulmones, quomi-
 nus ab aëre impleri possint, subito
 impediat. Tanta enim est homi-
 nibus spiritus necessitas, ut ad rem
 scripsit (a) Hippocrates, ut siquidem (a) lib.
 omnibus aliis abstineat homo, neque *de flat.*
 cibum sumat, neque potum, possit *n. 6.*
 tamen plures dies ducere. Si cui ve-
 ro spiritus in corpus intercipiatur, vel
 exigua diei parte pereundum sit.

IV. Deinde, si omnia simul in-
 spirationis, atque expirationis in-

*Spiritus
sponte
cohibi-
tus mor-
tis cau-
sa apud
Gale-
num.
(b)2.de
Mot.
muscul.
cap. 6.*

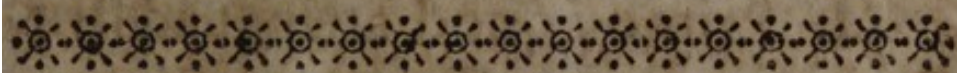
*Huius
affectus
causæ
expo-
nuntur.*

*Qua-
nam
thoracis
vulne-
ra, ex-
ternum
cum in-
terno
pulmo-
num æ-
rem æ-
quili-
brando,
lethalia*

strumenta suis ab officiis cito, ac
pertinaciter vacauerint, ob eun-
dem impeditum aëri alternum in-
tra pulmones ingressum, atque e-
gressum, illico extremi fati dies est
in procinctu; ob quam sane ratio-
nem feruus ille barbarus apud (b)
Galenum, coacto sponte spiritu,
citam sibi mortem consciuisse, fer-
tur; cuius profecto voluntarii, si
verus est, effectus, multæ etiam
morbosæ, ex necessitate operantes,
numerantur causæ, quæ scilicet
aptæ sunt diaphragmatis, sterni, co-
starumque structuram, continuita-
tem, vel motum ita firmiter læde-
re, ut alterne supra pulmones con-
cidere, vel a pulmonibus recedere
nequeant. Ita magna e. g. vulne-
ra, quæ utrunque thoracis latus,
septumque simul transuersum con-
fodiunt, si aperta detinerentur, ce-
lerrimam mortem possent accersi-
re: aër enim, per dehiscencia vul-
nera ingrediens, & forinsecus pul-
mones premens, æquilibraretur
cum

cum aëre, qui per tracheam intra pulmones labitur, ipsosque pulmones, veluti quandam immobilem stateram, cum totius circulantis sanguinis mora, vitæque pernicie, suspenderet, ac libraret; & sic de quacunque alia consimili prædictorum læsione organorum, respirationi famulantium, paralyfi nempe, aut conuulsione (dummodo subita, magna, ac pertinax fuerit) erit sentiendum.

De causis improuisarum mortium ex parte cordis, & magnorum vasorum.

CAPVT X.

Roxime dicendum venit de cordis, magnorumque sanguiferorum vitiis, homines celerrime interimentibus; & quanquam omnia, quotquot dari possunt, ad id vnice colliment, vt

*Tria ex
parte
cordis,
& vasa-
rum ad
vitam
necessa-
ria.*

cordis motum penitus tollant, & lethiferam syncopem inducant; nihilominus tamen, cum ad vitæ necessitatem, ex parte cordis, tria considerari debeant; primo congrua structura tam cordis, quam magnorum vasorum; secundo viarum libertas; tertio vis mouens, quam facultatem pulsivam dicunt; certe ex vnoquoque fonte maximi oriri possunt morbi, qui confertim perimant.

II. Primo, quod attinet ad structuram, cum ad eam constitutendam integritas, & continuitas fibrarum, villorum, & membranarum potissimum exigatur; quotiescunque aut inflicto vulnere, aut lenta exesione, in aneurysmatibus, eo tandem peruenitur, ut continuitas parietum cordis, & magnorum sanguiferorum auferatur, illico, proficiente vberime sanguine, mors vrget, ut historia V. eorum, qui hac temporum constitutione repente interierunt, publico patuit in theatro.

III.

III. Quod vero spectat ad viarum libertatem, quæcunque causa venam cauam, vel pulmonicam, & aortam, aut arterias carotides eousque constantissime, atque integre potest conuellere, comprimere, vel obstruere, vt sanguis ad auriculas, & ventriculos peruenire, aut ab auriculis, & ventriculis in maiores arteriarum ramos, atque in cerebrum fluere prohibeatur, subitum minitari potest interitum, vt de magnis sanguiferorum polypis, ac de tumoribus, vel ossibus, maiora vasa comprimantibus, vel obstruentibus, memorant Obseruatores.

*Cordis
Easo-
rumque
conuul-
sio, com-
pressio,
& ob-
structio,
moris
causa.*

IV. Denique, quia vis mouens cor non solum pendet a congrua fibrarum structura, sed etiam a fluidis nerueo, & sanguineo, idcirco labefactari potest, vt hominem celerime interficiat, si vtrunque liquidorum contumaciter deficiat; (vnde syncope ex cordis, & arteriarum paralyfi) aut quoduis aliud

*Vis mo-
uens
cor a
fluidis
rum de-
fectu, &
bitio le-
thalite-
labefa-
tatur.*

Oris
Gentri-
culi, &
cordis
morsus
a ver-
mibus.
 lethale vitium contrahat, quod sa-
 ne accidit non in peste solum, sed
 vbi os ventriculi, vel ipsum etiam
 cor a vermibus mordetur, vt pro-
 inde (a) Trallianus, (b) Mesue, &
 (a) Lib. (c) Schenchi-
 7. c. II. us referant, aliquos ex
 (b) De huiusmodi causis repente decessisse.
 ægrit. Vèrmes enim cuiusdam speciei, non
 cord. erodendo duntaxat, sed veneficum
 cap. I. forte liquidum sanguini, ac fluido
 (c) Lib. animali penitus hostile, vulneribus
 2. obs. inspergendo, interimere solent.
 194. Quod sane adeo ex antedictis per
 Cur le- se clarum est, vt summam indi-
 thalis. casse satis fore duxerimus. Illud
 solummodo memorandum hic arbi-
 tramur, cordis, magnorumque va-
 sorum motum diuidi in systolem,
 ac diastolem; & licet alter dunta-
 xat ex iis motibus sit agens, vter-
 que tamen ad vitam est necessari-
 us: idcirco fieri potest, vt æger re-
 pente moriatur, tum si cor alterne
 Systole, constringi non possit (quod vel e-
 & dia-
 stole neruata penitus structura, vel præ-
 cordis dictorum maximo vitio liquido-
 & c. 6. rum,
 traque

rum, solet contingere) tum si al-
 terne dilatari nequeat, quod, vel
 pertinaci eiusdem spasmus, vel ex
 causis illud validissime comprimen-
 tibus, contractione nempe, vel tu-
 more cordis, pericardii, aut adia-
 centium partium, facile oriretur.
 Sic olim vidimus, inflicto vehe-
 menter pugno sub cartilagine mu-
 cronata, vitæ nodum ex tempore
 solutum; nimirum quod eo loci
 vna conueniunt, valideque per
 nerueam, ac tendineam cohæsio-
 nem iunguntur sinistrum ventriculi
 orificium, diaphragmatis centrum,
 arteria magna, vena caua, & pericar-
 dium; excitata idcirco repente, ob
 fortem percussione vim, prædicta-
 rum simul omnium partium con-
 uulsione, subito pariter, apud imbe-
 cillem alioqui hominem, tum respi-
 ratio, cum sanguinis motus lethali-
 ter potuit subsistere. Sic (a) Rasis af-
 firmat, repentinas mortes ex cor-
 dis apostematibus evenire. Quam-
 obrem, & cordis dolor, vt in coacis
 scripsit

ad si-
 tam ne-
 cessa-
 ria.

Ex in-
 flicto
 sub xi-
 phoide
 pugno,
 ob mi-
 rabilem
 parti-
 um co-
 hæsi-
 nem
 subita
 mors.

(a) lib.
 7 cont.
 cap. I.

(a) lib. scripsit (a) Hippocrates, *seniori sepi-*
 3. sect. *us consuescens, repentinam mortem si-*
 2. n. 17. *gnificat.* Præcordiorum enim con-

Vide
 latius
 tracta-
 tam de
 cordis
 dolore
 materi-
 em cap.
 XIX.
 n. 2.

uulsio, si pertinax fuerit, atque
 per id temporis sanguis, qui inter-
 currere deberet, necessariam fluxi-
 litatem, & crasim amitteret, (vt de
 cerebri conuulsionibus diximus) e-
 tiam si postea spasmus ille cessaret,
 non ideo tamen cruor sublatae resi-
 stentia obsecundaret, cursumque
 suum repeteret; idcirco subitam
 necem facillime induceret. Inte-
 rim vero, indicatas alibi causas o-
 mnino veneficas, ex ventriculo,
 vel alio quouis viscere deriuatas,
 consulto tacemus.

V. Sed, cum studium detegen-
 dae veritatis nihil nos vel præteri-
 re, vel dissimulare patiatur, aduer-
 tendum, istiusmodi veneficos suc-
 cos, motum cordis subito ener-
 uantes, intra nostra corpora cu-
 mulari, non vitio duntaxat fer-
 mentorum, animi pathematum,
 aliarumque etiam causarum, a ci-
 bis,

bis, potibus, atque aëre deducta-
 rum; sed interdum (vt reticeam
 quæ palam venena dicuntur) cul-
 pa *arcanorum*, vt iactant, remedio-
 rum, per quæ ignauum vulgus ma-
 gnos morbos profligatum iri con-
 fident. Quanquam enim in vna-
 quaque Ciuitate, iustissimis con-
 stituta legibus, pseudo-chymici, &
 agyrtæ, ne medicinam faciant, sem-
 per vetentur, & tamen semper re-
 tineantur; sane accidit non raro,
 vt aliquis, siue lue venerea, siue hy-
 pochondriorum ægritudine vexa-
 tus, postquam rectam medendi vi-
 am, ob mali contumaciam, vel suos
 ob errores, prorsus inutilem ex-
 pertus est, iis tandem agyrtis, cele-
 rem salutem perfricta fronte polli-
 centibus, facile credat. At, cum
 miser homo, antimoniale, mercu-
 riale, aliudue huius farinae medi-
 camentum acceperit, proprio (vti- *Mors*
 nam poenitentia delendo) discit *ex A-*
 experimento, se non ad salutem, *gyrtarum ar-*
 sed ad necem pseudo-medici vsum *canis.*
 fuisse.

fuisse. Etenim, huiusmodi remedia, si male parata fuerint, veneni naturam induunt; si vero extra dosim, aut sine methodo valetudinariis corporibus propinentur, varia subinde cum prauis hypochondriorum succis inita miscela, & foedere, in toxicum conuertuntur, & hominem repente plerunque perimunt. Quod sane vbique locorum, sed in Romana maxime Ciuitate, usu venire dolendum, in qua multos proinde vidimus, sumptis, per aliquot dies, huiusmodi *arcanis*, tandem stomachi, ac præcordiorum doloribus correptos, citissime sublatos fuisse. Vnde (a) Brunonianis vocibus exclamare compellimur. O deplorandam Magistratum lenitatem, qua impune de corio humano ludere concessum, qua datur ita temere sæuire in humana viscera! O inexcusabilem dissimulationem!

(a) In
lex.
Med.
verb.
agyrt.

*De causis improuisarum mortium ex
parte cerebri, & neruorum.*

CAPVT XI.

QVanquam ex antedictis de
vitio sanguinis, & liquidi
neruorum abunde colligi
possit, quales causæ ex parte cere-
bri, & neruorum, ad subitum pro-
ducendum interitum, concurrant:
ne tamen hæc nostra elucubratio
alicubi manca videatur, præcipuo
capite perstringimus eas causas, quæ
cerebri, tanquam solidæ partis,
culpa, homines citissime de medio
tollere possunt.

II. Cum vero, vt superius de *Tria in*
corde monuimus, tria quoque in *Cere-*
cerebro, suisque membranis, ac *bro,*
neruis, ad vitam summopere ne- *menin-*
cessaria, considerari debeant; scili- *gibus,*
cet primo congrua structura; se- *& ner-*
cundo viarum libertas; tertio mo- *uis ad*
tus alternus membranarum, & cor- *vitam*
ticis eiusdem: sane ex maxima, *necessa-*
ria; &
qualia.
con-

constantique prædictorum læsione, citissima mors, sub specie fortis apoplexiæ, potest accidere; mutuo scilicet inter se conspirantibus prædictis vitiis; ita vt maxima structuræ læsio alternum motum, vasorumque libertatem tollat; quemadmodum cessatio motus supponit, vel infert impedimentum viarum; denique maximum viarum impedimentum statim naturalem cerebro motum aufert, & aliquale structuræ vitium inducit.

*Spiri-
tuum
descen-
sus ad
præcor-
dia in-
hibitus
rep.
mortis
causa.*

III. Primo itaque, si capitis, ac cerebri structuram spectemus, quotiescunque eadem ob magnum, profundumque vulnus, vel contritionem ita vitietur, vt inde tollatur membranarum motus, viarum, & fluidorum continuïtas, ad spirituum præsertim animalium, vsque in præcordia, descensum, illico animal corruit, ac moritur.

IV. Neque solum ex magna cranii, cerebrique dedolatione, aut contritione, quæ contentis partibus mo-

motum, & vasis continuitatem auferat, homines breui moriuntur; sed interdum ex leuibus quantumuis creditis capitis contusionibus, & concussionibus, ob occultam vasis rupturam, cum ægri maxime conualuisse videntur, tunc subito pereunt, rigore correpti. Ichor enim, aut sanies intra membranarum, aut cerebri cuniculos colligi solet, acerrimamque, & plane veneficam, ex mora indolem nancisci, ob quam vniuersa cerebri, ac neruorum œconomia subuertitur; nimirum, crispatis, aut syderatis nervis, & ruptis quandoque sanguiferis, vitale illud commercium cerebri cum corde, & cordis cum cerebro e vestigio intercipitur. Ita

(a) Magnenus narrat, nonnullos sternutantes, agitato violenter capite, disruptisque eo impetu meningum vasis, subito interiisse. Quod sane a (b) Famiano Strada exemplo pistoris suburrani confirmatur, qui, cum ter, ac vicies ster-

E

nuisset,

*Magna
capitis
lesio, &
parua
inter-
dum
æque le-
thifera.*

(a) Ex-
erc. 8.
de Ta-
bac.

*Quo-
modo
ex ster-
nutati-
one,
mors*

subita.
(b) lib. 3

præ-
lect. 4. nuisset, vigesimo quarto sternuta-
cui ti-
tul. cur mento animam efflauit. Qua de
sternu-
entes causa, nempe ob vitæ periculum,
salu-
tentur. euenisse putat (a) Sigonius, (quan-
Ex Fa-
miano quam a Famiano redargutus) vt,
Strada consueto iam diu more, salutem
exem-
plum. sternuentibus a Deo precemur; sci-
(a) lib. licet, quod multi tempore D. Gre-
I. de gorii Magni, cum sternutarent, re-
regn. lente spiritum emittebant.

Ital. V. Ab internis quoque causis
Mos lentæ in cerebro congestiones fieri
precan- solent, quæ postquam diu ægros,
di salu- nunc hemicrania, & sopore, nunc
tem ster mœrore & epilepsia, iuxta varium
nuenti- pressionis momentum, variamue
bus bn- interceptorum succorum indolem,
de. diuexarunt; denique, fortissima in-
Lentæ ducta apoplexia, repente iugulant.

in cere- VI. Nouimus Equitem Com-
bro con- mendatarium ex familia de Puteo,
gestio- qui floridioribus annis hemicrania,
nes tan- atque hæmorrhoidibus obnoxius,
dem re- post quinquagesimum ætatis suæ an-
pente num incertis animi motibus, mœ-
iugu- rore præsertim, exagitari cœpit, &
lant. Hist-
ria mi-
rabili
confir-
matur. pau-

paulatim fere ad triennium suppressis identidem mariscis, iugi grauatiuo circa tempus sinistrum dolore infixio, varias vices ex medentium auxiliis expertus fuit. Verum, cum ex Lauretana Domo rediret, (præcedente grauiore sincipitis dolore, ad sinistrum oculum protenso, vna cum animi luctu) Fulginei repente in leuem apoplexiam incidit, facie subpallida, tumentibus palpebris, respiratione libera, nisi illam sicca tusiis frequenter interturbasset, quibus febricula per aliquot dies accessit; a quo sane paroxysmo, propter opportunam opem eidem præstitam a Clarissimo Physico Nuccarino, antiquæ probitatis Viro, eoque nomine mihi coniunctissimo, vindicatus fuit. Romam deinde repetens occurrit nobis cum sicca tusi, meticulosior, taciturnus, obliuiosus; quini-
mo decursu autumnii, & hyemis 1694. recurrentibus semel, vel bis in vnoquoque mense apoplecticis in-

sultibus , infelicis plane vitam du-
 xit. Tandem die 26. Ianuarii 1695.
 cum se melius habere videretur,
 fortissima correptus syderatione,
 subito interiit. In cuius cadauere
 præcipuum fuit obseruare in poste-
 riori hepatis parte , qua diaphrag-
 mati adnectitur , tumorem follicu-
 latum , æruginosa veluti argilla
 plenum. Vnde septum transuer-
 sum eo loci subrufam coloris labem
 contraxerat ; atque inde siccam
 tussem , qua æger tenebatur , pro-
 fectam existimauius. In Cerebro
 autem omnia piæ matris sanguifera,
 ac lymphatica vasa pene in varices
 abierant. In ventriculis copiosa sero-
 sitas continebatur. Sed malorum
 summa latebat sub dextera parte
 ossis frontis ; vbi dura , & pia ma-
 ter in multam crassitiem euaserant,
 & finitimus cerebri cortex concre-
 uerat in crudum abscessum substan-
 tiæ fere polypeæ , & magnitudinis
 æqualis illi pomo , quod appium
 redolens appellatur. Interim pro-
 fundi-

*Tussis
 sicca ex
 dia-
 phrag-
 matis
 labe ab
 hepate
 contra-
 cta.
 Lym-
 phatica
 Pia ma-
 tris va-
 riosa.*

*Ingens
 abscessus*

fundior cerebri cortex, eiusque medullæ pars, quæ tumori substernebatur, adeo diffinuebat, vt puris crasim æmularetur.

*polype-
us me-
ningum
& cor-
ticis ce-
rebri.*

VII. Hoc sane extispicium non tantum admirationem excitat, propter ipsam tumoris in cerebro collecti conditionem, quantum propter situm; vt, cum æger de grauitate sincipitis, & oculi sinistri dolore perpetuo quereretur, morbi causa in dextero meningum, cerebrique latere ineunte fuerit. De cuius phænomeni ratione plura differemus in scholio dissectionis cadaveris Illustrissimi Præfulis Spadæ.

*Doloris
sincipi-
tis &
oculi si-
nistri in
opposita
parte
delite-
scens
causa.*

VIII. Nouimus item Eminentiſſimum Sacchettum nostræ, ac doctissimi iuxta, atq; humanissimi Joh. Trulli curæ traditum simili congeſtione laborasse, cuius breuem tum historiæ, cum extispicii descriptionem, a nobis exhibitam diligentis. (a) Pacchiono (Iuueni virtutis, & ingenii meritis mihi iucundissimo) huc congrue transferemus. Vir

*(a)
Quam
inferuit
sux dif-
fertati-*

oni
epist. de
gland.
&
lymph.
me-
ning.

*Hydatis
in signis
supra
cere-
brum.*

igitur Eminentissimus sexagenario maior, a suppressa podagra melancholicus, immemor, atque epilepticus euaserat; sedula tamen curandi methodo, præsertim vini abstinentia hinc sex supra annos vixerat; Tandem repente sublato, in eius dextera corticali cerebri parte versus occiput, insignis hydatis, oui columbini molem adæquans, inuenta est, laxa, & lacera, quæ construi videbatur ex ipsamet pia meninge, suis potissimum dilatatis, scissisque lymphaticis, interceptoque liquido. Quod sane, vel nudis occurrebat oculis ex fluido intus contento. Erat enim lymphæ partim subtilis, & flaua, partim in crassam veluti gelatinam conuersa. Vbi, quod mirabilius apparuit, id certe fuit, vt istius folliculi basis, cortex nempe cerebri, ad talem resistantem consistentiam deueniret, quæ plane scirrhusa videretur.

IX. Ex his vero duobus exemplis satis patet, obstructis paulatim fan-

sanguiferis, ac lymphaticis, posse in cerebro congeri tumores, intercipientes liquida, maximopere viscosa, simulque acria, vel quouis alio modo capiti, & nervis hostilia, quæ, ruptis tandem alicubi repagulis, per proxima vasa diffuant, & quaquaversum subito diffusa, tum animalium spirituum crasim penitus inuertant, tum eorundem vias intercludant, & meningum, minimumque cerebri motum, vna cum vita penitus tollant.

X. Secundo, quanquam de viarum libertate satis dicat, qui de structuræ vitio agit; adhuc tamen monendum censemus, aliquando, etiamsi vasorum in cerebro structura nusquam appareat vitiata, fieri posse, vt celerrime mors inuadat, ratione solius repentinæ totalis pressio-
Obesis repen-
talis
vaso-
rum in-
tra cra-
nium
 tionis, & obstructionis vasorum inferentium, ac referentium, nec non minimarum glandularum cerebri, ac cerebelli, quod præsertim obesis interdum accidere videmus, in quibus

*Quid
ex ad-
ductis
historiis
dedu-
catur.*

obstru- bus ob celerrimam sanguinis stagna-
ctio, fa- tionem non modo subita vasorum
cilis. obstructio, sed subita quoque para-
 lysis membranarum, sinuum, toti-
 usque cerebri corticis proficiscitur,
 cuius exemplum dabimus hist. i. il-
 lorum, qui hoc anno repente inte-
 rierunt, de quibus etiam habitus
 est sermo superius cap. VII.

XI. Facit pariter ad viarum in-
Neruo- terceptionem quidquid nervos, qui
rum ad ad præcordia, & ad meninges fe-
præcor- runtur, ita comprimere potest, ut
dia, & animalium spirituum ad eas par-
menin- tes cursum penitus intercludat. Ita
ges ten- mulierem, quam aphonia, & bra-
denti- chii paralysis diu detinuerat, repen-
um te mortuam aperuimus, in qua ni-
com- hil conspicuum inuentum fuit, præ-
pressio ter scirrhosam glandulam, quæ sub
morti- cerebello, ad internum principium
fera. spinalis medullæ, prædictos nervos
 validissime compresserat. Quid non
 etiam iidem nerui extra cranium
 obstructi, aut compressi, post ali-
 quas præcordiorum passiones illa-
 tas,

tas, repentinam mortem inferre valent, quamuis nulla sensibilis causa in ipsis cadaueribus postmodum inueniatur? Constat enim per diligentissimum (a) Valsalvam, cordis nervos ad iugulum canis arcte constrictos, & illico solutos, adeo in structura insensibili labefactari, ut canis intra aliquot dies, eodem modo, ac si nerui illi amputati essent, inde moriatur, licet iidem rursus inspecti, in se nullum sensibilis læsionis vestigium ostendant. Quod sane multo facilius potest contingere, si sanguis, per cor deuoluendus, ob minorem, quam par est, fluxilitatem, ac volatilitatem, motui retineatur, quod hisce in casibus plerumque contingit.

XII. Postremo, membranarum, & cerebri motus, ut de corde diximus, tolli potest, vel ob recens inductum structuræ vitium, quod ex magnis vulneribus, magnaue ossis depressione accidit; vel ob repentinam meningum, totiusque ner-

(a) De
auris;
part.
vfu
cap. 5.
Nobile
Valsal.
6æ ex-
peri-
men-
tum.

Meningum, &
cerebri
motus
multi-
pliciter
ablatus

uosi generis paralyfim, quæ ex narcoticiſ, aliisque cerebrum afficientibus venenis oritur; vel ſi prehendat fortis, & pertinax conuulſio, quæ, omnia cerebri vafa ſtrangu-lando, curſum ſanguinis, lymphæ, ac ſpirituum illico, & pertinaciter intercipiat; vt contingit in mortiferis epilepſiis, ac potiffimum in magnis, ac ſubitis animi pathematibus, de quibus egimus cap. VII. quæque in ipſo ſtatim cerebro vires ſuas lethaliter interdum exercent. Etenim, cum huiusmodi animorum affectiones, per externos ſenſus a cerebro ſuſcipiantur, ſi viſcus hoc natura, morbo, vel ætate languidulum, ſimulque fluidum, acie, ac mole intra cerebri vafa redundans, inueniatur, facile, propter ſubitam vaſorum omnium ſtrangu-lationem, epilepticam apoplexiam inducunt, hominemque ex tempore tollunt; cuius proſecto rei euidentis ante plures annos habuimus experimentum in Optimate quodam

*Animi
paſſio-
nes cur
letha-
les.*

dam fene, ac valetudinario, qui, *Exem-
plo res
illustra-
tur.*
dum tranquille alioquin cœnaret,
improuiso accipiens nuncium de
aduentu sibi neque grato, neque
honorifico consanguinei sui, repen-
tina syderatione sublatuſ est. In hu-
ius vero dissecti cadaueris cerebro
vasa vndique tumida ex intercepto,
propter subitum animi pathema,
sanguinis, lymphæque cursu, inde-
que cavitates tum fulcorum, cum
ventriculorum vsque ad spinalem
medullam, exundante sero, repletæ
occurrerunt.

XIII. Ad eundem postremo
censum spasmodicarum passionum *Artu-
um
sphace-
lato-
rum
amputa-
tatio-
nes in-
terdum
subite
mortis
causa
ex Hipp.
(a) lib.
de ar-
tic. n. 8.*
cerebri, & neruorum splanchnico-
rum referri possunt dolores imma-
nes, qui ex artuum, sphacelo cor-
reptorum, amputatione oriuntur,
si ea, qua nondum mortui sunt,
parte (præsertim si debiles fuerint) *subite*
refecentur; de quibus apud (a) Hipp. *mortis*
scriptum legimus, *Magnum pericu-
lum est, ne præ dolore in animi deli-
quium incidant. Talia vero animi deli-*

deliquia multos iam e vestigio peremerunt.

*Tirillus inter
priscos
egit de
morti-
bus re-
pentini-
nis.*

XIV. Hæc de subitanearum mortium causis attulisse satis duximus, ne liber in magnum volumen euaderet. Qui ad curiositatem explendam longiorem exemplorum seriem petierit, penum habebit paratam inter veteres quidem in vna Dominici Tirilli Tractatione de causis repentinæ mortis, qui sane Auctor fuit cum rebus Philosophicis, tum Medicis (vt temporibus illis) satis eruditus. Inter nostros vero in miscellaneis naturæ Curiosorum Germaniæ, in Boneti sepulcreto, & medicina septentrionali, aliisque compilatorum libris, qui priscorum, recentiorumque observationes breui, & concinna methodo ad nos traduxerunt,

Subitanei morbi hactenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ & simul plerumque concurrunt.

CAPUT XII.

VT consulamus iis, quos facile tædet multitudinis idearum, quæ veniunt concipiendæ, ad intelligendas possibiles subitanearum mortium causas, earundemque operandi modos, opportunum censemus hoc loco tribus tantum malorum speciebus vniuersam hanc, peneque immensam rem solerter complecti, quæ quidem species sub genere morbi attoniti, & sensuum, respirationis, pulsusque officia plus, minusve tollentis comprehenduntur. Cum enim repentinæ mortes ex certis tantummodo repentinis morbis oriantur, horum sane interimere potentes sunt.

Sub genere morbi attoniti tota res ista comprehenditur.

II. Primo quidem, morbi omnes, qui ex aëris vitiis, aut læsionibus instrumentorum, respirationi inferuientium, producti, confestim interficiunt; id sane faciunt, quia vitam alterno aëris, & illius, quod in aëre natat, corporis pabulo defraudant, ac proinde ad præcipitem suffocationem, aut præfocationem tuto referri debent.

*Aër
sanguinem
fecundat.*

III. Cum vero aër reciproca inspirationis, atque expirationis lege, sanguinem obscuro, ac pene ignoto mouente fecundet, eundemque clara nobis pulsione per venam pulmonicam versus læuum cordis ventriculum vrgeat; idcirco, prohibita respiratione, statim vniuersa sistitur circulatio, indeque cor, & cerebrum, propriis motibus destituta, necessario in syncopem, atque apoplexiam incurrunt.

*Prohibita
respiratione,
quomodo
cor, &
cerebrum
ledantur.*

*Corde
&c. affecto*

IV. Secundo, morbi omnes, ex sanguinis, aut cordis, magnorumque sanguiferorum vitio exorti, si ægros ex tempore interimant, id mo-

moliuntur, quia alternum cordi ^(in iis scilicet qui subito moriuntur) motum celeriter auferunt, ac propterea syncopem inducunt, ex qua facile est concipere, quomodo cum cerebri, tum pulmonum motus continuo sistatur, seu quomodo apoplexia, & suffocatio ex necessitate succedant. ^{pulmonum motus sistantur.}

V. Postremo, maxima illa spirituum animalium, & cerebri mala, quæ subitam necem accersire posse probauimus, non alio tendunt, quam ut motum, ac sensum internis visceribus, externisque organis, & artubus non illico solum, sed omnino tollant, seu fortissimas apoplexias inducant. At vero, post huiusmodi apoplexiis, e vestigio motus cordis, atque pulmonum extinguitur, ac proinde syncope, & suffocatio necessario suboriuntur. ^{Cerebro laeso, idem cordi & pulmonibus accidit.}

VI. Sed non ipsa solum infelix prædictorum trium successio malorum; quin lethifera etiam eorundem complicatio ut plurimum, tanquam,

quam subitarum mortium causa, v-
 no, eodemque corpore concurrit,
 tunc præcipue, cum ab interno, flui-
 doque principio iidem morbi de-
 pendent. Non enim humoralis cau-
 sa, quæ, cum mouetur, e. g. potens
 est in cerebro inducere conuulsio-
 nem, aut paralyfim eorum neruo-
 rum, qui ad viscera maioris vsus
 feruntur, hominem subito interi-
 meret, nisi per eadem viscera cum
 sanguine diffusa, in corde synco-
 pem, in pulmonibus præfocatio-
 nem, in cerebro apoplexiam eodem
 fere momento temporis plerumque
 machinaretur. Hoc sane præcipue
 apparebit ex iis, quæ in obseruati-
 onibus trademus. Magna siquidem
 vitia fluidorum, statim cum solidis
 partibus communicantur, & vicis-
 sim solida, magnopere labefactata,
 fluidas partes diu incolumes super-
 esse non sinunt. Vnde scite, pru-
 denterque aiebat (a) Hippocrates,
Consensus unus, conspiratio una, con-
sentientia omnia. Quod certe non
 pro

*Magna
 liquido-
 rum bi-
 tia soli-
 dis exi-
 tialia,
 & con-
 tra.*

(a) de
 alim.
 n. 4.

pro seruanda solum , sed pro destruenda animalium œconomia intelligendum esse putamus.

Recensitæ Cause subitanearum mortium inuincibiles , aut vincibiles existunt.

CAPVT XIII.

 Veniamadmodum sæpe factum est, vt morbi , qui ad suffocationem, ad syncopem, vel ad apoplexiam referuntur, hominem inopinato occiderint ; ita non dubitamus, quin aliquis suffocatus, aut præfocatus , syncopæ grauiissima, vel fortissima apoplexia correptus ; etiamsi pro mortuo habeatur, ac prædicetur ; ad vitæ tamen officia , naturali interdum via , redire possit. Quare inter morbos, inopinatam subitamque mortem inducere potentes, alii penitus inuincibiles , alii vero, vel ipso

Præfocati etc. ad vitam naturaliter quandoque restituntur.

Subita mortis causa

*non
omnes
inuin-
cibiles.*

ipso negligentia, ac temporis beneficio, vel medicamentorum ope, vincibiles sint oportet.

*Inuincibiles
quæ.*

II. Inuincibiles, hoc est, omnino insuperabiles, ac vere subitoque interimentes, sunt omnes morbi, qui, ex insigni aliquo intra præcordia, cerebrum, vel abdomen sanguifero vase, sponte, aut violenter disrupto, originem habuerunt, quique ex discissa quomodolibet in iugulo, vel in artubus arteria, per quam vniuersus sanguis iam effluerit, dependent.

III. Inuincibiles quoque sunt, qui ex ablata continuatione cerebri cum neruis, præsertim cum scissio neruorum iungitur vulneri, ac discissioni arteriarum, & viscerum. Vnde inter genera mortium expeditissimum æque, ac certissimum illud est, a quo nemo vnquam euasit, capitis nimirum, vel trunci dissectio; nisi per lusum excipere velimus illum, quem lepidissimus inter etruscos Poetas fabulatur,
me-

medium ense acutissimo diffisum, morte nondum cognita, quippe partibus adhuc hærentibus, arma tractare non destitisse.

(a) *Così colui del colpo non accorto* (a)
Andava combattendo, & era Bern.in
morto. suo
Poe.
mat.
ital.Or.
land.
innam.
lib. 2.
cant.
24. or-
tau. 60.
Fortis
senum
apople-
xia in-
vinci-
bilis.
Synco-
pe pari-
ter, quæ
ab ero-
sione
etc. in-
duci-
tur.

IV. Inter subitaneos morbos, qui itidem sunt invincibiles, numeratur quoque fortis apoplexia, quæ decrepitis accidit ob concursum duarum simul causarum, hebetudinem scilicet solidorum ad circumpellendum, ac defectum partium oleoso-volatilium, quæ ipsa solida, fluidaque mobilia reddunt.

V. Simile de illa syncope iudicium ferendum erit, quæ ab indurctis paulatim erosione, polypo, tuberculo, lapide, & consimilibus, in corde, eiusque vasis, motum sanguinis inhibentibus, proficiscitur; de quibus aliqua etiam dicemus cap. XIX.

VI. Denique paucis concluden-

*In gene-
re, qui-
nam
morbi
insupe-
rabiles.*

do, causæ insuperabiles repentinæ mortis intra vires naturæ, vel artis, sunt omnes ii morbi, qui valent inducere integrum defectum sanguinis, vel tollere continuitatem cerebri cum nervis, aut cordis, & insignium sanguiferorum cum cerebro, aliisque magni usus visceribus, aut aliæ huius generis maximæ affectiones, quas sigillatim piget enarrare.

*Vinci-
biles a
meden-
tium
Auda-
cia, &
naturæ
sibi, qui-
nam.*

VII. Vincibiles vero appellamus improuisarum mortium causas, quæ, etiamsi plerunque viæ sint ad interitum, aliquando tamen, vel extra humanam spem, ipsa curantium audacia, sed non plane temeritate, imo ipsius, (quod frequentius accidit) intromouentis naturæ energia, mirabiliter fugantur. Ad huiusmodi autem morbos ii præcipue referuntur, qui a simplici, celeriterque facta obstructione, pressione, aut conuulsione instrumentorum, motui aëris, sanguinis, ac liquidi animalis inseruientium, depen-

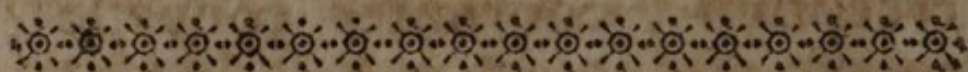

dependent. Ita correptos apople- *Apople-*
 xia ex solo infarctu vasorum, vt Ti- *xia*
 mocratem in Helide, apud (a) Hip- *per in-*
 pocratem, interdum simplex cura- *ediam*
 uit inedia, cuius beneficio, obstru- *Curata*
 cto cerebro, non solum nihil ad- *apud*
 ditur; imo vero per validiorem in- *Hipp.*
 ductam sanguinis subtiliationem, & *(a) v.*
 motum, aliquid perpetuo detrahi- *epid.*
 tur. Ita hystericas, & præfocatas, *hist. 2.*
 mortuis quantumuis adscriptas, per *Rei ra-*
 ipsam, quæ necem intulisse visa est, *tio asfi-*
 paroxysmi diuturnitatem, aliquan- *gnatur.*
 do reuixisse comperimus; scilicet *Hysteri-*
 vsura temporis (cum cætera sana *carum*
 sunt) subtilissimum illud miasma, *paro-*
 quod intra neruorum texturam in- *xyismi*
 terceptum, enormiter conuelle- *cur sola*
 bat, sensim oleosis halitibus læui- *tempo-*
 gatum, subtiliatum, ac circumpul- *ris vsu-*
 sum effluit, liberumque reddit cor- *ra quæ*
 pus, quod mortali tensione rigue- *doque*
 rat. Vnde prudens Medicus raro *supe-*
 tam abiectam de istiusmodi impro- *rentur.*
 uiso mortuis habere debet spem, vt *Medici*
 sit omnino desperatissimus: nimi- *spes his*
 rum *in cas-*
bus
qualis.

rum boni Medici erit (dummodo internorum vasorum rupturæ, aut contumacissimæ obstructions, pressiones, aliæque prorsus inuincibiles viscerum, neruorumque affectiones abfuerint) subito fateri, quam maximus timor, quam minima sit spes, vt omnem absque famæ suæ detrimento mouere lapidem, ægrumque, si adhuc viuit, ab orci faucibus possit eripere. Ita enim homo fit homini Deus, vt pulchre aduertit (a) Tiraquellus, cum Medicus morti proximos, ac veluti adiudicatos, atque etiam quosdam, qui mortui putabantur, reddidit sanitati.

(a) De
Nobil.
cap. 31.
n. 434.
& 597.

*De signis improuise mortis, & primo
de simulatis, ac suppositis, seu
supplantatis mortibus.*

C A P V T XIV.

Quoniam hætenus quales improuisarum sint causæ mortium ostendimus, exempla

emplaque ex parte tum fluidorum, cum solidorum, de quibus dicere oportebat, subiecimus: iam hinc, quibus signis non tam præsens, quam imminens, ac futurus inopinatus interitus sit cognoscendus, breuiter inquiramus.

II. Principio itaque non sum ignarus, vaferrimos inueniri homines, qui, vt facilius ex commeritis euadant suppliciis, macerato prius per inediam corpore, eique inducto per sulphuris halitum squallore, iniectis itidem validis ad brachia vinculis, tandemque, blando epoto narcotico, aut sponte parumper coacta respiratione, subito mortuos se fingunt; quod, vt expeditius patrent, custodem, amicum, vel seruum, quo ex pacto, & conuentu rem agant, sibi adsciscunt. Sed istos, plane irridendos, ac peiori deinceps poena mulctandos, promptum est deprehendere, si eorundem denudata, atque excussa corpora, flagris, ferro,

*Fictorum
mortuorum
calliditas
detegitur.*

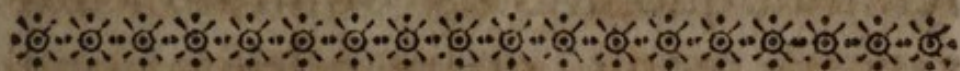
ro, igneque, si opus est, tractentur. Arterias enim, solutis vinculis, rursus in carpis micare; & respirationem, violenter coactam, in libertatem redire sentiemus. Quod Iudicum causa monendum duximus, ut sint posthac, aduersus huiusmodi fallacias, cautiores.

III. Deinde improbi scelerum machinatores proprios sæpe hostes, vel alios, lucri causa, quantumuis plane innoxios, veneno, strangu- latione, vel exili intra præcordia vulnere perimunt; & mox ad veram necis causam occultandam, eosdem in flumen, aut puteum demergunt, vel per scalam præcipites agunt; quo nimirum sponte, vel casu mortui palam iudicentur. Nunc, si quis particularia signa ad has, vel illas effictas, aut veras subitaneas neces detegendas, pro relationibus, præsertim in fori usum, sedulus atque curiosus exoptet, ad- eat (a) Fortunat. Fidel. & Quæstiones med. legal. Pauli Zacchiæ. Nos enim

(a) lib.
4. de
relat.

enim hic causas , & signa potissimum naturalium affectionum quærimus , non forenses coniecturas. medi-
corum
per
totum.

*Exponitur difficultas inueniendi certa
signa , quibus dignoscantur qui na-
tura, non arte pseudo-mortui oc-
currunt.*

CAPVT XV.

Illa utique nec præterire volumus , nec debemus, quibus non hominum docemur calliditatem , sed vitia, dixerim , an suetos naturæ motus , quæ finit aliquando , ut ii , qui nondum mortui sunt , pro talibus habeantur.

II. Profecto non ex aliorum duntaxat historiis nobis innotuit, multos , qui decessisse credebantur, vel prope sepulcra euigilasse; sed nostro etiam experimento id ipsum comprobatum recordamur in Viro

nobili, adhuc viuento, qui viginti ante annos, cum ei iusta persoluerentur in Templo, ad motuum, sensuumque munia omnium cum terrore magis, quam admiratione rediuit. Merito idcirco exclamat

(a) De-
clamat.

8.

(a) Fabius -- *Vnde putatis inuentos tardos funerum apparatus? Vnde quod exequias planctibus, ploratu, magnoque semper inquietamus vlulatu? quam quod vidimus frequenter post conclamata suprema redeuntes.* Prudenter igitur lege vetitum est quoscunque mortuos, & eos præfertim, qui repente decesserunt, statim sepelire.

(b) Ex
Paræo
lib. 23.
cap. 46.
*Turpis
Vesalii
calamitas.*

III. Horret meminisse (b) Vesalium, neglectæ olim Anatomes parentem, ad mulierem hystericam, quæ mortua credebatur, disseccandam accersitum, eo negligentia sua fuisse perductum, vt vix alteram nouaculæ impressionem adegerit, cum illa motu, & clamore se viuatam ostendit, quæ sane res Virum odiosum, ac detestabilem reddidit;

dit; idcirco nil prius sibi esse duxit, quam se fuga subtrahere. Sed ne sic quidem intestinum terrorem, ac carnificem, quo iudice, nemo nocens absoluitur, fugere potuit; moestitia enim confectus non multo post, magno rei, & publicæ & medicæ detrimento, interiit.

IV. Difficultas autem noscendi illos, qui, etiamsi mortui nondum sint, mortui tamen apparent, exinde oritur, quod motus alternus aëris, sanguinis, & succi nervorum per organa maioris usus (in quo sane motu omnem vitæ rationem consistere dictum est) nostros aliquando sensus prope fugit, ut fere soli naturæ innotescat. Vicissitudo namque motionis pectoris, docente potissimum (a) Galeno, tam minima esse potest, ut, dum costæ, ad sternum pertingentes, non moventur, sed solum diaphragmatis centrum tantisper trepidat, inermes oculos plerunque fallat. Sanguis itidem, (integris cæteroquin existenti-

*Cur
pseudo-
mortui
difficul-
ter a
mortuis
distinguan-
tur.*

(a) 8.
De ad-
ministrat.
&
4. de
loc.
affect.
Illorum
thoracis, &

dia- stentibus vasis, proprioque oleoso-
phrag- volatili sale fluens) ob solam con-
matris tractionem summarum venarum,
motus. & auricularum, nudamque cordis,
qualis. quasi dixerim, iectigationem, tacite
Cordis interdum per ventriculos vrgeri, &
motus, per arterias, vt passim per venas,
qui- adeo leniter deuolui potest, vt vi-
nam. talis hic motus pulsum in solis car-
Pulsum pis exploranti penitus abscondatur.
curta- Idem plane de neruorum liquido
etui im- sentiendum, quod, cum fluidissi-
perce- mum suapte natura sit, exiguis ad-
ptibi- eo vndis per neruos præcordiorum
lem. nonnunquam agitari potest, vt re-
Eorum liquum illud minimum anima-
liquidi lis vitæ igniculum, fere nobis
neruei ignotum, conseruet. Vt enim
motus. non omnia incorporea menti-
Menti, bus, ita nec semper sensibus
& sensi- omnia corporea manifesto patent;
bus non quibus sane factum est, vt (a) Paul.
omnia Zacch. nullum, quod aliquando
inno- non fefellerit, præsentis mortis
rescunt. inuenerit indicium, præter cadaue-
Quæst. ris
Med.
legal.
præfer-
tim

ris liuorem, æstuationem, ac fœ-

torem.

conf.

79.

n. 21.

V. Sed quanquam qui de pseu-
do-mortuis iudicare debet, obscu-
ram prouinciam suscipere cogatur,
& quotidianum, ac frequentissi-
mum sit, creditum vulgo mortu-
um, re ipsa decessisse: nihilomi-
nus tamen nonnulla indicia specu-
lari operæ pretium erit, quibus
eos discernamus, qui syncope, aut
fortissima apoplexia detenti, occu-
buisse videntur.

Inter

signa

mortis

certissi-

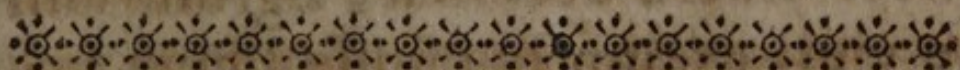
ma ca-

daueris

fætor,

ex Zac-

chia.

*De signis, quibus pseudo-mortui a ve-
re mortuis distingui possunt.*

CAPVT XVI.

Hoc ante omnia maxime
aduertendum censemus,
non semper Artis defectui;
sed artificum, atque assidentium
incuriæ plerunque adscribi debuif-
se, quod ægri, nondum vere mor-
tui,

Autho-

ris mo-

nitum.

tui, derelicti fuerint, ac vespillo-
nibus traditi, idque potissimum
pestis tempore. Rogo itaque non
tantum Medicos, sed etiam pios illos
Religiosos, qui Romæ, atque alibi,
ex instituto animam agentibus ad-
sistunt, vt sequentibus indiciis di-
ligenter vtantur.

*Mor-
tuus a
pseudo-
mortuo
distin-
guitur
primo
ex præ-
gressis
causis.*

II. Porro, vt Medicus facilius
iudicet, an reuera quis vita fun-
ctus fuerit, omnium primo necis
causas exploret, quæ si extiterint
inuincibiles, de quibus egimus cap.
XIII. libere decernat, ægrum iam
e viuis exemptum fuisse, cum vo-
cem, respirationem ac pulsum, bre-
ui etiam si tempore, amiserit. Quod
si contra causæ occurrant per se
vincibiles, tunc acriori sensuum,
rationisque criterio sibi opus erit.

*Secun-
do a se-
pulto &
respira-
tionis,
& cor-
dis mo-
tu.*

III. Et quoniam absque voce,
vsuque internorum, externorum-
que sensuum, ac motuum, a vo-
luntate pendentium, vitam ali-
quandiu protrahere possumus; sine
sepulta tamen, atque exili saltem
respi-

respiratione, cordisque trepidatione non possumus; hinc iure meritoque scriptores, daturi notas, quibus viventem a mortuo distinguamus, in superioribus hisce duobus maxime versantur. Quidquid in contrarium scribat Paul. ^(a) Zacch. qui ^(a) Lo-
 exemplum adducit cuiusdam, quem ^{co cit.}
 grassante peste, dum vespillones, ut ^{n. 5.}
 mortuum, ad destinatum locum
 asportabant, vitæ signa dedisse vi-
 derunt. Etenim quis ignorat, pe-
 stis tempore omnem rem, nonnisi
 tumultuarie, peragi; ac proinde le-
 ue duntaxat studium, ad secernen-
 dum veros a pseudo-mortuis, ad-
 hiberi.

*Respi-
ratio
sepulta
quomo-
do exci-
tanda.*

IV. Respirationem itaque sepul-
 tam, atque inconspicuum tentabi-
 mus, primo sternutatoriis acribus,
 ac vehementibus, quibus maxime
 fidentes inuenio ^(b) Hollerium, & ^(b) Pri-
^(c) Fort. Fidelem. Secundo ipsius ^{mo de}
^(d) Galeni consilio, paleam, tenu- ^{morb.}
 emque lanam ægri naribus suspen- ^{inter.}
 dendo. Si namque vivit homo, vi- ^{cap. 58.}
^(c) De ^{relat.}
^(d) Ter- ^{med.}
^{cisfi-} ^{lib. 4.}
^{tio de}

diff. resp. cap. IO. cissitudine motus aëris , quantum-
uis lentissimi , lana mouebitur.

Lana agri naribus admo- uenda. (a) Di- al. lib. 4. c. II. Quod profecto experimentum me-
morat (a) D. Gregor. olim susce-
ptum fuisse in Presbytero Vrsino,
cui, solutis membris , atque in
morte distento , cum Presbytera
sua, si quid vitale spiramen inesset,

naribus opposita curasset arte di-
gnosceret, (magno certe ad hone-
statem tuendam argumento) sensit,
se ab ægro, collecta voce, vehe-
menter obiurgari, *discede a me mu-
lier; adhuc igniculus viuit; paleam
tolle.* Tertio, alii cereum, exigu-
umque lumen ori, ac naribus mo-
ribundi applicant, cuius flamma si
a recto sursum tramite deflectat, ac
tremula fiat, homo etiamnum vi-
uit. Quarto, abstersum speculum
ori apponunt, quod si paulo post
maculis fœdetur, de vita spes est.

(b) Lib. I. de morb. mul. cap. 45. Quo sane speculo feliciter vsus fuit
(b) Albertinus Botton. ad explo-
randam superstitem vitam in mu-
liere patauina , quæ , hysterico
stran-

strangulatu correpta, adstantium omnium consensu mortua existimabatur.

V. Tandem, cum ad ipsius motum diaphragmatis, quantumvis minimum, efficiendum, costas spurias, quibus illud alligatur, moueri aliquo modo necesse sit; iure a practicis proponitur, vt, supino firmiter locato ægro, cyathus aqua plenus ad ima pectoris, supra cartilaginem ensiformem ad perpendiculum ponatur. Tunc si cyathus, contentumque fluidum, vel minimum dimoueantur, in viuis est, si secus, iam mortuus æger.

VI. At enim vero huiusmodi superstitis respirationis indicia non obiter, atque oscitanter, sed consulto, ac repetito periculo adamussum sunt expendenda, vt prudentes de vita, vel morte ægri, nunquam poenitendum, iudicium adhibeamus; contingit enim aliquando, vt certus motus tum abdominis, cum pectoris, etiam apud vita functos,

*ali-
quando
in mor-
tuis.*

excitari possit a naturali solidarum partium concidentia, vel a præternaturali contentorum fluidorum fermentatione, flatuumque præsertim elatere: quibus forsitan factum est, vt minus in arte periti, vitam cadaueribus attribuentes, non solum falsi, atque certe ridiculi interdum euaferint. Sed hæc omnia non tantum præceptis, quantum usu, ac diligentia docentur.

*Cordis
motus
in Pseu-
do mor-
tuis
quot
modis
sit per-
quiren-
dum.*

VII. Deinde ad lenem motum deprehendendum summarum venarum, auricularum, & cordis in pseudo-mortuis, longe maiori afficimur difficultate, quam sit ea, in qua versatur quisquis notas exilis, ac sepultæ respirationis inquirat. Et enim thoracis machina, & circumfusus aër, qui alterne per tracheam in animalibus ducitur, reduciturque, nostris certe sensibus propinquiora sunt ipso corde, eidemque appensis arteriis, quæ, nonnisi tenuatæ, ad extrema corporis pertinent. Accedit, ad rei momentum,

con-

consuetudo explorandi pulsum in
 solis carpis; exinde namque fit, vt,
 deficiente arteriarum ictu prius in
 carpis, quam in corde, aut in aor-
 ta, maioribusque illius ramis, sæpe
 nonnulli de omnimoda cessatione
 motus cordis iudicium ferant, cum
 primum in carpis pulsum desidera-
 ri cognouerint. Qua de re, vbi
 locus erit dubitationi, tunc motum
 cordis, & arteriarum non tantum-
 modo in artubus quæremus, sed,
 inclinato languentis corpore in fini-
 strum latus, calidam manum regi-
 oni cordis admouebimus, exquisi-
 turi, an motus aliquis in corde su-
 perfit. Deinde valida etiam digi-
 torum pressione tentabimus arteri-
 as carotides, quæ, cum diametro
 maiores sint iis, quæ ad manus
 sparguntur, nec oblique, & per an-
 gulum in axillis, sed recta ferantur
 ab arcu arteriæ magnæ versus caput,
 gradum impetus sanguinis, etiamsi
 tenuissimum, a corde acceptum, fa-
 cilius excipere, & explorantibus

*Caro-
tides
arteriæ
ad su-
persti-
tem
pulsum
explo-
ran-
dum cur-
atio-
res.*

ostendere, possunt. Interim vero superstites apud præcordia vitæ scintillulæ omni arte, admotis qua intra, qua extra corpus cardiacis volatilibus, ac suaueolentibus, fouendæ, atque excitandæ erunt, vt in arteriarum pulsibus clarius erumpant.

VIII. Enim vero, quemadmodum cauendum nobis est, ne occulto viuentem, propter imperitiâ explorandæ reliquæ illius, quantumvis tenuissimæ, arteriarum pulsationis, inter mortuos reponamus; ita diligenter prouidendum, ne, vana opinione inuenti pulsus, artem nostram in contemptum adducamus. Siquidem exemplum habemus cuiusdam, quem prudens reticeo, qui, cum uni ex summis Romanæ Aulæ Proceribus, repente mortuo, & a nobis iam derelicto, adisteret, tota strepente domo, nobisque stoliditatem illius mirantibus, Procerem etiamnum viuere contendebat. Cumque nos creduli-

dulitatis suæ causam sciscitaremur,
 pro signo adduxit superstitem ad-
 huc pulsum. Neque sentiebat ^{Quæ}
 homo excors, pulsum, quem mor- ^{bitanda}
 tuo attribuebat, sensum esse arteria- ^{ne quis}
 rum propriorum digitorum (erat ^{pulsus}
 enim feruida fluidorum crasi dona- ^{mortuo}
 tus) quibus cum arctissime preme- ^{perpe-}
 ret cadaueris carpum, cæteroquin ^{ram at-}
 excarnem, & aridum, refluxum li- ^{tribuat.}
 berum ad venas proprii sanguinis
 impediēbat, ideoque suis arteriis
 validius ad extrema pulsan-
 tibus, sibi, & domesticis errorem hunc in-
 eptissime obiecerat.

I X. Porro, vt redeamus ad pen-
 sum, nullus sapiens, sedulusque
 Medicus curam negliget animal- ^{Sopitas}
 um spirituum, ac neruorum, sal- ^{neruo-}
 tem splachnicorum, mediis cla- ^{rum}
 moribus in aures, stimulis ad ma- ^{motio-}
 gis sensiles partes, odoramentis, & ^{nes ex-}
 acribus volatilibus ori, ac naribus ^{citant-}
 adhibitis, aliisque, quorum syluam ^{tia.}
 nemo practi-
 corum non nouit, &
 de quibus plura dicemus in secun-

do libro, vbi de medicamentis, quæ hoc anno iis maxime profuisse visa sunt, qui, subitaneis morbis tentati, feliciter euaserunt.

De signis medicis, quibus repentina mors prænosci potest.

CAPVT XVII.

(a)
Hipp. in
vestib.
lib.
progn.

NON utilis modo, sed maxime necessaria Medicis videtur scientia præcognitionis repentinæ mortium, cum nostræ (a) Præceptor Artis clare ostendat, cum non solum culpa vacaturum, verum etiam boni Medici nomen, atque admirationem consecuturum, qui, cum omnes sanos facere non possit, futura saltem præsentiat, atque prædicat. Hanc itaque spartam ornaturi, illud imprimis cauendum ducimus, ne quis tanti putet notas, quas subnectimus, ut eas vel omnino certas, &
ut

vt aiunt, pathognomonicas credat,
 vel sine delectu, ac sigillatim accipi-
 at. Si quod enim in vniuersa me-
 dicina difficile, arduumque negoci-
 um, hoc procul dubio in ferendis
 futurorum iudiciis locatum est.
 Multa siquidem variis anni tempe-
 statibus, ægrorum continentia, vel
 incontinentia, lætis, aut tristibus
 animi pathematibus mutantur in
 melius, aut in deterius; ut proinde
 etiam ad rem medicam pertinere
 putauerim, quod in Iuris doctrina *Summa*
 pasim vsurpatur, nempe vel totam *pruden-*
 esse prudentiam, vel sine pruden- *tia in*
 tia exerceri non posse. Atque, *arte*
medica
 hinc (a) Hipp. voluit Medicum tum in *est ne-*
 cetera arte, tum in prædictionibus *cessa-*
ria.
 consultissime se gerentem, ac probe in- (a) Lib.
 telligentem, eum, qui prædictionis suc- 2. præ-
 cessum consecutus sit, apud prudentem dic.n.3.
 agrum admirationi fore, qui vero de-
 errauerit, præter quam quod odio gra-
 uabitur, eum ne insanie quidem su-
 spicionem effugere posse.

II. Vt igitur Medicus, præfagi-

*Pru-
dentia
quomo-
do acqui-
renda.*

turus inopinatas mortes, in ipsamet
coniecturali arte verax, ac prope
securus euadat, primo, multis alio-
rum, & propriis obseruationibus
diligenter studeat; deinde ex tota
signorum messe manipulos quasi
colligat, & ad suas quosque classes
reducatur, vt postmodum, cum occa-
sio postulat, mature, ac studiose re-
cogitando, & cogitata cum rebus
conferendo, cautus, ac prudens
pronunciet.

*Interna
Varices
cognitu
diffici-
les.*

III. Nemo autem interea in
spem erigatur, dari signa, quibus
omne genus improuisæ mortis præ-
sentiri, ac prænunciari possit. Et-
enim, quæ ab internis, sed cœcis,
nullaque indicia producentibus,
principiis veniunt, vt inter alia se-
pultæ in ventribus venarum varices
existent, eæ quidem Medicis raro
innotescunt. Illæ duntaxat nobis
aliquatenus patuerint, quæ fluunt
a morbosis dispositionibus partium
tum solidarum, cum fluidarum ma-
ioris vsus, a quibus, vt munus rite
suum

suum peragentibus vita, & salus, ita, deerrantibus, morbi paulatim inducuntur, primo quidem aspectu leuiore, sed qui tandem, aceruatim erumpendo, inopinato solent interficere.

IV. De singulis suo tempore, nunc dicimus de vniuersis; vnum postremo summæ necessitatis huic loco adiicientes, scilicet non quem-
 cunque ægrum, cui subitanæ mortis periculum imminet, de eodem esse commonefaciendum. Etenim omnes quidem homines, etsi seuerioris virtutis, animi tamen affectionibus sunt obnoxii, eisdemque aliquatenus perturbantur; ast ii maxime, qui vehementer timidi, atque imbecilles existunt, quos ipsamet mortis opinio, aut in mortem, aut in mortis discrimen adducit. Hinc recte ^(a) Galenus aliter cum sapientibus, aliter cum timidis, & stultis agendum esse consulu-
 it; & ^(b) Hippocrates multo prius scriptum reliquit, pleraque futuro-

*Cui-
bet æ-
grotan-
ti mor-
tis peri-
culum
non est
aperi-
endum.*

*(a) 6.
epid.
sect. 2.
comm.
43.
(b) de
decent.
ornat.
n. 9.*

rum ægroto occultanda esse. Sed interdum fit, vt, contraria penitus ratione, generosis Viris subitanæ mortis periculum sit enunciandum; vt timore ad ea flectantur vsurpanda remedia, quæ alias nimis fidenter spernere consueverunt.

*Mors
repen-
tina
quibus
potissi-
mum
acci-
dat.*

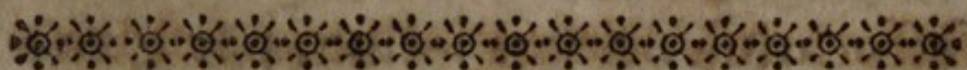
V. Quoniam vero repentinæ mortes iis potissimum solent accidere, qui morbos aliquos, vel propter symptomatum leuitatem, vel propter assuetudinem, sibi familiares redditos, facile despiciunt, sperantes, se aut sola naturæ ope conualituros, aut nonnisi præuia longi agonis admonitione fore decessuros: idcirco vnumquodque futuræ mortis indicium, ex vnoquoque genere huiusmodi malorum erit depromendum.

*Eius si-
gna ex
quibus
fonti-
bus
hauri-
enda.*

VI. Itaque eodem plane ordine, quo repentinæ mortis causas persecuti fuimus, vtemur etiam in examine signorum, quæ easdem neces nobis portendunt, distinguentes huiusmodi notas; primo in eas, quæ

quæ colliguntur ex læsis instrumentis respirationis, & aëre; secundo in illas, quæ veniunt ex affecto corde, magnis vasis, & contento sanguine; tertio in reliquas, quæ proficiscuntur ex morbis cerebri, nervorum, atque liquidi eorundem.

Agitur de signis futuræ mortis repentinæ, petitis ex læsione instrumentorum, respirationi famulantium.

CAPUT XVIII.

Inter notas, quibus repente futurus indicatur interitus, non vltimum locum tenent illæ, quæ ex læsione pectoris, & pulmonum deducuntur.

II. Primo fane ortophnæa cum *Diuturnis* tusfi apud Senes, si diu humida persistens, statim mutetur in siccam, *tusfis humida in siccam* morbo interim de sua vi nihil remittit.

conuer- mittente, improuisam necem, vt
sa, quan- plurimum, prælagit, scilicet quod
do exi- lymphæ copia, quæ, suppressa ana-
tialis, catharsi, in pulmone, iam langui-
do, atque obstructo subsistit, facile
parit suffocationem, præsertim, si
æger intemperantius, aut inconti-
nentius vixerit.

Suffo- III. Secundo tussis molesta, &
catiua suffocatiua ex acri latice, per glan-
quomo- dulas arytænoideas, tracheæ, &
do, bronchiorum affatim secreto, si ma-
gno cum impetu identidem recur-
rat, mortem subitam portendit,
præcipue si æger, vel senex, vel
languidus, atque etiam in vitæ re-
gimine sit aliquanto liberior; apo-
plexia namque pulmonum, quam
suffocatiuum catarrhum dicunt, ab
irritantium serositatum confluxu, &
articulorum pulmonum conuulsio-
ne, vt cum (a) Hippocrate loqua-
mur, producitur. Quod sane mor-
tis genus nos frequenter vidimus,
& primum quidem, supra viginti
annos, in Carolo Petrazzino aro-
mata-

Pulmo-
num a-
pople-
xia
morti-
fera.

(a) 2.
De
morb,
n. 52.

matario ad Capitolii radices ; is enim, cum senex esset, atque huiusmodi tussum sperneret, media tandem nocte , vt eidem prædictum fuit, suffocatus interiit.

IV. Tertio interni pectoris dolores, qui modo spirandi difficultatem, præsertim per accliuia, modo cordis angorem , sæpe pulsus inæqualitatem comites habent , qui-
 que non sinunt ægrum in vtrumque latus æquali facilitate decumbere, & corporis gracilitatem inducunt, ex tempore solent interficere, præcipue si ægri subeant violentos aliquos corporis motus, parumque laudabili cibo sese ingurgitent. Gerunt enim sepultum plerumque in altero pulmonum loco tuberculum, vel aliam congestionem, aut venæ pulmonicæ dilatationem, quorum, propter repentinam rupturam, aut propter inductam quaquauersum validissimam conuulsionem, liber transitus per cor, & pulmones tam sanguini, quam

*Interni
pectoris
dolores
quinam
lethales.*

*Ex iis,
qualis
morbus
latens
argua-
tur.*

quam aëri ocysime tollitur. Quam certe moriendi viam non pauci ini-
erunt ex iis, quos nouimus; atque
horum numero adscribendus vide-
tur Doctor Medicus Vinciguerra,
qui elapso anno, cum diu leui an-
helitu, sepultisque in pectore dolo-
ribus vexatus fuisset, tandem in-
tempesta nocte, domesticis, ac Sa-
cerdote vix accersitis, e viuis sub-
latus fuit. Vide quæ scripsit expe-
rientissimus (a) P. Poteri de iis, qui
illico moriuntur ob rupturam ve-
næ pulmonicæ iuxta sinistrum cor-
dis ventriculum; illi enim respiran-
di quadam difficultate, deambulan-
tes, corripiuntur, & ob præcipi-
tem virium lapsum, propinquis te-
nentur niti adminiculis.

(a)
Cent. 3.
obs.
cap. 22.
*Vena
pulmo-
nica
ruptu-
ram
qua-
nam
præce-
dant ex
Pote-
rio.
Ex pul-
monum
vomicæ
repent:
moris
prædi-
ctio.*

V. Quarto magis adhuc repen-
tina mors prædici potest in consi-
milibus casibus, si id, quod in pul-
mone congeritur, fuerit de natura
vomicæ, quæ potissimum cogno-
scitur ex sicca tussi cum foetore
quasi cadauerico, quem ægri, aërem
edu-

educendo , identidem sentiunt. Rumpitur enim incerto alicubi tempore, cum erosus, vel nimium distractus fuerit folliculus, & plerumque occiditur, dictum factum, homo, vt scripsit^(a) Tulpius. At enim^(a) Lib. vero, si huiusmodi morbus homi-^{2. ob- serv. cap. 10.} nem corripiat, qui se in cibo, potuq; contineat, noxiumq; aërem præca-^{Qui- nam super- stites.} ueat, tunc neque magnam in molem augetur, neque semper extempore disilit, aut si diffiliat, subitam necem afferre solet. Quinimo nonnullos^(b) De superstitibus, atq; sanos, vt^(b) Willisio^{morb. pect. sect. 1. cap. 11.} contigit, nos etiam vidimus. Secus atque, si æger baccho, & genio indulgeat, tunc Medicus, ratione contraria, securius iudicium de subitaneo interitu pronunciare poterit.

VI. Quinto cum ad motum^{Asthma} thoracis tantopere nerui concur-^{conuul- sium ali-} rant, fit aliquando, vt conuulsua^{quando} asthmata ad repentinam necem de-^{morti- ferum,} ducant ægros, qui, antiquato iam malo, putant se misere viuere, si medice uiuant, morbumque pro-
pterea

pterea nouo morbo cumulantes,
externa plerumq; accedente causa,
repente moriuntur.

VII. Tandem cum in respirati-
onis materiem veniat aër, & quid-
quid in aëre latitat, non immerito
Ex an- inter subitanæ mortis signa repo-
ni tem- nendas esse putauerim particulares
pestati- quasdam tempestatum, aërisque
bus, quæ affectiones, quippe quæ multos,
adsubi- lente cæteroquin ægrotantes, re-
tam pente solent occidere, & quidem
mor- non vi primarum tantum, vt aiunt,
tem du- qualitatum; sed pulsu, & varia mix-
cant. tura particularum, quæ miris mo-
dis nostrarum partium officia vari-
ant, atque perturbant. Sagax ita-
que, & peritus Medicus vtatur
consilio Hippocr. qui sparsim do-
cet, ex magnis temporum mutati-
onibus mala præaffectis iam corpo-
ribus euenire. Sed clarius de subia-
(a)n.3. taneis mortibus loqui videtur (a) in
Locus libro de aëre, locis, & aquis, cuius
Hipp. sane integrum hic textum, vtpote
plura docentem, transcribimus -

Præcipue vero maxima anni temporum mutationes observanda sunt, ut neque medicamentum purgans iubenter exhibeamus, neque partes circa ventrem uramus, aut secemus, ante dies decem, aut etiam plures. Maxime tamen sufficient decem. Ac maximi periculi plena sunt ambo solstitia, præcipueque æstivum. Periculosissima etiam ambo æquinoctia existimantur, maxime vero autumnale. Syderum quoque ortus observandi, præcipueque canicula, deinde arcturi, & vergiliarum occasus. His enim potissimum diebus morbi indicationem subeunt, & alii quidem perimunt, alii vero desinunt, alique omnes in aliam formam, & statum transeunt. Et reuera multos ordinario etiam rerum cursu in æquinoctiis, & media potissimum æstate, summoque hyeme repente mori observamus.

VIII. Qua de re Medicus, iunctis causarum, & signorum ideis, non admodum difficulter aliquem inopinato moriturum poterit divinare,

*Probi
aëris in
deteri-
orem
muta-
tio
mortis
causa.*

nare, si illum, fractis viribus, ex diuturno morbo partium maioris usus, circa prædictas magnas temporum mutationes, deterius affici animaduerterit. Neque profecto aliter iudicet de iis, qui salubre cœlum mutant in pestiferum, cum potissimum ipsi valetudine non admodum prospera freti fuerint.

IX. Sed quoniam multa symptomata, quæ ad respirationem pertinere viderentur, radicem omnino morbosam habent in ipso corde, eique appensis vasis; idcirco sequenti capite, acturi de signis, desumendis a corde, & sanguiferis, perstringemus nonnulla etiam indicia, quæ subitanam mortem præsagiunt, læsa etiam respiratione.

*De signis futurae subitaneae mortis a
Corde, Magnis Vasis, &
Sanguine.*

CAPUT XIX.

VT latam hanc, confusam-
que materiem certis capi-
tibus distinguamus, placet *Ex cor-
dis &c.
affecti-
onibus,
plura
subita
m rtis
pralu-
dia.*
huiusmodi notas deducere, primo
ex pulsum vitiiis, secundo ex pal-
pitatione, aut dolore cordis, tertio
ex animi deliquiis, quarto ex hæ-
morrhagia, atque aneurysmate,
quinto ex habitu plethorico, &
obeso, tandem ex quarundam sup-
pressionem euacuationum.

II. Illud vero ante omnia hic ad-
uertimus, recensitas passiones tam
cordis, & magnorum vasorum,
quam sanguinis, & omnium flui-
dorum, quæ cum sanguine circum-
feruntur, vel a sanguine separan-
tur, subitaneum interitum vix vn-
quam indicare posse, cum eadem
seorsim, & singulæ ægros diuexa-

Signis non se- orsim sed col- lectim sumptis tutius repen- tina mors pradi- citur. uerint. Experimento enim doce- mur, has notas tunc improuiso morituros præmonstrare, cum in- ter se varie permixtæ fuerint. Vn- de diligens Medicus, recte diuina- turus, neutiquam celeriter pronun- ciabit, sed mature signa coniunget, vt nos cap. xvii. jam ostendimus, id quod pluries in lib. de progn. in- culcauit Hippocrates, quando si- gnum aliquod lethale esse decernit, sæpe repetendo, *sed oportet alia signa contemplari.*

III. Et quidem primo quantum spectat ad pulsum vitia, etiam si a- pud aliquos inæqualitas, atque in-
 (a) 4. termittentia tanti fiat, vt inde (a)
 De loc. Gal. subitam mortem Antipatro
 affect. prædixerit. Nos tamen signum
 cap. vlt. & 3. de hoc non solum in pueris, & seni-
 prælag. bus, ut idem asseruit Galenus, sed
 expuls. etiam in iuuenibus, & robustis fre-
 cap. 4. quenter nullo modo funestum ob-
 Pulsus inter- seruauimus, cum scilicet ex leui
 mittens non connutrito organorum vitio, vel ex
 semper funestus hypochondriorum irritatione pro-
 cedit,

cedit, cuius forsitan indolis extitit
 intermittentia pulsus illius. Oeco-
 nomi, quem ipse ^(a) Gal. tanquam ^{(a) De}
 sanum ad consueta negocia inge- ^{præfag.}
 nue remisit. Etenim si sola pulsus ^{ad}
 intermittentia hominem, bene cæ- ^{posth.}
 teroquin valentem, detineat, adeo ^{cap.}
 optimos Medicos a subitanæ mor- ^{vlt.}
 tis præfagio dehortatur, vt potius
 eos in spem adducat, leue illud
 malum, antequam grauius euaserit,
 opportuna medela fore tollendum.
 Huius veritatis ex memet ipso ex- ^{Propria}
 perimentum promam, qui, cum tria ^{um ex-}
 ante lustra pertinaci, mihi que sen- ^{peri-}
 sibili cordis contractione, indeque ^{men-}
 orta pulsus intermittentia, ex hy- ^{tum.}
 pochondriorum consensu, per se-
 xennium laborauerim, plus aliis,
 quam mihi officiosus, & cautus, vsu
 tandem rhabarbari, chalybis, & iu-
 ris viperati, perfecte conualui. Vt ^{Quan-}
 igitur intermittentia pulsus impro- ^{do peri-}
 uisæ necis certius omen esse possit, ^{culosus.}
 necesse est, vt iungatur omni inæ-
 qualitatum generi, palpitationi, an-

helitui, aliisque similibus pectoris passionibus, de quibus infra.

*Pulsus
tardi-
tas
quando
exitia-
lis.*

*Indici-
um fu-
tura
mortis
est
cordis
para-
lysis.*

(a) De
flat.
B. 20.

I V. Pulsus utique tardi-
tas, si eadem, singulis ictibus lan-
guide recurrens, alterius pulsatio-
nis intermedium tempus fere to-
tum pertinaciter absumat, proba-
bilis exhibet inopinatae mortis in-
dici-um; praesertim si patiens debi-
lis, ac senex fuerit, ut saepe nos ex-
perti sumus. Etenim quaecunque
sit causa, scilicet vel simplex (quod
raro euenit) ex defectu animalium
spirituum, in praecordia descen-
dentium, vel mixta ex foeculento,
minusque mobili, per cordis ven-
triculos, sanguine, semper talis
pulsus integram, firmamque eius-
dem cordis paraly-*sim*, aliquando
futuram, praemonstrare solet, ma-
xime tempore somni, quo, instru-
mentis languidiis pellentibus, i-
dem sanguis (etiam subobscure
agnoscente (a) Hippocr.) tardius
mouetur.

V. Secundo palpitatio cordis, ipsa
quo-

quoq; subitæ mortis fit prænuncia, *Cordis*
 si fuerit frequens, si magna, si cum *palpita-*
 anhelitu, animi deliquiis, omni *tio per-*
 genere inæqualitatum pulsus, tan- *niciofa,*
 dem si æger congrua vitæ ratione *qua.*
 minime vtatur: Etenim, si hæc
 symptomata magna ex parte simul
 conspirauerint, significatur, ma-
 gnum quoque dari vitium in cor-
 de, aut summis vasis, cui acceden-
 te aliqua causa procatartica, nullo
 labore motus ipsius cordis, & san-
 guinis ex tempore lethaliter sisti-
 tur. Quemadmodum verosimile
 est, Galenum, iis admonitum in-
 diciis, toties decantato Antipatro
 improuisam, quam postea subiit,
 mortem prædixisse.

VI. E contrario autem, si pal- *Que-*
 pitatio oriatur ex causa, cordi ob- *nam*
 stinate nequaquam adiuncta, sed *minus*
 cum fluidis circulante, ut plerum- *pericu-*
 que esse solet acerrimus ichor, vel *losa.*
 quidquid aliud, quod, ad irritan-
 das cordis fibras, plane fugitivum,
 pertingit; raro abrumpendam illi-

In his
Vrina
stran-
guriosæ
salu-
taris.

co vitam minuitur. Multos pro-
pterea nouimus, qui a recurrenti-
bus palpitationibus, euacuata copia
stranguriosæ vrinæ, penitus libera-
ti fuerunt; e quibus Illustrissimus
Præsul Bonauentura, Sanctiss. Do-
mini Nostri intimus Cubicularius,
& Eleemosynarius, splendore gene-
ris, & propriis virtutibus, lauda-
tissimus. Latex porro salino-acer
ab hypochondriis maxime redux,
ita interdum cordis musculos con-
uellit, ut stranguriosum veluti
transitum sanguinis per eiusdem
ventriculos cum palpitatione pro-
ducat.

Diu-
turnus
cordis
dolor
in seni-
bus su-
bitam
mortem
signifi-
cat ex
Hipp.

VII. Dolor similiter cordis,
præsertim in senibus, sæpius recur-
rens, inopinatam necem solet in-
dicare, iuxta illud Hippocratis, in
Coacis, *Cordis dolor, seniori sæpius
consuescens, repentinam mortem signi-
ficat.* Vel enim sumatur hæc
passio pro molesta ipsius cordis, &
orificiorum eius sensatione, vel pro
affectione ventriculi, quæ secum
trahat

trahat ipsum cor, & græcis καρδι-
 ωγμός vocatur: utroq; sane modo
 res est subitanei periculi plena,
 præsertim apud senes. Inuisimus
 olim Virum, cui, cedente iam po-
 dagra, atrox cordis dolor identi-
 dem recurrebat; is repente,
 oborta suffocatione, circa Æ-
 quinoctium, sublatus est. Simi-
 lem offendimus historiam apud (a)
 Hollerium cuiusdam septuagena-
 rii, cui dolor iste cœpit esse fre-
 quens cum angustia spiritus, & suf-
 focationis periculo, is etiam, do-
 mum rediens, repente obiit.

(a) In
 Comm.
 I lib. 3.
 coac.
 sect. 2.
 coac.
 17.

VIII. Neque dubitandum, quin
 dolor ventriculi, καρδιωγμός di-
 ctus, sæpeque rediens, si ex sum-
 mopere pravis humoribus, in ægro
 delitescantibus, oriatur, inopinata
 mortis vna simul causa, & signum
 esse possit: recte siquidem admo-
 nebat (b) Hippocrates iis verbis,
*Oris ventriculi dolor cum præcordio
 distento, & capitis dolore, malignum,*

Idem
 porten-
 dit καρ-
 διω-
 γμός.
 (b) Lib.
 I. præ-
 dict.
 n. 9.

Hipp.
autho-
ritas,
& rati-
ones
addu-
cuntur.

*Et quidpiam anbelosum. Nam ii re-
pente moriuntur, velut in Dysode. Si-
gnificatur enim in eo corpore li-
quida eo usque acria redundare, ut
veneficam naturam induerint. Et-
enim, quemadmodum arsenicum,
sublimatum, aliaque huius generis
venena, villos, & fibras erodendo,
conuellunt ventriculum, & cor, ac
propterea citam necem inferre so-
lent; ita multo facilius, ac celeri-
us ingenita ista venena aliquando
interimunt; nimirum quia interius
collecta, & naturalibus fluidis re-
center admixta, expeditius per ca-
nales quaquaversum feruntur. Quo-
rum sane veneficorum succorum
prænuncia signa existunt dolor ven-
triculi, ad præcordia propagatus,
cum distensione, & anhelitu, per-
tinaciter atque identidem recur-
rens. Confer huc quæ scripsimus
cap. v. huius libri versus finem.*

IX. Tertio, inter signa futuræ
mortis improuisæ, illud nostris, ali-
orumque experimentis magis cer-
tum,

tum, comprobatumque est præsa-
 gium, quod ^(a) Hippocrates in hanc ^{(a) 2.}
 sententiam exponit. *Qui frequen-* ^{Aph. 41}
ter, ac fortiter sine causa manifesta ^{In ani-}
delinquunt animo, repente moriun- ^{mi deli-}
tur. ^{quio, &}
 Vbi una est omnium Com- ^{subita}
 mentatorum, ad usque clarissimum ^{mortis}
 Lucam Tozzium, sententia, ut, pro ^{sit præ-}
 veraci huius prognoseos exitu, tria ^{sagium,}
 simul coniungantur; primo, ut fre- ^{tria re-}
 quenter; non enim satis est, ali- ^{qui-}
 quem semel duntaxat in anno viri- ^{runtur.}
 bus cecidisse; secundo ut fortiter,
 nempe usque ad syncopis confini-
 um; denique, ut id absque causa
 manifesta, hoc est, obuia & exter-
 na contingat. Ita enim significa-
 tur, magnum, fixumque aut cor-
 di, aut finitimis partibus hære
 malum, quod motum præcordio-
 rum, & sanguinis penitus tollens,
 subitam necem aliquando sit illa-
 turum. Etenim non raro in cor-
 de, quod passim, etiam in reliquis
 muscularibus partibus, accidit, ut
 modo pauciores, & laxæ, modo
 nu-

(a) 6.
De
cord.
n. 4.
*Cordis
robur,
aut im-
becilli-
tas sæpe
timoris,
aut au-
dacie
causa.*

numero, ac vi maiores fibræ, vasa-
que influentia, & refluentia cum
congrua proportione, aut sine ea
ad suam integrandam structuram
concurrant; profecto in istis casi-
bus, fortissimus musculorum (ut
cor ab (a) Hippocrate appellatur)
ad naturales systoles minori, vel
maiori, quam par est, vi erigitur:
vnde talis orta imbecillitas, vel ex-
traordinarium robur, non solum
tempore contrahit morbos, quibus
ad frequentes, fortesque animi de-
fectiones, subitæ mortis prænunci-
as, deducitur; sed homines vel ni-
mium timidos, vel nimium audaces
potissimum constituit, quorum sane
priores, utpote maxime pusillani-
mes, improuisum, ac vehemens pa-
thema sæpe deiicit, ac prostermit; eo
quidem facilius, quo animi passio
inceptum, occultumque in præcor-
diis malum, veluti pessimam inte-
ritus radicem, inueniat.

X. Quarto cum nulla frequenti-
or sit via, per quam repente de
medio

medio tolluntur homines, quam
 larga profusio sanguinis intro, vel
 extra corpus: idcirco secura etiam,
 & certa repentinæ mortis indicia a
 Medico peti poterunt ex signis, qui-
 bus docemur imminere rupturam
 summorum vasorum in thorace, v-
 tero, intestinis, hæmorrhoidibus,
 aliisque internis sedibus. Sed in-
 ter signa non dubia properæ mortis *In hæ-*
 in hæmorrhagiis, illud sane est, *mor-*
 quod tradidit (a) Hippocrates in *rhagiis*
 Coacis; inquiens; *Si quibus sanguis mors*
effluxit, rigor superveniat, & ulce- inopi-
ra maligna sint, ii, vel loquentes, nata
inopinanter moriuntur; Hoc passim quan-
 in vulneribus capitis, in carcino- *do, ex*
 matibus sanguifluis, aut malignis *Hipp.*
 aliis vlceribus usu venit, scilicet, *(a) Iux-*
 ut, cum ægri, post hæmorrhagias, *ta di-*
 rigore corripuntur, (dissipata dul- uision.
 ci ac volatili sanguinis parte, & fer- Holler.
 mento quodam acri, ac pene ve- lib. 4.
 nefico ad præcordia, & cerebrum sect. 2.
 reassumpto) subito vitam dese- coac. 3.
 rant.

Fre- XI. Enim vero, postquam fre-
quens quentiora reddita sunt humano-
cadaue- rum corporum extispicia, quibus
rum se- antiqui, præ horrore, parcius vte-
atio bantur, nobis clare innotuit, mul-
ignotas tos, qui ex tempore moriuntur, in-
aliquot ternis aneurysmatibus, aut varici-
subita bus laborasse. Certissimum pro-
mortis pterea sollicitæ necis signum dedu-
causas cemus, ex semeiotica varicum, at-
detexit. que aneurysmatum, quæ paulatim
 ad talem, tantamque exilitatem
 sanguinea vasa redigunt, ut aliquan-
 do, momento temporis, disrum-
 pant. Et quidem hic loci dissimu-
 lare non possum, sæpe experimen-
 tis comperiisse, aneurysmata illos
Interna potissimum ægros inopinato inter-
aneurys- ficere, qui minus continentem,
mata frugalemque vitam ducunt; eos ve-
Et in- ro, qui parce, sobrie, continen-
conti- terque viuunt, aliud morbi genus,
nentes ac lentus, ut plurimum, subortus
subito, hydrops, longo cum agone, solet
ita so- interimere. Quare Medicus, etiam,
brios iuxta ægrorum mores, ac vivendi
lente
inter
ficiunt.

consuetudines, iudicia sua prudenter disponat, & proferat.

XII. Quinto, ex habitu athletico nulli dubium erit, quin repentinæ quoque mortis indicia desumi debeant, quoties athletæ, non solum bonum habitum sine mora, iuxta (a) Hippocratis præceptum, minime soluerint, anticipantes humorum diminutione discrimen; verum etiam lauta mensa, somno, atque otio plenius saginentur, quem sane plenior, & coloratior corporis habitum, iure suspectum bonum appellauit (b) Celsus: etenim athletarum plenitudo, cum ad summum deuenit bonitatis, duplici via citam mortem minatur, tum quia vasa intus, forisque infarcit, ac premit, spatiumque propterea fluidorum motui, ac miscellæ aliquando penitus aufert; tum vel maxime quia eadem sanguinea vasa disrumpit, vbi minor illorum resistentia, vel maior sanguinis impetus occurrit. Vnde ad rem script

Athletis

quando

idem

eueni-

at.

(a) p.

aph. 3.

(b) Lib.

2. cap. 2

Duplex

mali

euentus

causa.

(a) Lib.
de flat.
n. 17.

psit (a) Hippocrates *compressus sanguis sua copia, qua maxime compressionem fecerit, venas perrumpit.*

(b) 2.
aphor.
44.
Obesi
currere
penitentiam
mortem
præ
gracilibus
incurrant.

XIII. Ad hoc ipsum genus signorum refertur etiam obesus, ac nimium pinguis habitus, de quo sane idem locutus est (b) Hipp. dum inquit, *qui natura admodum crassi sunt, citius intereunt, quam graciles;* ii enim vasa omnia, propter nimiam pinguedinem, ita habent compressa, atque exilia, sanguinemque, propter volatiliū spirituum penuriam, adeo lentescentem, ut eiusdem circulatio, minimo interdum negotio, repente intercipiatur. Quorum exempla nemo medicorum propriis experimentis plura non congeffit, præter innumera, quæ passim a nostris collectoribus referuntur; ut in iis commemorandis tempus terendum non sit. Illud tamen prætereundum nobis minime videtur, in huiusmodi athleticorum, pinguiumque habitu, tunc præcipue subitam mor-

mortem a sedulo, doctoque Medi- *His im-*
 co diuinari posse, cum apparue- *minens*
 rint faciei, & oculorum color mu- *mors*
 tatus in liuidum, respirationis dif- *inde*
 ficultas, cordis angor, motuumque *digno-*
 impotentia, veternus, aut vertigo. *scatur.*

XIV. Tandem non aspernanda *Crisis*
 venturæ ex abrupto mortis indicia *suppres-*
 colliguntur ex suppressis criticis *sa & bi*
 euacuationibus, aut decubitibus *subite*
 tum sanguinis, tum fluidorum quo- *mortis*
 rumcunque a sanguine secedenti- *præ-*
 um. Etenim sæpe accidit, vt vi- *nuncia*
 tiosa fluida, vel reassumpta, vel non
 ultra propulsa lethaliter subsistant
 in cerebro, & præcordiis. Pauca
 hic sub exemplo sumamus.

XV. Puerperam improuiso de-
 cessuram pene tuto poteris pronun-
 ciare, si prauis humoribus redun-
 dans, interdum præfocetur, lochia-
 que, odorum olfactu, continuo
 introrsum reuocentur; ad cor e-
 nim subito resiliunt, & ad cerebrum
 ascendunt; atque utrobique lethi-
 feram stationem inducunt.

*Hæmor-
rhoides
item se-
num
suppres-
sa.*

XVI. Simili prognosi vti pote-
tis in suppressis hæmorrhoidibus a-
pud senes, qui illorum fluxui as-
sueuerunt, si capitis grauitate, ac
vertigine, vel cordis oppressione,
aut lipothymiis post siccitas mari-
scas diu tentati fuerint, eoque ma-
xime si vini, lactisque abusus ad ne-
cis causam accedat.

*Phtyfi-
cis qua-
le æqui-
noctium
lethi-
ferum.*

XVII. Improviso pariter mori-
untur phtyfici, quoties circa æqui-
noctium, præsertim (a) autumnale,
pus per anacatharsim non amplius
excernant.

(a) 3.
aph. 10.

*Vario-
larum
retro-
cessio
quando
mor-
talis.*

XVIII. Si variolæ, ac morbilli,
cum inter secundum, ac tertium
stadium versantur, pertinaciter re-
trocedant, ægerque in lecto iacte-
tur, illum inexpectato moriturum
poteris prædicere. Non absimili
quidem præsagio vtere, cum in
ægro, cæteroquin languido, & cho-
lera humida laborante, sponte, vel
arte excretiones atrabiliaria, vel
alterius exoticæ indolis immature
subsistunt. Neque a vero deerra-
bis,

bis, improuisam necem folerter di-
 uinans in senibus potissimum, a-
 pud quos ani fistulæ, crurum vlce-
 ra, nares, vel aures, acrisanie ma-
 nare consueta, ab eo opere peni-
 tus vacauerint, præcipue si in cere-
 bro, aut in præcordiis inceptæ iam
 stagnationis, atque irritationis in-
 dicia se proderint.

XIX. Hæc autem satis fore arbi-
 tramur prudenti æque, ac perito
 Medico; ex iis enim in reliquas
 prognoses, a suppressis euacuatio-
 nibus ventriculi, cutis, aliarumque
 partium deducendas, ipse ex se ar-
 gumenta desumet. Illud tamen se-
 dulo, ac semper aduertimus, sup-
 pressas euacuationes aliquando ef-
 se tantum signa, aliquando etiam
 causas improuisæ mortis. Sunt qui-
 dem fere nuda signa, cum ea liqui-
 da, quæ solebant excerni, nec mul-
 ta, nec prauæ admodum indolis
 extiterunt. Exemplum habemus
 cauterii exsiccationem in senibus,
 quæ illorum interitum præcurrit,

*Emisa-
riis oc-
clusis
unde
subita
necis
prælu-
dium.*

*Sup-
pressa
euacu-
ationes
modo
signa,
modo
inopi-
natæ
mortis
cause.*

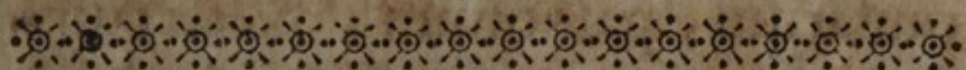
(a) In
suo syn-
tag.
præ-
dict.
part. I.
cap. 6.
parti-
cul. 4.
Inter-
dum
sunt
causæ
simul,
& si-
gnum.

eo quia apud eosdem vniuersam iam fluidorum, solidorumque machina, de suo sensim robore remittens, omnia œconomiae animalis, ac potissimum secretionum munera languide exercet, quibus penitus deficientibus, tandem mors obrepit. Vnde non inepte (a) Roder. Castren. *Clauditur fonticulus, quia homo est morti proximus; non est homo morti proximus, quia fonticulus clauditur.*

XX. Sunt vero causa simul, & signum properæ necis suppressæ illæ euacuationes, quæ non copia tantum, sed deleteria mixtura egerebantur: eæ namque, cum intra corpus subsistunt, in aliquam iam ante debilitatam partem maioris visus decumbunt, ocysimumque exitium plerumque portendunt. Neque interim Lectores tædeat nos adeo inculcare, ne Medici ex tempore præsagia sua effutiant; non enim semper, ubi consuetæ restiterint euacuationes, subitus morbus in-

ingruit; interdum lentus inducitur,
qui longo etiam cum agone viam
sternit ad interitum.

*De signis improuisa mortis a cerebro,
neruis, & liquido animali.*

C A P V T XX.

ETiam si supra meminerimus
multorum signorum, quæ
ex perperam operantibus
instrumentis facultatis animalis im-
prouisam mortem præmonstrant,
de iis tamen plura nunc, & aperti-
us dicere constituimus, cum clari-
us ea doceri, atque intelligi sole-
ant, quæ suo stant ordine distribu-
ta, quo confuso, etiam discipli-
narum peritura sint omnia.

*Ordo
est ani-
ma di-
scipli-
narum.*

II. Primum itaque capitis, &
neruorum affectiones, quæ fortem
apoplexiam minantur, clandesti-
nam etiam necem plerumque præ-
nunciant. Hæc tamen præfagia, vt
exitu comprobentur, non quibus-

*Ad im-
proui-
sam
mortem
ex ce-
rebro
præsa-
gien-
dam si-
gnorum
syndro-
me re-
quiri-
tur.*

*I. Ex
ætate.*

(a) 3.

*aph. 31.
& 6.*

aph. 57.

*(b) 6.
epid.*

sect. 3.

II. Ex

alicu-

ius eua-

cuatio-

nis sup-

pressi-

one.

III. Ex

præuiis

capitis

&c. af-

fectio-

nibus.

libet leuissimis etiam cerebri sym-
ptomatibus niti debent, sed valide
fundari in cumulo , & congestu
causarum, passionum, & circum-
stantiarum, quæ omnia syndromen
signorum constituunt. Aggrega-
tur vero ista syndrome primo ex
ætate ipsius ægri, quæ a quadrage-
simo quinto per totum (a) senium
excipiendis syderationibus aptior
esse solet. Secundo ex suppressa
euacuatione hæmorrhoidum, (b)
fistularum, herpetis, muci narium,
& consimilium, quæ quidem eua-
cuationes, ac decubitus, sicuti cum
vigent, multorum sunt medelæ
morborum, ita cum sponte, vel ar-
te in senibus potissimum sanantur,
facili negotio fortem inducunt a-
poplexiam, quoties in cerebro ta-
lem vasorum, ac fibrarum imbe-
cillitatem inueniant, per quam
plus sanguinis accipiatur, quam re-
mittatur. Tertio ex præuiis capi-
tis, & nervorum affectionibus; ra-
ro enim forti apoplexia quis pre-
hen-

henditur, nisi horum præludia symptomatum præcefferint. Hæc autem sunt dolor, grauitas, atque imbecillitas capitis, memoriæ iactura, in somnum procliuitas, vertigo, cœcitas, membrorum torpor, & præ omnibus, leues, quæ anteuenerint, apoplexiæ: eæ namque in fortem, ac subito interimentem tandem desinunt.

III. Et quoniam Hippocrates *Exitio-
sa apo-
plexiæ
quo
tempo-
re po-
tissi-
mum
contin-
gant.*
vult Medicum adeo in diuinando peritum, vt non solum ipsam mortem, sed illius etiam tempus præ-
sagire nouerit: idcirco sciamus, oportet, apoplexias, ocysime interimentes, non tantum circa æquinoctia, sed etiam circa solstitia frequentissime contingere, vt alias monuimus. Quare per hæc tempora eas diuinare poterimus, vbi signa præcurrant; & constitutio aëris fuerit inæqualis, pluuia, aquilonaris, & australis; aut æger vtatur parum laudabili viuendi norma, ac præcipue insalubrium ciborum,

*Qui-
nam se-
nes fa-
cile
eua-
dant
apople-
ctici.*

*Medico
astro-
nomica
obser-
uatio
ad præ-
sagien-
dum
pro-
ficua.*

& vini sit appetentior. Atque hinc senes utriusque sexus, quoties ex cerebri, nervorumque decubitu cœci euaserint, & post hyemale solstitium inter ipsas noctis tenebras, se ignem, aut splendorem identidem videre videantur; ii quidem facile, cum sol in taurum ingreditur, forti apoplexia correpti, repente decedunt: significatur enim magnum iam tremorem, pressionemque ad thalamos nervorum opticorum, & partem medullæ cerebri post illud solstitium inductos fuisse, quibus ob respondentem quadraturam, longe maior, immo maxima, & violentissima distractio, & pressio succedere solent, quæ, præsertim ad cerebri circumferentiam simul, & centrum in senibus factæ, brevissime necant. Huiusmodi vero prædictiones, ex observationibus medico-astronomicis deductæ, non Artem modo, sed ipsos etiam Artifices illustrent.

I V. Secundo, qui iam diu epilepti-

lepticiſ recurſibus tentati fuerunt, *Ex epi-*
 indeque immemorem, languidam, *lepticiſ*
 ac melancholicam ducunt vitam, *qui re-*
 hanc ſane repentina morte claude- *pere-*
 re ſolent, rupto plerumque intra *ant.*
 cranium vaſe ſanguifero, poſt indu-
 ctam ſupra cerebrum congeſtio-
 nem. Quare prudens, & ſciens
 Medicus in iis caſibus tuto fatalem
 improuiſo diem prædicere poterit.

V. Tertio, qui ex capitiſ vulne- *Capitiſ*
 ribus, aut contuſionibus laborant *Gulnera*
 (etiãſi in tuto eſſe imprudentio- *&c. in-*
 ribus viderentur) ſi rigore corrip- *opinato*
 antur, breui tempore decedunt. *enecan-*
 Significatur enim factam fuiſſe ſub *tia, quæ*
 cranio vaſculorum rupturam, vnde
 effuſa liquida, diſſipato per moram
 volatili, eaque ratione euerſa craſi,
 in acerrimam, & veneno ſimilem
 naturam abierunt, quæ tandem
 quaquauerſum in neruorum prin-
 cipium, ac fines repente diffundun-
 tur, mortiferamque conuulſionem
 inducunt, in quorum cadaueribus
 fere ſemper inuenitur abſceſſus in

hepate, cuius ætiologiam exhibemus in nostro ad Hipp. lib. de vulner. capitis commentario.

VI. Hæc sane, quæ tribus capitibus improuisæ mortis signa perstringimus, cæterorum indiciorum, etiam illorum, quæ ex animo veniunt, exemplar esse possunt, ac documentum, rati oportere Medicum ita prudenter in hoc negotio se gerere, ut, si non semper vere diuinet, saltem non sæpe fallat.

Medici prudentia in ferenda prognosi. Certitudinem namque exactam in Medico, ut ait (a) Hipp. raro videre contingit. Vnde laudauerim, ut quis potius a prædicendo se abstinereat, quam imperitiam suam palam ostendat. Turpe siquidem est illum, quem improuiso moriturum pronunciauimus, vel euasisse, vel lento morbo decessisse.

*Medici
prudentia
in
ferenda
prognosi.*

(a) De
vet.
med.
n. 16.

Agitur in genere de methodo præseruandi a subitaneis Mortibus.

CAPVT XXI.

POST signa proximum censemus de præseruatiua methodo subitaneæ mortis verba facere. Etenim, vt homo grauius, ac frequentius brutis animalibus ægrotat, atque idcirco, pluribus inuentis, excogitatisque pharmacis, huic infortunio medetur; ita, cum crebrius quoque improuise neci, ex internis causis ortæ, sit obnoxius, rationi consonum est, vt subitaneum diem, aut penitus declinare, aut saltem pro viribus studeat retardare.

II. Scio apud ethnicos antiquissimum fuisse problema, quodnam genus mortis, lentane, an vero subitæ hominibus fuerit exoptandum? ac proinde (a) Iul. Cæsarem pridie ante mortem, cum apud Marcum Lepidum cœnaret, hoc moto sermone, omnes antiuertisse exclam-

(a)
Apud.
Plut.
in Cæ-
sare.

exclamantem, *inopinatum*. Sed ô fallacia hominum desideria! ô votum inane, & punitum! Ipse siquidem Cæsar proprio didicit experimento, omnium pessimam esse necem inopinatam, quippe quæ neq; ipsi cum indolentia contigit, vt forte putabat, neque sine contumelia.

Inopinata
Mors a
probo,
& prudenti
Siro
haud
exoptanda.
 (a) Ex
 Grati-
 an. in
 eius
 vita
 lib. 4.
 cap.
 ult.

Nos vero, quorum mentibus in tanta causarum obscuritate Deus Opt. Max. altum, æternumque fidei lumen immisit, illam multo magis mortem, tum optimam opinari, tum salutarem optare debemus, in qua (vt insignis pietate, ac iudicio Vir Cardinalis Commendonus (a) ex D. Augustini Sententia, dicere solebat) animum sensibus integrum morti componere, & Deum nobis per Christianæ disciplinæ sacra, piaculæque possumus propitiare.

III. Quid? quod si de solis humanis foret consulendum, nobis certe nunquam subitum, atque inconsideratum e vita discessum concupiscere oporteret. Quis namque

que adeo ferox inter commercia hominum adoleuit, qui acerbe, penitusque, & suos, & sua oderit, ut ante mortem testamenta conscribere, mutare, obsignare, dicere aliquid, aut reddere, si cui debet, ad patriæ, ad affinium, ad sui denique tranquillitatem pertinaciter nolit? Qui liberis consilia, amicis, ut fecit Socrates, dare oscula negligat? Timeamus itaque, quantum humana, quantum sunt æterna æstimanda, timeamus, inquam, inopinatam subitamque mortem, Deumque propterea vniuersalis Ecclesiæ vocibus enixe precemur, ut nos ab eadem pro immensa sua benignitate tueatur.

IV. At nostri suscepti memores instituti, partem esse putamus, diligenter expendere, qua methodo a causis huiusmodi interitus solenter declinemus.

V. Enim vero daturi methodum præseruandis improuisis mortibus, quæ ab internis causis dependent,
initio

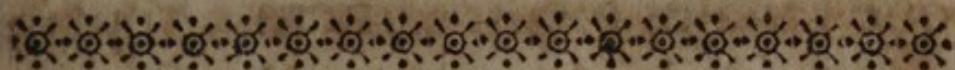
initio admonemus, hanc normam per Medicos vnice deriuandam esse ab hygiene, & therapeia illarum affectionum, quæ in aliquem ex subitaneis morbis possunt transire, vnde ægri repente decedant: propterea quicumque studiose legerit capita superiora de signis, certe non obscurum tenebit principium, a quo huiusmodi præcautionis discrimina desumenda veniunt. At, quoniam innumeræ, vt exposuimus, existunt nostrorum corporum affectiones, quæ subitam mortem inferre valent, idcirco sapiens, oportet, expertusque sit Medicus, vt consilium unicuique congruum, adhibeat. Sed cum adhuc nonnulla in genere demonstrari possint, ea nunc summatim exponere non omittemus.

*Corpo-
ra im-
prouiso
fata
subiecta
nunc
tan-
quam*

VI. Corpora, improuisis hisce casibus subiecta, vel sunt aspectu sana, vel euidenter ægra. Ab hac vero vniuersalisissima diuisione mihi petenda videtur præcipua partitio me-

methodi præseruatiuæ. Et quidem, ^{sana;}
 vt de vtroque membro diuisionis ^{nunc}
 absque vlla confusione disleramus. ^{selut}
 Sit. ^{agra}
^{confide-}
^{randa.}

*Qua methodo præseruanda sunt cor-
 pora aspectu sana.*

CAPVT XXII.

 Corpora, quæ tanquam sa- ^{Corpor}
 na nostros incurrunt in ^{ra a-}
 oculos, & summa nihil- ^{spectu}
 ominus cautione egent, ne inopi- ^{sana}
 nato diem suum obeant, tripliciter ^{tripli-}
 considerari possunt; primo cum ni- ^{citer}
 mia plethora, seu cum athletico ^{expen-}
 habitu; secundo cum nimia obesi- ^{duntur.}
 tate, & corpulentia; tertio cum ni-
 mia animi imbecillitate.

II. Primo corpora athletica,
 cum ad summum bonitatis deuene-
 rint, iuxta (a) Hippocr. effatum, (a) p.
 statim soluenda sunt, celeri adhi- ^{aph. 3.}
 bita phlebotomia, diætâ, vini ab- ^{Athle-}
 stinentia, atque corporis exercita- ^{tica}
 tione. ^{quomo-}
^{do præ-}
^{seruen-}

tione. Etenim athletæ (vt Plinius aiebat de Luna, quæ orbe pleno repente per eclypsim est nulla) propter nimiam partium foris, intusque canales plenitudinem, repentina interdum morte eclypsantur; ac proinde sola iuuantur diminutione quantitatis sanguinis, ac subtractione molis, qualitatisque alimentorum, & potuum, vt hac ratione, si quid reliquum extremis vasis hæret impactum, motu corporis dissoluatur, remisceatur, atque, in gyrum actum, maiori denique parte transpiret. Neque porro apud istos exercitatio procuranda est, prius quam vasa depleta sint, & diminutum alimentum, ne illud idem, quod in præcautionis auxilium inducitur, improuisam mortem disruptione vasorum acceleret.

*His
quando
impe-
randa
exer-
citatio.*

III. Sed omnis certe prophylaxis hisce in corporibus inutilis euadet, nisi altior quædam plethoræ radix optime cognoscatur, & parumper

rumper debilitetur. Hæc autem ^{Stoma-}
 illa est, qua sani homines tantope- ^{chus sa-}
 re gaudent, stomachi nimirum va- ^{lidus}
 liditas; vnde non levis apud eos- ^{se ple-}
 dem peccandi in ratione victus fi- ^{thora}
 ducia, atque incitatio proficiscitur. ^{fomes.}
 Ii enim cibos non modo nimios,
 sed absque vlllo delectu ingerunt,
 citoque in chylum conuersos intra
 sanguifera transducunt. Sed, cum
 non æquali proportionem transpi-
 rent, necesse est, vt illorum vasa
 impleantur, diffilitura plerumque,
 cum plus æquo distracta fuerint.
 Sciant igitur qui bono, validoque
 sunt stomacho præsertim si, extra
 adolescentiam positi, studiis incum-
 bant, hostem intra se gerere, qui,
 nisi accurate cauerint, improuisæ
 morti causam aliquando præbebit.
 Etenim ii, quoties se motibus non ^{Ab ex-}
 exercent, (hoc autem diligenter no- ^{ercitio,}
 tandum) modico egent cibo, tan- ^{Et atate}
 to scilicet, quanto duntaxat opus ^{cibi in-}
 est ad reparanda fluidorum dispen- ^{digen-}
 dia, quæ non multa impenduntur ^{tia de-}
 da.

*Quæ
nam
partes,
& cur
minus
perspi-
rent in
sesilem
vitam
ducen-
tibus.*

in illorum transpiratu solidorum, quæ motui aëris, sanguinis, & liquidi neruorum tantummodo inferuiunt: minimum enim est, quod a pene quiescentibus istorum artuum musculis, & succutaneo organo insensibiliter perspirat.

*(a) In
sua sta-
tica
sect.3.
aph.35.
Salu-
berri-
mum
Sancto-
rii
præce-
ptum.*

IV. Neque vero in alimentorum, potuumque genere vlla unquam securior, pro tuenda valetudine, inueniri potest via, quam quæ indicatur a (a) Sanctorio, & sequenti aphorismo perstringitur. *Illæ cibi quantitas est saluberrima, dum a cibo corpus suis negociis eadem agilitate vacat, ac si esset ieiunum.* Hoc autem consilium opportunum est non pro solis plethoricis, sed pro alio quouis habitu, qui sanus, atque incolumis seruari cupiat. Falso propterea homines de natura sua vulgo queruntur, quod ventriculi languore, atque imbecillitate afficiantur. Iis enim ipsemet morbus tum peccandi, tum sese interficiendi facultatem adimit; cum, si semel horum

*Debili-
ores sto-
macho
cur ple-
runque
longævi*

horum quis cibo, siue prauo, siue copiosiori, vsus fuerit, statim erroris admoneatur. Hinc stomacho debiliores plerumque euadunt longæui. Vt præ cæteris insigne, ac vulgatum habemus exemplum in celeberrimo^(a) Ludou. Cornaro, qui solius adminiculo sobrietatis prospera valetudine vixit ultra sæculum. Verum longius fortasse progredimur, fallente nos cupiditate plethoricos habitus præseruandi.

(a) In
eius
vita a
semet-
ipso
descri-
pta.

V. Deinde, obesa nimium, & pingua corpora a repentino mortis periculo tuentur primo ea omnia, quæ tollunt plenitudinem lymphatico-pinguem viscerum, vasorum, & carniū; cuiusmodi sunt epicraticæ purgationes cum pillul. tartar. aloëticis, de ammoniaco, & similibus; secundo, quæ benigne dissolunt residuam mucosam, viscidulamque fluidorum partem, eamque potissimum per vrinam deriuant; nimirum terebenthinata, oximel. scil. acidulæ etiam aluminosæ;

Epicra-
tica
purga-
tio
quam
pleni-
tudi-
nem
adi-
mat.

*Plura
Obesis
proficua
reme-
dia.
(a)cas.
med.
lib. 6.
cas. 3.*

dummodo tamen homo ætate sit viginti, ac iuuenili, quem in sen- sum accipiendus est (a) Timæus, cum in obeso nimium corpore hu- iusmodi aquam proficua obser- uauit; tertio parca victus ratio, quæ partem detrahat ciborum præ- fertim humidorum, eisque substi- tuat mediocriter exsiccantia, atque aromatica; quarto ea, quæ ab ipsis carnibus perpetuo demulcent icho- res viscidulos, vt frictiones, & fon- ticuli; tandem accurata, & nun- quam intermissa corporis exercita- tio, per quam fibræ musculares su- pra vasa, & supra glandulas valide nitentes, humores vrgent, com- minuunt, volatilizant, aptosque reddunt ad diuresim, ac diaphore- sim, quæ quidem sunt viæ, per quas sanis in corporibus ea recre- menta secedunt, quibus collectis, præcoces morbi, mortesque sæpe accersuntur.

VI. Denique illi homines, qui quantumuis corpore sani videan- tur,

tur, animo tamen ægrotant, cuius-^{Timidi} modi sunt extra modum timidi, ac^{quomo-} pulfillanimes, saluberrimum præ-^{do præ-} cautionis consilium inuenient, si^{cauen-} di.
 ipsi se, & alii illos tueantur a subi-
 tis, atque improuisis gaudii, aut ti-
 moris occasionibus. Etenim cum
 huiusmodi corpora fortita sint ce-
 rebri, & præcordiorum fibras cum
 tono minime resistenti, seu maxi-
 me languido, idcirco prudenter
 fugere debent ea omnia pathema-
 ta, quæ improuisam, validamque
 in cerebro excitant ideam lætitiæ,
 vel timoris, propter quam alteran-
 tur diametri vasorum, perturbatur
 motus sanguinis, nec non rithmus
 vndarum fluidi animalis per ner-
 uos, præsertim in præcordia; ac
 proinde subuertitur motus cordis,
 & totius sanguinis non sine eui-
 denti discrimine integræ dissoluti-
 onis ipsius vitæ, quæ cum peren-
 ni, ac regulari motu istorum præ-
 cipue fluidorum per corpus circum-
 agitur.

*De methodo præseruandi a subitaneo
interitu corpora valetudinaria.*

CAPVT XXIII.

NON arbitror in id mihi studium incumbendum, vt sub isto capite exponam singulas præseruandi rationes, petitas ab omnibus singillatim, morbis, qui ægros in subitas necesse sunt adducere, immensam enim ac pene infinitam rem imprudens tentarem: cum quilibet Medicus ex particulari vniuscuiusque morbi pathologia, ac therapeia (vt cap. xxi. innuimus) methodum, ac remedia præseruatiua ex se ipso copiose ducere valeat. Quæ enim factum iam morbum tollunt, plerumque antefacta prohibent. Dicemus itaque breuiter, ac veluti per genera, vt, signatis quibusdam quasi sedibus, Practicorum memoriam iuuemus.

*Ex va-
letudi-
nariis*

II. Et quidem, vt hic etiam loci congruum ordinem sequamur,
con-

considerabimus ex huiusmodi vale-^{alii}
tudinariis corporibus alia interius,^{interi-}
alia exterius ægrotare, iuxta quam^{us, alii}
diuisionem prophylacticas medelas^{exteri-}
apertius inueniemus.<sup>us ægro-
tant.</sup>

III. Inchoantes vero ab inter-
nis morbis, quanquam isti variis
modis inuicem permisceantur; im-
mo raro malum vllum sine com-
plicatione prorogetur; attamen
quo clarius, ac firmitus medelarum
notiones Curantium animis hære-
ant, operæ pretium censemus in re
præsenti generales tum ipsarum æ-
gritudinum, cum remediorum ide-
as omnino distinctas tradere, quas
Medicus pro sua deinde prudentia
in particularibus casibus facile com-
ponet.

IV. Præternaturales affectiones^{Triplex}
partium maioris vsus, quæ homi-^{affecti-}
nes valetudinarios detinent, tan-^{onum}
demque repente possunt occidere,^{genus}
ad tria præsertim genera reducun-^{valetu-}
tur; primo ad lentas corrosiones;^{dinari-}
secundo ad pertinaces conuulsio-^{os ad}
nes;^{subitum}
^{interi-}
^{tum di-}
nes; sponit.

nes; tertio ad congestiones. De singulis seorsim agemus, etiamsi corrosio spasmus, spasmus congestionem, & e contrario, vel perturbato ordine, singulae singulas inducant.

*Pri-
mum est
Inter-
norum
sanguifero-
rum
lenta
corrosio.* V. Lenta corrosio internorum sanguiferorum, siue aneurysma sit, siue varix, utpote frequens causa inopinatae mortis, merito omnium prima se nobis offert perpendenda: vtra enim sit, cum alicubi integrum tollit membranarum repagulum, illico transuersam, deterri- mamque sanguini viam intra cauitates aperit, morteque perimit improvise.

*(a) Lib.
I. de
vorb.
n. 10.
Vari-
ces pro
aneu-
rysmati-
bus* VI. At vero, ut plura simul complectamur, illud, praeter omnibus, hisce in casibus valere censemus, quod proponit (a) Hipp. in pectoris, ac pulmonum varicibus, quarum sub nomine aneurysmata comprehendere videtur; inquit sane. *His confert, si circa exordia curandos susceperis, ut manuum venae relaxentur,*

tur, & victus ratione vtatur, ex qua accipit
 siccissimus, & maxime exanguis eua- Hipp.
 dat. Neque certe diuturna praxis Horum
 ullam tutiorem præseruandi me- prophy-
 thodum nos edocuit, quam si hu- laxis ex
 iusmodi ægri, post parcas inter eodem,
 initia phlebotomias, in viuendo
 sint continentes, abstinentesque.
 Plures idcirco nouimus religiosos Autho-
 Viros, qui præcordiorum aneurys- ris ex-
 matibus correpti (a) (vt superius ob- empla.
 scure indicauimus) propter accura- (a) Cap.
 tum vitæ regimen ad vltimum vs- 19. n. 4.
 que senium peruenerunt, ac non- Sobrie-
 nisi ex lenta tabe, vel hydrope tas, &
 paulatim decesserunt. Contra mode-
 ro quotquot istiusmodi mali gene- ratum
 re diuexati, genio, & gulæ indul- exerci-
 serunt, vel immoderatis motibus tium
 corpus exercuerunt, omnes repen- iisdem
 tina morte ad sepulcrum festinasse prodest.
 recordamur.

VII. Nostris porro experimen- Experi-
 tis ratio non dubia suffragatur. Et- menta
 enim is, qui varietate vtitur, ac ratione
 multitudine ciborum, potuumque, comprobantur.

(a) De
Fract.
n.29.

neceſſe eſt, vt multum inde ſanguinem, variis etiam acredine pollentibus particulis refertum, ingerat. Is pariter, qui vehementibus tam aëris, quam exercitationum motibus ſeſe obiicit (quoniam ſolida contra fluida, & vicifſim fluida contra ſolida maiori niſu impellit, & vrget) neceſſario inceptam iam vaſorum corroſionem, ac diſtractionem promptius auget, ac perrumpit, quam qui recta vtitur, ac moderatiſſima ratione ſex rerum non-naturalium, & præſertim diætæ, quam tantopere laudat (a) Hipp. in vlceribus. Euidens fane, ſi ab animalibus etiam diſcedamus, exemplum præbent flumina, quæ, licet ripam pluribus locis perruptam habeant, tamen extra illam non diffluunt, neque in vicinos campos euagantur, niſi cum noua, magna-que accedat recentium aquarum copia, vel aduerſus ventus profluentibus vndis vehementiſſime obſiſtat, ac renitatur.

VIII. Quod de solis sanguineis vasis hucusque protulimus, ad lymphaticorum quoque texturam debilitatam referri posse non dubitamus. Etenim, si huiusmodi lymphaticorum vitium, in præcordiis, vel cerebro existens, teneat hominem, qui modicum cibum, & parcio-
 rem potum vna cum benignis vulnerariis usurpet, is plerumque consenes-
 cit, ac lente quoque cum ipsa vasorum ægritudine commo-
 ritur. Contra vero, si homo iste helluo fuerit, & bibax, magna oc-
 cyssimaque suborta feri intra ven-
 tres effusione, aliis etiam concu-
 rentibus causis, interdum occidit
 inopinato.

*Quo-
modo
lymphas
tica in
præcor-
diis vel
cerebro
debili-
tata, ne
breui
disrum-
pantur,
præca-
uenda.*

IX. Pauca nunc addenda puta-
 mus de vulnerariis decoctionibus,
 quæ, cum satis superque apud Me-
 dicos innotescant, longo sermone
 non indigent. Dicemus duntaxat,
 illas, si temperatæ, nec admodum
 resinosæ fuerint, acre, quod in flui-
 dis dominatur, facile absumere, ta-
 lem.

*Ex vul-
nerariis
decocti-
onibus
quales*

ad sum-
reuo-
canda.

lemque sanguini crasim conciliare posse, per quam fibræ discissæ, aut plane coalescunt, aut saltem ab vltiori plerumque vindicantur erosione. Quinimo quoties impendit periculum effluxuri e vasis magna copia sanguinis, ad fauciatorum, vt aiunt, anchoram erit confugiendum, scilicet ad opium vstum, ad fungum melitensem, ad medicamenta ex vitriolo præparata, aliaque huius generis, quæ, & sanguinis impetum, & vasorum laxitatem coercendo, futuram ex nimia hæmorrhagia improuisam mortem saltem suspendunt.

X. Rationem deinde præseruandi a subita nece illos homines, qui pertinacibus conuulsionibus detinentur, (quam secundo loco tradendam posuimus) nemo proxime attingere, multo minus complecti poterit, nisi prius loca, & causas conuulsionum accurate distinguat. Etenim, si spasmodicæ passionες fuerint in stomacho, hypochon-

pochondriis, vel vtero, pendeant-^{Ratio}
 que a succis ad subtile, & sulphu-^{præfer-}
 reum acre exaltatis, eo in casu con-^{uandi}
 ducunt aquea, subacida, emplasti-^{in spasmis a}
 ca, balnea, duciæ, serum, & lac.^{mate-}
 Quinimo ad antidota etiam recur-^{ria sub-}
 rendum erit, vbi venenorum sit^{tili pro-}
 metus; quemadmodum, si dolores^{ductis.}
 vrgeant, ad moderata quoque nar-
 cotica, sulphur vitrioli, ens vene-
 ris, aut bezoarticum iouiale. Si^{Ex ma-}
 vero viscidulum sit fermentum, sed^{teria}
 absque suppuratione, tunc oleosa^{viscida}
 cum fluidis, martialia, amara myr-^{aliter}
 rhata, & præsertim rhabarbarum,^{tra-}
 & cortex peruuianus, cum speci-^{ctandi.}
 ficis anthystericis, & antispasmodi-
 cis, mire conferunt; eoque magis
 si vermes in discriminis causam ve-
 nire cognoscantur; quo in casu et-
 iam ad mercurialia tuto deuenie-
 mus.

XI. Si conuulsiones obseruen-^{In pe-}
 tur in pectore, videndum, vtrum^{ctoris}
 in pulmonibus, an etiam in corde,^{conuulsi-}
 & magnis vasis; & tunc maxime^{onibus}
 ad^{pars}
 ad^{affected}

diligen- ter per- quiren- da. ad causas respicere oportebit, & potissimum cognoscere, vtrum de sepulto tuberculo, vel aneurysmate sit dubitandum, ad quorum malorum discrimina prophylaxis quoque erit dirigenda. Porro, si solitarius fuerit, aut cum simplici lymphæ congestione thoracis spasmus, tunc vsurpanda erunt, iudicio Curantis, oleosa, sulphurata, terebinthinata, succinata, camphorata, emulsiones, aliaque multi generis aquea, & diluta. Si, præter spasmodicas contractiones, dolores, & febres vrgeant, laudantur iuxta doloris gradum, ægrique vires, etiam phlebotomiæ, & mitissima pargorica, de quibus prudens, ac sciens Medicus opportune decerneret.

His phlebotomia quando conueniat. XII. In reliquis, vbi malum hæret præcordiis, & erosioni metus longissime fuerit, identidem sunt præscribenda cardiaca atque etiam, si opus fuerit, quæ ex stibio, vipera, mumia, & myrrha conflantur.

XIII.

XIII. Deinde si conuulsiones existant epilepticæ, vel ad epilepticam indolem tendentes, perpendendum erit, num affectio sympathica sit, ex inferiorum scilicet viscerum, totiusque corporis consensu, an idiopathica ex peculiari cerebri passione. Etenim iuxta hanc diuisionem præseruatorias curationes inter se admodum diuersas instituemus. Siquidem, si fuerit *Sympathica* vitio stomachi, & succorum intestinalium, omni alio pharmaco *epilepsie* melior est vomitio, & alui deiectionio, per epicrasim instituta. Hinc *vomitibus* passim Romæ occurrunt multi, qui, *et epileptica* licet scotomiis, aliisque capitis affectionibus, fortes apoplexias, subitasque neces minitantibus, iamdiu *purgatio proficua.* tentati fuerint, senes adhuc decrepiti, ope Pill. de Succin. Craton. *Hæc Romæ præsertim ab apoplexia* de spuma chalybis, vel alterius benigni soluentis, identidem intra *præseruat.* annum repetitorum, seruantur incolumes.

XIV. Si vero huiusmodi affectiones

Phlebotomia quando celebranda. ones a recurrente vasorum sanguineorum plenitudine, aut suppressis hæmorrhagiis dependeant, tunc phlebotomiæ interdum instituendæ, ac fonticuli etiam admouendi erunt.

In epilepsia idiopathica abstinerere a binoma-gnum remedium. XV. Quod si tandem eadem mala, ob inductam in cerebro labem, idiopathica etiam euaserint, nullo certius remedio extralimites inferendæ subitæ mortis contineri possunt, quam, si æger abstemius sponte factus, specifica antepileptica, ac laudabile vitæ regimen perpetuo adhibuerit. Nec meditata solum, sed diu etiam experta in præsens referimus; quibus sane observationibus ipsius quoq; (a) Hippocratis consilium accedit; is enim agens de insomniis, comitiales morbum, aut insaniam significantibus, monet, *ut agri cibis paucis utantur; ita namque integram valetudinem sibi tota vita comparabunt.*

In congestionibus XVI. Denique circa congestiones nonnulla breuiter differemus; cæ

ex namque, cum nimio, varioque ^{curan-}
inter se discriminentur interuallo, ^{dis Me-}
Medentium ingenia, vſu firmata, ^{dicus ſit}
ad capiendum conſilium in arena
duntaxat mouere poſſunt. Prudens
itaque Medicus in horum morbo-
rum curatione ita ſe exerceat iux-
ta ^(a) Hippocratis oraculum, *ut pro-* ^{(a) I.}
ſit, aut non noceat. ^{epid.}
^{ſect. 2.}

XVII. Cum vero congeſtiones
modo imo in ventre, modo me-
dio, modo in capite fieri contin-
gat; nunc ab humoribus lentis, &
crassis, nunc a ſalinis, & acribus,
nunc demum a mixtis, & ſulphu-
reis, ſiue cum ſuppuratione, ſiue ſi-
ne ea; equidem arbitror ſummo
Curantium iudicio, atque experi-
mento opus eſſe, vt hiſce in caſi-
bus recta præſeruandi ratio institu-
atur. Illud ſolummodo in genere ^{iuxta}
admonemus, ſcilicet vbi viſcidum, ^{conge-}
ac ſalinum phlegma in aliquo ven- ^{ſta ma-}
tre peccauerit, conducere rhabar- ^{teriei}
barata, aloetica, chalybeata, ſtibia- ^{indolent}
^{prophy-}
^{laxis}
^{diri-}
^{ta, genda-}

ta, potum The, vel Coffe, therebinthinata, aliaque gummosa, tenacitatem soluentia: vbi salinum, & acre, iuuare aquea, succos herbarum epicerausticarum, diluta, lactiginosa, oleosa, & alcalica, partim fixa, vt stibium diaph. partim benigne volatilia; vbi tandem vitium est in sulphureis, mixtisque principiis, mixta remedia vtilia fore, præsertim si de occulta dubitetur suppuratione, quo in casu, post phlebotomiam, initio morbi, si res postulat, institutam, ea vsurpanda, quæ pus, ac saniem dulcificare, quæ sphacelum arcere, quæ demum rupto abscessu, vlcus abstergere, & consolidare valent. Eligat itaque peritus Medicus ex omnibus optima, & vnicuique adhibeat in re tunc præsentī, quæ magis congru-

(a) Lib. unt, illius apud (a) Celsum consilii
 2. c. 17. perpetuo memor, nempe: *nulla re
 Oppor- magis laborantem iuuari, quam tem-
 tunum pestiua abstinencia, semper quærentes
 Celsi non quid Medico liceat, sed quid agro
 consili- um. salu-*

salutare sit, cui vehementer nocet, quoties in eius, quod assumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

XVIII. Sed, stante ea diuisione, quam circa initia huius capitis posuimus, superest, vt agamus etiam de methodo prophylactica dirigenda ad homines externis morbis valetudinarios. Cum vero certum sit apud ista corpora idcirco factam, tectamque internorum viscerum texturam seruari, quia prauis humores ad artus cum podagra, aut quouis tumore, vel ad superficiem corporis cum vlcere, fistula, scabie, vel alio morbo decumbunt; profecto vniuersa ratio præseruationis a subitis malis, subitas necesse inferre valentibus, versari videtur circa auxilia, quæ primo seruare possunt firmum, validumque fibrosum rete internorum viscerum, & vasorum, vnaque simul congruam fluxilitatem, dulcedinem, & crasim liquidis conciliare; vnde quidquid intus redundat

Externi morbi

diuturni salutudina-

riis po-

tis si-

mum

stiles,

et cur.

Quomo

do tra-

ctandi

ne subi-

to peri-

mant.

incongruum, atque impermiscibile, excitato confestim stimulo, foras vtiliter propellatur, ac veluti despumetur; deinde, quæ simul tollere valent in affectis externis locis ea impedimenta, quæ aliquando obiici possunt ipsis salutaribus fluidorum propulsionibus, remoris, ac secretionibus.

Methodus generalis præseruatiua.

XIX. In genere itaque iuuabunt alimenta optimi succi, iura interdum viperata, serum cum infusione rad. chinæ, & alia eiusmodi, quæ robur solidis partibus, benignamque volatilitatem, ac fluxilitatem humoribus tribuunt; simulque ea omnia, quæ partes externas ita tuentur, ac disponunt, ut nullo callo, nullaue, etsi minima, constipatione laborent, per quam internis visibus renitantur. Nunc ad Artis Magistros, non ad solos Candidatos scribimus; ea propter non pudet breuia tantum medendi monstrare compendia. Illud tamen docuisse nunquam satis contenten-

tenti erimus, frustra nempe præser- *Diata*
uandi rationes a subito interitu il- *ceteris*
lum foris quærere ex medicamini- *remedi-*
bus, qui domi spreuerit diætam. *is præ-*
stanti-
or.

Cætera Medicinæ præsidia inter-
dum fallunt, vnum nullo vnquam
tempore fefellisse comperimus, re-
ctum scilicet vitæ regimen, ac tran-
quillum, infractumque in bene, vel
male valentibus animum: iis enim
duobus veluti axibus vniuersus fere
præseruationis orbis a subitanea
morte circumagitur. Neque pro-
fecto hac super re decipi nos pati-
tur Diuinum illud monitum apud
(a) Marcum, vbi Christus Discipu- (a) c. 21.

los admonet, vt sobrie viuant, & a
grauibus temperent Mundi curis,
ne subitis mortibus causas exhibe- *Recto*
ant. *Attendite vobis, ne forte gra-* *biuendi*
uentur corda vestra in crapula, & *regimi-*
ebrietate, & curis huius vitæ, & su- *ni ani-*
perueniat in vos repentina illa dies: *morum*
tanquam laqueus enim superueniet in *tran-*
omnes, qui sedent super faciem omnis *quilli-*
terra. *tas iun-*
Sileat igitur Medicus, vbi *genda,*
no et-
iam O-

Deus ipse loquitur; & quidem sine
parabolis certiores prophylaxis ra-
tiones nos edocet, quas certe an-
nua calamitate docti, vt mox vi-
debimus, viua deinceps me-
moria retinere debe-
bimus.

Finis Primi Libri.

DE SVBITANEIS MORTIBVS

In particulari
LIBER SECVNDVS.

DE SVBITANEIS MORTIBVS

ILLARVM QVE CAVSIS

Quæ decursu annorum 1705.
& 1706.

ROMÆ CONTIGERVNT
LIBER SECVNDVS.

*Quoniam Libro præcedenti
quæsitum est in genere quid
subita mors? quales sint
eius cause? quæ etiam si-
gna, quæque ad illam a-
uertendam remedia, ut vi-
res nostræ tulerunt, ostendimus. Iam
hinc superest, ut secundo Libro agamus in
particulari de iis subitaneis interitibus, quæ
Romæ per hæc tempora crudeliter deservie-
runt; daturi etiam exempla tum subita-
rum agritudinum, quæ vagabantur, tum*

nonnullorum, qui eisdem correpti vel eua-
serint, vel decesserint. Admonentes in-
terea, ut ad memoriam reuocentur ea,
que in limine prioris Libri Benigno Le-
ctori proposuimus circa rationem, propter
quam de Subitaneis Mortibus scribere de-
creuimus.

*Queritur, an causa repentinorum
mortium, quæ Romæ per hæc tempora
grassatæ sunt, fuerit vniuersalis,
& simplex, an vero particu-
laris, & mixta.*

CAPUT I.

Acturi nunc de mor-
tibus, quibus hoc
anno tot Romani
Ciues, atque Inco-
læ repente sublati
sunt; inuestigabi-
mus primo loco, communisne, an
particularis earundem causa latue-
rit in singulis.

*Mors
repen-
tina
quan-
doque
grassat-
ur in
homi-
nes &
bruta
ex cau-
sis vni-
uersa-
libus.*

II. Nos minime fugit, libiti-
nam certis annis, annorumue tem-
pestatibus, non modo in homini-
bus, ex pestilenti aëris constitutio-
ne proficiscentem, sed vel in bru-
tis animalibus, pecudibus nempe,
capris, aliisque ex certa aëris labe,
vel aquarum, & pascuorum defe-
ctu, vitioque natam, improuiso de-
bac-

bacchari. Vnde aureis versibus cecinit (a) Fracastorius noster.

(a) In
siphil.

Interdum pœnas animalia sola dedere,

*Aut multa, aut certa ex ipsis: me-
mini ipse malignam*

*Luxuriam vidisse anni, multoque
madentem.*

*Autumnum, perflatum austro, quo
protinus omne*

*Caprigenum pecus e cunctis ani-
mantibus vnum*

Corruit;

III. In nostra tamen hypothesi <sup>Repen-
tine
mortis</sup> probabilius ducimus, causam im-
prouisarum mortium non vnam <sup>Romæ,
nunc
gras-
santis</sup> omnibus absolute communem, sed
singulis morientibus maiori ex par-
te propriam extitisse. Quod sane, <sup>causa
non fuit
vniuer-
salis;</sup> tametsi præ me ratiocinando ex si-
gnis facile fuerim affecutus; tum <sup>sed cui-
cumq;
mori-
enti
parti-
cularis,
& pro-
pria.</sup> vero mihi tandem placui, cum in-
ternum animi sensum externo ipsi-
us rei testimonio, atque certa ex-
perimentorum fide comprobatum
intellexi. Ex sequentibus enim
apparebit, peculiares, suasque

præ-

præcipuas cuique causas, seu immaturæ dissolutionis, ut ita dicam, femina paulatim genita : denique confestim ad actum fuisse reuocata, iuxta illud ^(a) Hippocratis, *non enim repente morbi hominibus accidunt, sed, paulatim collecti, aceruatim apparent.*

(a) I. de
diæt.
n. 3.

Huius
discriminis
causa
non fuit
ut esset
tabaci.
Non ex-
halationes
ex
terramoti-
bus.
Non
Chocolata.

IV. Quid enim tabacum incubabimus; cum nonnulli, quorum nares nunquam pulvis iste inquinauerat, ex tempore viderint occupatum? Quid veneficas ex terræ motibus exhalationes; cum ii præcipue a subitaneis tum morbis, tum mortibus se feliciter vindicauerint, qui diruta ex soli conuulsionibus loca potissimum incoluerunt? Quid chocolatæ abusum; cum qui a triginta iam annis nunquam non semel, sæpe bis in die (quos inter Cl. D. Placentius Med. Urbis Senior, & octogenario maior, ut & ipse ego, cætera cauti, numeramur) hoc potu vti sunt, nullo, vel minimo per hæc tempora symptomate laborauerint.

uerint. Contra inter eos, qui nunquam illam degustarunt, multi subito interierunt? Quid tandem ignotum aëris venenum culpabimus; cum extispicia varias, notissimasque causas rerum naturam diligenter quærentibus apertissime detexerint?

*Neque
Beneficia
aëris.*

V. Firmant vero sententiam de particulari in singulis causarum concursu præteriti etiam euentus illorum, quos vitam cum improvisa morte commutasse nouimus, priusquam a SUMMO PONTIFICE imperatum nobis fuisset, ut anatomico cultro sepulta veritas erueretur. Etenim nonnulli sublati fuerunt cum indiciis subito disrupti sanguiferi canalis, quem iam varix, aut aneurysma intra thoracem, vel abdomen debilitauerat. Multi per fortissimam apoplexiam, ob interceptum, effusumque sanguinem intra cerebrum. Alii demum ex magno, ac pertinaci præcordiorum spasmo, aut paralyfi, vel

*Autho-
ris ex-
peri-
menta
de cau-
sa par-
ticulari
in sin-
gulis
mori-
entibus.*

ex

*Nemo
nisi ba-
letudi-
narius,
& in-
tempe-
rans
repente
periit.*

*Subita
mors
in iis ad
malam
crisim
refe-
renda.*

ex obstructione viarum cordis, ma-
gnorumque vasorum; vnde, impe-
dita sanguinis traiectione a corde
tum in pulmones, cum in cere-
brum, vitale illud, ac reciprocum
istorum viscerum commercium ex
tempore interciderit. Hoc vero
perpetuo est obseruatum, vltimum
nempe diem repente a nemine,
quod sciam, visum fuisse, qui labe
aliqua fluidorum, viscerum, aut sal-
tem carnalium a multo tempore
non laborauerit, quique simul
non fuerit stationarius miles in ca-
stris Bacchi, aut Veneris. Quibus
fit, vt ipse crediderim, repentinos
hosce casus non sanorum plerum-
que mortes, sed quandam veluti
humanæ naturæ despumationem,
seu malam crisim extitisse apud il-
los, qui iamdiu palam, vel secre-
to, infirma, atque ægra valetudine
fuerunt: crisis enim apud theori-
cos definitur, subita mutatio in
morbis ad salutem, vel ad mor-
tem.

Demonstratur, inaequalem aëris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinorum mortium.

CAPUT II.

Licet dubitationi non sit locus, quin celeres interitus, Romæ hoc præsertim tempore contingentes, magna ex parte prædispositis vitio aliquo corporibus debeantur: negare tamen non ausim vniuersalem aliquem cœlestium, terrestriumque causarum concursum ad hunc producendum effectum conuenire potuisse, sine quo forsitan, nec adeo numerosa, nec adeo subita morientium clades contigisset. Hic autem concursus, [Constitutiones aëris quomodo subitam mortem sollicitauerint.] ut mea fert opinio, acceptus potissimum referendus esse videtur præteritarum indoli tempestatum, quas nemo, vel lippus, non vidit excessu quodam intemperierum insidias ægris iam corporibus facile paruuisse. Præcessit enim æstas feruida,

*Impetus
liquidi
auctus
intra
solidum
minus
resistens
sape fu-
nestissi-
mus.*

da, atque admodum sicca; deinceps Autumnus, austro plerumque comitante, pluuiosus; tandem hyems viguit inæqualiter borealis, & australis. Vnde nil mirum, si tum solida fuerint eneruata, tum fales acres, partesque sulphureæ a præferuida elapsi anni æstate (balsamico-oleosa, aquosaque, & dulcia sanguinis componentia plus iusto dissipante) intra Romanorum corpora prædominium acceperint; indeque propter novos motus, & aculeos, periculum valetudinariis struxerint improuisum. Nihil enim tam prompte subitaneam mortem solet inferre, quam si momentum impetus, adauctum in fluidis, debilitatam alicubi resistantiam solidarum partium maioris vsus constanter urgeat, superetque.

(a) De
morb.
sacr.
n. 15.

II. Quæ autem, & quot sint mala, quæ nobis obueniunt ex austro, & aquilone, clare, ac sapienter edixit (a) Hippocrates per hæc verba. *Cerebrum ab austris quidem solui, &*
hu.

humectari, & venas laxiores reddi. Auster
Ab Aquilonis vero flatibus, quod sanis- & A-
simum est in cerebro, compingi, quod noxii
vero morbosissimum, ac humidissimum ex
est, excerni, & forinsecus circum- Hipp.
alluere.

III. Cum vero, experiamur fermentatiuas particulas, ex Africa per austrum aduectas, deteriores reddi exoticorum quorundam miscella principiorum, quæ ex Roma- *Romæ*
 no solo passim eleuantur; exinde *Auster*
 facile est causam inuenire, cur mul- *deteri-*
 tigeni, intra prædisposita ciuium *or,*
 corpora collecti, erodentes humores, certo quodam tempore delitescere, sensimque vires, per aëris pabula captare potuerint; vt denique, accedente nouissima quacunque causa, necem subito intulerint, inducta post nouum, extraneumque motum, sanguinis plerumque *Sanguinis coagulationem*
 coagulatione, quam serositatum *serositatum*
 defluxio, atque exundatio consequitur, & de qua, coacti exemplo lactis, egregie idem locutus *exundantia*
 M est

confe-
quitur.
Hipp. de
lacte
coactio
exem-
plum.
(a) 4.
De
morb.
n. 26.

est (a) Hippocrates , cum modum exponit, quo ea operantur, quæ ex cœlo nobis obueniunt , si ad ea, quæ in corpore genita sunt , corrigenda inepta fiant. Sales enim acres , ab autumnii pluuiis in fluorem nostris in corporibus euecti, nunc per aquilonares ventos perspirare impediuntur, nunc vero ab austro vltcrius fusi , transuersim aguntur.

(b) In
ap-
pend.
ad
prax.
tract.
IO. II.
124. &
seq.

IV. Interim , si cupis modum, qua aër extraneis , atque humanæ naturæ infensis particulis imbuitur, & quomodo interdum per ventos huc illucque transferatur, plene id habebis a (b) Franc. de la Boe Sylu.

*Adducuntur quedam argumenta ad
confirmandum non ex vniuersali solum
causa tot hominum discrimina Romæ
contigisse, sed ob morbosas eorun-
dem corporum dispositiones, ac
potissimum intemperan-
tiam.*

CAPVT III.

TRia hic obseruatione digna
ulterius occurrunt, quæ ve-
ris, obscurisque detegen-
dis subitaneorum interituum huius
anni causis nouam lucem afferre
possunt. Primum illud esse vide-
tur, quod nemo forte Nobilium,
aut eorum, qui frugi vita vtuntur,
vtrunque subitaneis morbis corre-
ptus, vitam subito deseruerit: cer-
tissimo quidem argumento, non a
solo aëris vitio vagantes Romæ
morbos, mortesque ortum habuif-
se; cum affectus olim apud Leiden-
ses epidemicus, quem tanta sedu-
litate describit (a) Syluius, & cuius
omnem causam ex aëre, tunc plu-

*Nobi-
les, &
tempe-
rati
repen-
tinam
mortem
non su-
bie-
runt.*

(a) Loc.
sup. cit.

Contra rimum a statu naturali recedente,
rium deriuandam putat, prius & grauius
accidit in opulentiores, ac deliciores,
Ebi ex ferius, & quodammodo leuius in
causa plebem fauierit.
Eniuer-

sali, te-
stante

Syluio.

Diuites

Et cum-

que re-

pentinis

morbis

correpti

præ

paupe-

ribus

feliciter

liberati

sunt, &

cur.

II. Et quanquam hisce temporibus nonnulli ex diuitibus apoplexia tentati fuerint, adhibita tamen opportuna medela, vel ipsi utcumque conualuerunt, vel syderationes in paralyses concesserunt. Scilicet quia illi, qui euchymis cibis nutriuntur, qui ab aëris inclementia sese tueri magis valent, quique tandem, quoties morborum prodromis pulsantur, statim ad remedia confugiunt, vel certe cautius deinceps in viuendo se gerunt, talem vitiosorum fluidorum cumulum in se minime congerunt, qui subitam necem afferre possit. Contra vero pauperes, quemadmodum facultate destituuntur deligendi cibum, & potum, cæteraque ad valetudinis tutelam necessaria, ita passim ad vulgaria, minusque plerumque salubria,

lubria, sunt incontinentiores diu-
tibus; quinimo, quoties alicuius
morbi præludiis tentari incipiunt,
curationes, vel nullas suscipere, vel
prorogare solent; idcirco in iis tum
solida, præcordia præsertim, ac ce-
rebrum, sensim labefactantur, tum
fluida ad morbos inferendos, ac
prædictis in partibus manifestandos,
magis exacuuntur.

III. Alterum deinde, quod ac-
curate pariter, diligenterque con-
siderandum venit, versatur circa
sexum, in quem istarum decursu
tempestatum mors furere visa est;
hæc enim, ut contra masculinum
hostiliter agere, ita sequiorem se-
xum fere intactum relinquere con-
suevit; ut vix paucas fœminas subi-
to mortuas ad hunc usque diem
numerare potuerimus. Conditio
fane morbosæ constitutionis, persi-
milis alteri, quæ Iustiniani tempo-
re obseruata fuit Constantinopolis,
ubi popularis quidam morbus ma-
res magis, quam fœminas absume-

*Letha-
lis hæc
labes
Mares
potius
inuasit
quam
fœmi-
nas.*

*Apud
Sigoni-
um de
occi-
dent.
imper.
lib. 20.*

*Vnde
hoc.*

bat. An quia mulieres, catameni-
is repurgatæ, morbificum appara-
tum ad irritatiuam, ac suffocatiuam
plenitudinem colligere, vt pluri-
mum prohibentur? An satius quia
fœminæ, etiam plebeia, temperan-
tius vitam plerumque ducentes, mi-
nus prauorum succorum solent
congerere?

IV. At illud certe ex duabus hi-
sce obseruationibus præcipue con-
stare videtur, continentiores in
cibo, potu, ac venere a subitaneis
mortibus se huc usque opportune
vindicasse; incautos vero, luxurio-
sos, vinososque improuisis facile
mortibus concidisse.

*Non s.
nicum
signo-
rum ge-
nus im-
prouiso
morien-
tibus
præ-
iuit.*

V. Postremum sedulo animad-
uertendum illud sane est, quod
morbi, vnde subitæ mortes ortæ
sunt, non semper iisdem signis, ac
symptomatibus stipabantur. Et-
enim aliquibus, per aliquot ante
mortem dies, efflorescentia ad cu-
tem apparuit, qua repulsa fortissi-
ma superuenit apoplexia: vt conti-

git

git in primo casu illorum, quos post
 repentinam mortem dissecuimus.
 Nonnulli vero, diu ante necem, an-
 helitu, palpitatione, vertigine, atque
 animi deliquio sæpius correpti mor-
 te tandem occubuerunt, vt in V. casu
 obseruatum. Vidimus etiam non
 paucos, qui, præcurrente thoracis,
 totiusque corporis conuulsione,
 sublati fuerunt, quorum numero
 quartus casus accensendus. Nec
 defuerunt qui, ex affectione fere
 scorbutica diu valetudinarii degen-
 tes, propter improuisam tandem
 choleram, subito conciderunt:
 quemadmodum accidit cuidam Sa-
 cerdoti Societ. Iesu. Denique, vt
 paucis concludamus, non eadem
 omnibus communia signa mortem
 præcesserunt, & comitata sunt: vt
 iure merito fateri possimus, libiti-
 nam ex peculiari vnius cuiusque
 corporis dispositione magna ex par-
 te in Romanos grassatam fuisse.

Contra vero fit, cum ex principio
 duntaxat vniuersali frequentes inte-

*Si ab
 vniuer-
 sali*

*eadem
conti-
nuo si-
gna ad
sunt.*

*(a) Loc.
sup. cit.
n. 4. &
seq.*

*(b) in
Siphil.*

ritus in genus aliquod animalium debacchantur ; tunc enim eadem semper indicia, actionumque læsiones, mortem præcurrunt. Hinc legitur apud (a) Sylu. anxietates, nauseam, ac vomitum suos in primis ægros inuasisse, & apud (b) Fracast. de caprigena clade canentem, signa futuræ mortis tussiculam semper præcessisse.

VI. Accedit etiam, morbos, qui elapsis mensibus ad mortem iter fecerunt, nulla contagione in affines, necessarios, aut in cadauerum sectores migrare obseruatos fuisse; indicio sane non obscuro, nullum in iis viguisse virus, per quod de vllo epidemico, aut pestilenti morbo fuerit metuendum.

VII. Nouum fane non est per interualla, incertis reditibus, hic illic subitaneas mortes ex sporadicis morbis in terris apparere. Et enim non solum Venetiis, sed & Romæ, aliisque Italiæ Ciuitatibus id contigit circa initium præteriti sæculi,

*Plures
Italiæ
Vrbes
hac pe-
ste alias
corre-
pta.*

sæculi, vt narrat ^(a) Dom. Tirillus ^(a) De
 in tractatu, quem de hoc eodem ^{caus.}
 argumento illa occasione satis dili- ^{sub.}
 genter conscripsit. Pariter Romæ ^{mort.}
 sub Alexandro VII. cadauera quam- ^{cap. I.}
 plurima repente mortuorum ada-
 perta fuerunt a Ioh. Trullio Chi-
 rurgo Pontificio, qui, fere in o-
 mnibus, vasorum vel intra pectus,
 vel intra cranium rupturas, com-
 periit. Nouimus etiam ante mul-
 tos annos in Hetruria crebro ho-
 mines ex tempore mortuos, quo-
 rum causæ modo in cerebro, mo-
 do in thorace deprehendebantur,
 de quorum sane casibus locutum
 fuisse arbitramur doctissimum Ca-
 rolum ^(b) Fracassati. Vt proinde ^(b) In
 serio quidem de ipsa morte cogita- ^{differt.}
 re, sed mirari minime debeamus, ^{epist.}
 eandem non raro clanculum, ac ^{de ce-}
 festinanter ad nos venire. ^{reb.}

Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licet maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romæ morbi nequam vagati sunt.

CAPVT IV.

IN admirationem certe nullam peritiores Medici hoc anno duci deberent ex paulo frequentiori subito morientium numero in Vrbe, si aduertirint decursu superiorum tempestatum, æstatis nempe, autumnii, atque hyemis, in quibus crebro repentini hominum interitus contigerunt, morbos Romæ consuetos, malignas nimirum febres, pectoris inflammationes, aut prauas dysenterias, ex quibus multi solent decedere, rarissime inualuisse; ita vt in hanc nostram temporis constitutionem illud apte quadrare videatur, quod (a) Hippocrates ætate sua obseruauit. *Resolutiones*, nimirum, *cœpisse ex syderatione*, & quidem *mul-*

Gras-
santi-
bus re-
pentinis
morti-
bus ca-
teri
morbi,
& mor-
tes
Romæ
minus
fre-
quentes.
(a) I.
epid.
const. 3.

multos ex ipsis subito mortuos fuisse, cum morbus esset satis popularis. Cætera incolumes degebant. Vnde, si subitanæ huius anni mortes, quæ fere solæ contigerunt, conferantur cum vulgaribus mortibus singulorum ex superioribus annis, credimus, hosce interitus longe minores inuentum iri. Quid igitur erit causæ, cur nunc miremur, ploremusque, (animarum excepto periculo) forte non adeo magnum numerum acutissimorum morborum, repente interimentium, cum plures mortes ex aliis, ac potissimum acutis ægritudinibus, elapsis annis, impauidi ficcisque oculis spectauerimus? Ille *Ratio adducitur.*
liquidem prauorum humorum apparatus, qui alias ex æstate pluuiæ, ac prauitate fructuum nostris in corporibus paulatim colligi, & vi cuiusdam fermentationis, ac pene putrescentis liquidi, ægros longiori via de medio tollere consuevit; hoc anno in se ipso magis existens,

(a) De
vet.
Med.

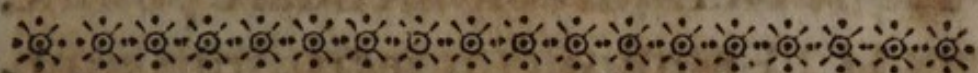
vt (a) Hipp. dicto vtar, promptior ad motum, & potentior hic ad solida irritandum, scindendumque, illic vero ad fluida coagulandum, aut dissoluendum, redditus fuit, proindeque adeo præcipientes mortes valuit inducere. Exinde animos ad spem ereximus, transacto verno æquinoctio currentis anni 1706. per nouam aeris, ac terraquei orbis re-fermentationem, perque ventorum permutationem, morbosum istum particularum concursum, & commixtionem variatum iri: vnde lethalis, ac mortifera constitutio, de sua remitteret sæuitie, Deoque omnium bonorum largitori debitas laudes fospites, hilaresque redderemus. Quod sane præsagium exitu maxime comprobatum nunc cernimus, cum opus hoc, in lucem edituri, expolimus. Sed quoniam nullum in terris bonum absque mixtura mali hominibus accidit, inde fit, vt, dum de felici, fausta que repentinæ cessatione mortium

Cessatis
repen-
tinis

iure

iure gaudemus, & gratulamur, sub ^{morti-}
 fœnore beneficium nos accepisse ^{bus con-}
 præsentiamus. Nunc enim, vel de- ^{sueti}
 cursu æstatis, acutas febres, letha- ^{morbi,}
 lesque peripneumonias sæuire pas- ^{& le-}
 sim intuemur, dolemusque. ^{thales}
^{recru-}
^{duere.}

*Quæ remedia hoc anno iis maxime
 profuerint, qui a subitaneis mor-
 bis, repentinas mortes minitan-
 tibus euaserunt.*

CAPUT V.

 Vm satis pateat ex antedi-
 ctis, Nobiles, ac diuites,
 immo, vt postea rescui-
 mus, nonnullos etiam pauperes,
 subitaneis morbis tentatos, hoc an-
 no conualuisse, non dubitamus,
 quin pius, utilisque noster futurus
 sit labor in iis diligenter recen-
 sendis, quibus iidem ex repentinis
 mortibus euaserunt. Ita Medici,
 recurrentibus aliquando consimili-
 bus anni constitutionibus, firmata
 no-

nouis experimentis inuenient præ-
 fidia, quorum ministerio ægri vel a
 morte penitus vindicari, vel saltem
 tantum temporis lucrari valeant, vt
 anteactæ crimina vitæ (quod cardo
 rei est) sacra exomologesi expiare,
 seque Numini commendare possint.

II. Et quoniam ægri, qui mor-
 bi vim superarunt, quantum nobis
 innotuit, apoplexiis cum epilepti-
 cis, vel syncopalibus affectionibus,
 absque vlla tamen vasorum scissio-
 ne, aut ruptura, potissimum ten-
 tati fuerunt; idcirco rationi conso-
 num ducimus, ea nunc remedia
 indicare, quæ in hac temporis con-
 stitutione plerumque vtilia depre-
 hendimus.

III. Inter ea vero, quæ maxime
 proficere visa sunt, primas tenu-
 it sanguinis missio ab iis, vel illis
 venis, iuxta ægrorum vires, con-
 suetudines, aut suppressas euacua-
 tiones celebrata, & præsertim in
 Viris plethoricis, nunc ex brachio,
 nunc ex pede. Vbi aduertimus in
 affe-

*Sanguinis missio varie ad-
 ministrata
 Et ille
 fuit.*

affectionibus apoplecticis, cum re-^{Eadem}
solutione alterius cruris, nos pro-^{in syde-}
ficuam expertos fuisse venæ se-^{rata}
ctionem ex syderato talo institu-^{parte}
tam; fluente enim ex affecto mem-^{profi-}
bro sanguine (quemadmodum in
coxendicis doloribus aperta sub eo-
dem poplite, vel in crure, quam
ischiadem vocant, vena, feliciter
contingere observamus) facilius, ac
fortius dimoueri possunt obstacula
conuulsionum, & obstructionum,
quæ in vasis læsæ partis spinalis me-
dullæ, vel cerebri basis pertinaci-
ter hærent. Quibus autem hæmor-
rhoides, aut menstrua restitissent,
iuuit ex pede, atque ex podice.
Tandem iis, in quos, vel ob pro-
uectiorem ætatem nulla inferiorum
venarum sectio cadebat, vel post
alias phlebotomias contumax ad-
huc strangulatio arteriarum caro-
tidum, & sinuum duræ matris per-
seuerabat, miram opem tulit ape-
rire venas frontis, nasi, & præfer-
tim iugulares, ex quarum profecto
sectio-

Iugula- sectione, quanquam sero, & citra
res, nasi prævias dispositiones tentata, ali-
Ec. quam tamen vtilitatem reportauit
Sene Illustrissimus Præsul Rota, qui, cum
quando acuta feбри, & suffocatiua pulmo-
aperi- num plenitudine correptus esset,
enda. indicatæ missioni sanguinis ex cu-
 biti flexura (dolente nobiscum D.
 D. Bernabeo diligenti eiusdem
 Physico) omnino repugnauit: per-
 peram enim hac de re astra sibi fa-
 miliaria consuluerat: facta postmo-
 dum ad cerebrum metastasi, in apo-
 plexiam incidit, & cum minus spe-
 raretur, vt resiperet, incisa iugula-
 ri, statim ad sensuum officia rediit,
 & suæ compos mentis multas ho-
 ras pro salute animæ consecutus
 fuit; licet eadem pulmonum affe-
 ctione redeunte, tandem deces-
 ferit.

Quare IV. Rationes vero, ob quas
Stile sit phlebotomia venarum frontis, nasi,
per hac ac potissimum iugularium in cali-
Sasa dis, & sanguineis cerebri affectio-
sanguini- nibus iuuare plurimum solet, pe-
nem tendæ
mittere.

tendæ forent ex prodromo nostro, quem Anteproximum morborum cerebri inscribimus; ubi solide agimus de peculiari sanguinis itu, redituque per cerebri vasa, ac de sublimi artificio, quo instrumenta respirationis, iuxta indigentias œconomiae animalis, augent, vel minuunt impetum, ac proinde molem eiusdem sanguinis, tum propellendi per arterias carotides, quæ non recta, sed obliqua, atque inflexa via cranium perforant, cum reducendi a iugularibus, quæ non sparguntur per cerebri superficiem, sed mediis duræ matris sinibus sanguinem hauriunt. At enim vero, cum hic versemur intra limites propositi thematis, satis erit indicare, prædictas venas, cum per lanceolam scinduntur, affatim illum, vel illi proximum sanguinem profundere, quo intercepto, sinus tument, cerebrum, ac nervi irritantur, ac premuntur; & quo expedite recirculante, cor, & pulmo vltro graventur.

*Iugularium
incisio
cerebri,
& præcordiorum leuamen.*

uarentur. Vnde nil mirum, si, hoc particulari detracto cruore, liberior redditur sanguinis fluxus in cerebro, & præcordiis, ac pro ratione virium causæ morbificæ, atque ægrorum tolerantia, istorum viscerum conuulsiones, ac sanguinis quoque moræ impediuntur.

Sublin-
guali-
um in
aphonis,
bilis.

V. Similiter incisio venarum sublingualium in aphonis, detrahens ex affecta parte sanguinem, ea vasorum tollit impedimenta, quæ nervos, inducta pressione, aut conuulsione, suo priuabant officio.

Bene
nutrita
corpora
felicio-
rem
sanguis
mis-
sionem
sunt
exper-
ta; &
cur.

VI. Sed, redeundo ad hypothesim, contulit porro mea sententia in constitutione ista repentinorum morborum sanguinis missio, quia ægri, quorum mala inducias pro tentandis remediis Medico præbuerunt, inter illos numerabantur, qui ut plurimum probis alimentis, vino, & chocolata usi fuerunt. Deinde vero, quia illorum non aspernanda, inter externas, causa fuit præferuida, & sicca æstatis constitutio, qua

qua sales sulphurei, maximeque acres intra optime saginatam sanguinis massam exaltari solent, qui sales, cum solito maiori momento motus quaquauersum per corpus ferantur, minimo negotio intratendineo-musculares membranas sinuum duræ matris, ac magnorum vasorum cerebri, aut præcordiorum impingunt, easque rigidas faciunt, & crispant; exinde, angustatis sanguiferorum finibus, & caudicibus, libera tollitur, apud huiusmodi viscera, ipsius sanguinis circ^{Hippo-}culatio, quam, vasorum interce^{craticæ}ptionem, vocauit Hippocrates, qui ^{baso-} ^{rum in-} ^{terce-} ^{ptionis} ^{modus} ^{exponi-} ^{tur.} sane primus hisce in casibus phlebotomiam laudauit. Et quidem huiusmodi affectiones si ruptura vasis caruerint, remittunt misso sanguine, quia nempe scissa vena simul cum ipso cruore, qua data porta, illud effluit acro-volatile, quo detracto, statim eneruatur, ac debilitatur excessus momenti eiusdem sanguinis contra vasa, quæ

*Hanc
phlebo-
tomia
tollit
teste
Hip-
pocrate.*

*Sanguis
mis-
sio Ro-
mæ non
semper
proficua*

*(a) De
vict.
rat. in
morb.*

propterea excessu tensionis, & crispaturæ contra sanguinem nitebantur. Insuper, inducto per phlebotomiam nouo in sanguiferis spatio, fluidorum motus, & remixtio liberior redditur, indeque, si quæ alicubi vrget canalium conuulsio, vel obstructio, rapiditate introfluentis liquidi remittit, ac cedit.

VII. Hic serio aduertendum putamus, nos missionem sanguinis non semper in epilepticis, apoplecticis, ac suffocatiuis affectionibus Romæ proficuum expertos fuisse; idcirco, cum in subitis casibus nostræ confusio mentis pronum faciat iter ad errorem, caueant Medici, ne ad huiusmodi, quod tantopere apud aliquos laudatum, expeditumque est remedium, inconsulto descendant; cupientes enim sanare ægrum, vt Celsi dicto vtamur, ex tempore iugulabunt. Sedulo itaque videant, quæ scripsit (a) Hippocrates, circa indicationes, ac signa pro mittendo in iis casibus sanguine;

ne; & de tempore quoque, in quo ^{acut.}
conuenit, (quod circa mali princi- ^{n. 37. &}
pia esse solet) consulant doctissimos ^{seq.}
Viros (a) Ballonium, & (b) Martia- ^{(a) Lib.}
num. ^{2. con-}
^{fil. in}

VIII. Quid? quod Romæ rarius, ^{com. ad}
quam in montanis regionibus ve- ^{histor. I}
nas incidere conuenit, præsertim ^{(b) In}
cum vel corpora ingluuiei multi- ^{com. ad}
genæ, & impuræ sunt assueta, vel ^{suprad.}
æstas viget pluuiæ, fructusque ad ^{Hip.}
perfectam maturitatem non perue- ^{tex-}
nerint; quibus de causis incolæ, ac ^{tum.}
Ciues apparatus cumulant humo- ^{In male}
rum, ex quibus plus impuri, quam ^{nutritis}
balsamici sulphuris, plus fixorum, ^{corpo-}
quam volatiliū salium redundat, ^{ribus}
& proinde laxata fluidorum com- ^{sangu-}
pages ad eam prona fit crasim, ^{nis mis-}
quam scholæ satis barbære putredi- ^{sio cur}
nosam, ac malignam appellant, in ^{perni-}
qua quidem, propter volatiliū ^{ciosa.}
partium penuriam, instar toxici es-
se solet Phlebotomi lanceola. E
contrario, cum optima præcesit
victus ratio, atque æstas pertinaci-

*In bene
pastis
quam-
uis seni-
bus ea-
dem sa-
lutaris,
Mira
ad hanc
rem
histo-
ria.*

ter feruet, ac sicca permanet, fructusque abundant maturi, Romanorum in corporibus sulphur, salesque, etiamsi acres, volatiles tamen, vt superius monuimus, euehuntur, & subseruiunt vtilitati, ex ipsa sanguinis missione capiendæ; quemadmodum contigit hoc anno, quo etiam in senibus bene nutritis mirum, vel ipsa docente natura, habuimus experimentum. Dominicus Vecchiottus septuagenario minor, habitus plethorici, ac pinguis, fessili vitæ deditus, & carniuor, cum per mensem circiter capitis grauitate, ac somnolentia adeo premeretur, ut in ipso telonio, pecunias numerando, cedulasque scribendo, dormitaret; vnde iam in limine apparens timebatur apoplexia: nocte quadam improuiso larga e naribus correptus fuit hæmorrhagia vndecim librarum pondere, qua sane non modo nullam ipse passus est sensibilem virium iacturam, sed ab illo capitis veterno, se val-

valde leuatum sensit ; immo post 15. dies, aliis quatuor libris effluentibus, omnino vindicatum. Magnum profecto docilibus Erasistratis lumen, atque exemplum ; ita vt Clarissimus, parique doctrina, & facundia præditus, Iacobus Sinibaldus in consilium vocatus, visa integra iudicatione, nihil innouandum censuerit, sola admonitione contentus in diætæ regimine, & præmatura deinceps phlebotomia, cum primum turgentia signa fuerint apparitura.

IX. Secundo, ea pariter omnia in corporibus bene nutritis iuua-
men attulerunt, quæ ad superficiem, atque ad extremas corporis partes illam reuellere potuerunt irritationem, quam in præcordiis, *Lau-*
aut cerebro, sub forma strangulati- *dantur*
onis canalium, tanto cum ægro- *Reuel-*
rum discrimine incuneatus subtilis *lencia.*
ichor moliebatur. Immo hoc remedii genus eo securius opem tulit, quo magis irritatio euacuatio-

ni ferositatum salino-acrium tanquam causæ morbificæ iungebatur. Idcirco ex usu fuerunt non solum frictiones, & cucurbitulæ, sed phœnygmi quoque, & vesicantia plantis pedum, artubus, & occipiti, statim admota.

*Vesicantia
opportuna si
vasorum
ruptura
non
ad sit.*

X. Neque porro dubitamus, quin vesicantibus opus sit in curatione huiusmodi subitaneorum morborum, dummodo a vasorum rupturis non proficiscantur. Etenim, cum istorum plerumque causæ maiorum sint succi, ex omnino præternaturalibus particulis coalescentes, motuque penitus inordinato præditi, qui non continuo congruunt cum secerniculis naturalibus, ad naturales, & consuetos recrementitios humores excipiendos comparatis; necesse profecto est in repentinis hisce affectionibus ad artificialia, & morbosa emissaria recurrere; ut ægri, aperta per artem via, statim id assequantur, quod vix sero, & difficulter naturæ beneficio

*Eadem
sunt
emissaria
artificialia
ad
supplementum*

cio impetrarent, quæ & ipsa, vbi ^{natura,}
 viribus magis valet, nixu suo, non ^{& imi-}
 nisi nouis patefactis viis, nempe ^{tatio-}
 per abscessus, laboranti succurrit. ^{nem.}

XI. Silentio deinde minime præ-
 tereundum videtur, quod a D. Do-
 ctore Mistichello non aspernan-
 dum accepimus, nimirum a se ob-
 seruatum fuisse in Xenodochio In-
 sulæ Tyberinæ, vbi curandis ægro-
 tis præpositus est, aliquos de plebe, ^{Ignita}
 quos nullum quantumuis validum, ^{ferra-}
 atroxque remedium a fortibus apo- ^{menta}
 plexiis excitauerat, per admota ^{plantis}
 plantis pedum ignita ferramenta ^{pedum}
 ad vitæ officia subito reuocatos. ^{admotæ}
 Scilicet, quemadmodum (a) Clau- ^{(a) Em-}
 dinus consulit in apoplexia, & syn- ^{pyric.}
 cope punctiones volis manuum, & ^{Ration.}
 post (b) Fort. Fidel. (c) Henricus ab ^{lib. 3.}
 Heers narrat, se aciculam prælon- ^{cap. 17.}
 gam inter pollicem pedis sub vn- ^{Puncti-}
 gue cuiusdam apoplecticæ, nullum ^{ones}
 vitæ signum præbentis, adegisse, il- ^{item}
 lamque momento citius excitasse; ^{Solis}
 ita certo credimus multo efficacius ^{manu-}
 (b) De ^{um.}
 relat. ^{(b) De}
 Med. ^{lib. 4.}
 cap. I. ^{(c) Obs.}

Acicu- præsentem ignem, validissime ir-
la sub ritando fines neruorum, maximum
pollice in iisdem tremorem, & subtilissi-
pedis marum partium excursum per eo-
adacta. rundem filamenta inducere posse,
Ignis qui, ad usque principium propa-
sis gatus, fortiter etiam excutiat quid-
quando quid cerebro, & neruorum ostiolis
a cere- pertinaciter hæret, & per talem
bro, ner duntaxat maximam neruorum suc-
uisque cussionem, & particularum ignea-
impa- rum penetrationem amoueri po-
ctum test. Quo fit, vt omnes fere Pra-
excuti- ctici in curatione fortis apoplexiæ
at. meminerint, non tantum fonticu-
Lamia lorum occipiti, sed etiam lamina-
ignita rum ignitarum, ipsis futuris admo-
in forti uendarum. Ac propterea anilem
apople- censemus metum nonnullorum,
xia qui, ne morbi causam, forsitan
com- igneam, exacuant, a vesicantium,
menda- ignisque usu, in huiusmodi malis,
ta. omnino abhorrent. Aliud enim est
In cu- methodicas, regulares, aut præser-
ratione uatiuas, aliud coactas ac repentinas
coacta morborum curationes instituere.
Salida
non da-
mnan-
dare-
media.

XII. Tertio, leuamen pariter non leue porrexerunt iis, qui, post sanguinis missionem, vel sine illa, deglutiendi potestatem recuperarunt, ea, quæ aluum laxare, ac mox validius mouere potuerunt. Atque hinc, si quando infimi tensio, ac renixus ventris (quod sæpe accidit) occurrebat, statim exhibuimus oleum amygd. dulcium, & iniicienda curauimus clysmata emollientia, simulque irritantia. Vbi vero ventris durities aut minime deprehendebatur, aut mox per oleosa cedebat, maxime etiam profuit pul. Cornacchini, vel aliud validissimum soluens, cum superhaustu copiosi diluti ex iure, vel aqua hordei, ad tollendam scilicet siccitatem, ac stimulum, qui a forti cathartico induci solet. Neque sane de huius quoque pharmaci utilitate ambigendum nobis fuisse, visum est per hæc tempora, in quibus non massa duntaxat sanguinis, sed ipsa quoque hypochondria

apud

*Vomi-
tus ali-
quibus
profi-
cuius.*

apud ægros multitudine bilioso-
acrium particularum redundabant.
Quinimo profecit etiam vomitus
apud illos, qui vel huic assueti fue-
runt egestionem, vel ex crudioris
adhuc cœnæ pondere laborabant.

XIII. Quarto, non leuiter iu-
uarunt in curationum progressu ea
omnia, quæ aquoso fluido laxante,
ac temperato redundant, cuius ge-
neris extiterunt potus aquæ, iura
simplicia, distillata magistralia, suc-
ci herbarum epicerausticarum, e-
mulsiones amygd. dulc. gelat. C. C.
& similia, quæ nimirum tum sales
acres, & sulphureos temperare, di-
luere, atque irretire, tum vel ma-
xime conuulsas alicubi vasorum fi-
bras laxare valent. Hæc quidem
apprime congruunt cum iis, quæ
tanquam salutaria experta proponit

*(a) 7.
epid.
n. 83.
Diluen-
tia tem-
perata
& c. ab*

(a) Hippocrates in curatione An-
drothali, qui cum aphonia, rerum
obliuione, ac delirio per intervalla
detineretur, leuabat post sanguinis
missionem aquæ potus, & aqua mulsæ;
ni-

nimirum quia causa morbi erat humor biliosus, & atrabilarius, qui temperantibus mitescit, ut exponit (a) Vallesius. Qua sane in re laudarem, ut Clinici sæpe manibus tenerent notationes Prosperi Martiani ad Hipp. textum 2. de (c) morbis, ubi per hæc verba aduersus eos, qui in apoplexiæ curatione calefacientibus utuntur, exclamat. *Videant posteriores, quantum a Preceptoris doctrina, & ex consequenti a veritate recedant, dum cuiuslibet apoplexiæ causam, aut saltem pro maiori parte in pituitam frigidam, & humidam referentes, curationem perpetuo calefacientibus, & exsiccantibus instituunt; quandoquidem, facta totius corporis purgatione, si morbus præbet inducias, ad vulgata sua decocta ex guaiaco, sassafra, aliisque similibus, tanquam ad columnas Herculis, confugiunt; cum animaduertere deberent ex tribus apoplexiæ speciebus unicam tantum, & de raro contingentem, in frigidos succos, raro referenda*

Hipp.
etiam
lauda-
ta.

(a) In-
com-
præd-
hist.

Marti-
ani
præce-
ptum in
apople-
cticis
curan-
dis.

(b)
Vers.
64.

Apople-
xia in
frigidos
succos
raro re-
ferenda

Hip.

ex Hippocrate. Hippocratis consilio, referendam esse.

Multi generis volatilia, & cordialia in sum vocanda. XIV. Tandem non tenuem opem tulerunt ea, quæ benigne discutunt, mitesque spiritus refocillant, & expediunt, cuius ordinis sunt tincturæ ex confect. de Hyac. & Alchermes; guttulæ aliquot spiritus ceras. nigr. vel mannæ, quem vitæ appellant; itidem tinctura auri absque menstruo corrosiuo parata; vt etiam sales volatiles cornu cerui, cranii humani, succini, & similium, quæ sane largo semper haustu fluidi aquei miscebantur. Profuerunt pariter theriaca, castor. & spirit. salis armoniac. naribus, ac temporibus admota; ita tamen, vt perpetuo cauerimus a volatilibus vinosis aliisque sincere, hoc est, absque copiosi fluidi admixtione, per os exhibitis.

Non tamen singula.

OBSERVATIONES

Physico-Medicæ

NONNULLORVM,

Qui, cum primum istiusmodi
repentinis morbis tentati
fuerint, feliciter eua-
serunt.

ED iam observationes ali-
quot adiiciamus, & sum-
matim describamus histo-
rias nonnullorum, qui Me-
dicæ Artis ministerio a grauissimis bu-
iusmodi morbis vindicati fuerunt,
quorum curationibus vna cum præ-
stantissimis Urbis Physicis interfui-
mus, & ex quibus ad consimiles casus
exempla, & documenta petantur.

OBSERVATIO I.

*Apoplexia cum aphonía, & paralyſi
dexteræ corporis medietatis, phle-
botomia, catharticis, ac diapho-
reticis ſoluta.*

Primus, vel certe dignior,
maximeque ſuſcipiendus,
qui inter Nobiles, elapſo
anno, vim mortis euasit, fuit Illu-
ſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Ar-
chiepiſcopus Bottinus, Vir octoge-
nario maior, probitate, ac doctri-
na inſignis, habitus ſanguineo-
carnofi, miræque morum ſuauita-
tis. Hic, poſt grauiâ animi pathe-
mata, quæ in ſublimioribus inge-
niis non raro efferueſcunt, media
æſtate anni 1705. ſubiit intenſiora
quædam ſtudia. indeque paſſus fuit
capitis excalefactionem, & ſuppreſ-
ſionem conſuetæ per os matutinæ
euacuationis viſcidulæ lymphæ.

II. Tandem circa initium Augu-
ſti, poſt capitis grauitatem cum leui
ma-

manuum tremore, apoplexia correptus fuit, a qua euasit, succedente paralyfi totius dexteræ mediæ, ac persistente aphonia, quam sane, cum iniecti clysteres, exhibiti sales volatiles, admotaque femoribus, brachiis, & nuchæ verificantia tollere nequirent, profecto mirabiliter, quod repente acciderit, vna soluere potuit missio sanguinis ex sublingualibus venis. Et quoniam superuenit ab initio febris, plura exhibita fuerunt pharmaca partim aluum mouentia, partim diluentia, ac benigne dissoluentia, inter quæ postrema primas tenuerunt stibium diaphoreticum, ad viginti dies continuatum cum iure ex herbis alchalicis; nec non guttulæ spiritus, quem vocant vitæ, ex manna sublimatum; & quædam oris ablutiones actu calidæ ex decocto emollienti, & cephalico, additis nunc sale prunellæ, nunc spiritu salis armoniaci. Quibus remediis, & multa per aluum biliosa

*Aphoniæ
sublingualium
& benarum
in-
cisione
curati.*

*Oris
collutiones
in
aphonia.*

O

recre-

recrementa, & copiosi sudores eruperunt. Sed, quod maximi interfuit, antiqua reuocata est tenacis lymphæ per os excretio; sicque Æger, qui nunc sextum supra octogesimum implet annum, simplici falsæ infusione tractatus, eoque melius paulatim processit, ut spatio quinquaginta dierum e lecto surrexerit, illo etiam crure, quod syderatum ab initio fuerat, ad ambulandum soluto. Deinceps vero, cum affectum brachium fricari cepisset manibus, inunctis adipe muris montani, quem Matthiolus italice vocat *marmontana*, tantum profecit, ut modo epistolas sua manu subscribere, & Missæ Sacrificium rite possit celebrare.

*Muris
monta-
ni a-
dipe ad
paraly-
sim.*

III. Simile commodum per hæc tempora ex eodem montani muris adipe (quantum ex aliorum relatione nouimus) reportauit Diues etiam in Vrbe Senex, qui post præteritam apoplexiam, atque aphoni-
am, contumacissima paralyfi deti-
neba-

nebatur. Hic enim adeps mire valet ad soluendum quidquid extremis tubulis, ac villorum poris hæret impactum, simulque ad emolliendas musculares artuum fibras.

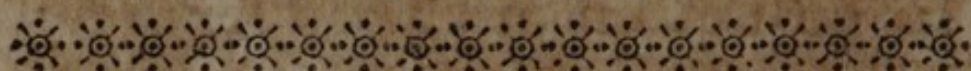
I V. In hac vero Præsulis medella, quanquam in ultimo senio fuisset constitutus, diligenter obseruauimus vtilitatem ex phlebotoomia, & prodigio similis nobis occurrit linguæ ad loquendum solutio, eo fere momento temporis contingens, quo sanguis ex venis raninis affatim fluebat; indicio certe admodum euidenti, morbum ex interceptione vasorum sanguinis ad cerebri potissimum basim, & ad linguæ radicem, adglutinante muco, ortum habuisse, qua soluta interceptione, contiguorum, & continuorum neruorum libertas emicuit, quam ex earundem sectione venarum videtur spondere (a) Simon Paulli in quodam consilio ad aphoniam.

Raninis incisis cur statim loquelæ redierit.

(a) Adnex. ad calcem tract. de febri ling.

V. Huic vero curationi interfuerunt Viri Clarissimi DD. DD. Placentius, Manfredus, Bernardini, & ipse ego, iussu CLEMENTISSIMI PONTIFICIS, qui egregii huius Præfulis iacturam grauissime ferebat.

OBSERVATIO II.

*Fortis Apoplexia cum relicta paralysi
feliciter curata in Matrona
sexagenaria.*

Matrona quædam nomine Cherubina Leopardi, corpore subpingui, sexaginta annos nata, ob suorum probitatem morum, eximiasque virtutes, annis profecto digna nestoreis. Hæc diu spasmodicis circa collum, & pectus doloribus, leuique vertigine diuexata, melius interdum se habebat, cum sanguis flueret ex hæmorrhoidibus, quibus restitantes, & præcurrentibus alui torminibus, ac fluxu,

xu, deinde vero sinistrorum artu-
um contractionibus, pridie Kalen-
das Decembris 1705. in subitam in-
currit apoplexiam, quæ externos,
internosque sensus proprio usu,
partesque omnes motu priuauit;
sed, adhibitis illico cucurbitulis,
vstione, suppositoriis, vesicantibus
dexteris artubus, & ceruici, admo-
toque naribus spiritu salis armoni-
aci, balbutiens resipuit Matrona,
quæ sequenti mane, hausto syrupo
persico, laudabiliter purgata est.
At vero, cum adhuc graui sopore
detineretur, etiam post paralyseos
decubitum ad sinistras corporis
partes, accersor ipse, & facti con-
fcius, non dubitavi cum solertibus
Physicis curantibus D. D. Pierleo-
no, & de Rubeis, quin ex hæmor-
rhoidali restitante hæmorrhagia, at-
que ex acri, sulphureaque hypo-
chondriorum saburra atrox malum
magna ex parte penderet. Quo-
niam vero sales volatiles viper. suc-
cin. cornu cerui, cranii humani,

*Suppres-
sis hæ-
mor-
rhoidi-
bus for-
tis apo-
plexia.*

*Iudem
arte re-
uocatis
morbi
dimi-
nutio.*

*Vesi-
canti-
um sti-
litas.*

*Salsæ
infusio.*

aliaque cephalica calida minime
conducerent, propterea mariscas
aperiri iussimus, quæ phlebotomia
utilitatem attulit, cum inde, amo-
tis imi ventris repagulis, sanguis
liberius per vasa moueri cœperit,
vnde febris non sine magno leua-
mine excitata fuit. Ægra enim,
quæ prius fere muta, obtusa, inerf-
que sensibus fuerat, loquacissima
eualit: sed cum facile in soporem
recideret, idcirco syderatis etiam
artubus, noua admota sunt vesican-
tia, quæ affluenter, & commode
viscidula lymphæ per octiduum ma-
narunt. Interea temporis, cum
nondum cerebrum integre extra-
nea sibi fluida remisisset, iuuat præ-
bere pillulas de succino Cratonis,
atque adicere frequentes clysteres:
cumque sitis vrgeret, largas potio-
nes hausit ex iure cornuceruino, &
aquis cephalicis. Demum trans-
acta trigesima die, & repetitis pil-
lulis de succino cum flor. cas-
siæ, tantum sola infusione eboris,
& salsæ procescit, vt mitiori super-
ue-

ueniente veris tempestate, ac proinde, liberiore succedente transpiratione, ad consuetum ciuilis vitæ usum, propriis innixa pedibus, redierit.

II. In hac profecto Matrona vim humoris pene furentis, quem Prisci vocant melancholicum, atque atrabilarium, aperte obseruauimus; acre enim, ac sulphureum fermentum, ab hypochondriis per venas ad præcordia, & cerebrum exaltatum, loca omnia, per quæ gradiebatur, & in quæ decumbebat, miris modis, doloribus videlicet, vertigine, conuulsionibus, apoplexia, sopore, & febribus affecit; vt nullum fuerit dubium, quin Oraculum (a) Hippocratis nouam semper veritatis lucem ab experimentis mutuetur, *morborum nempe omnium unum, eundemque modum esse, ipsum vero locum illorum differentiam facere.* Etenim, quanquam colli, & pectoris dolores, vertigines, alui fluxus, motus conuulsiui, apoplexia,

(a) Lib. de flat. n. 4.

Morbi ex loco tantum differunt

iuxta Hipp.

xia, & paralysis, propter locorum diuersitatem, nihil inter se simile habere videantur, vna tamen sæpe, eademque est, vt idem subdit Hippocrates, illorum species, & causa.

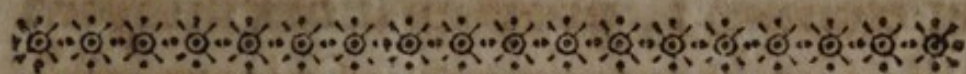
III. Illud insuper circa vesicantia ad memoriam hic reuocandum censemus, quod postremo huius lib. cap. monuimus, scilicet magnam ex iis vtilitatem euacuatione viscidulæ acerrimæque lymphæ in huiusmodi casibus præstari posse;

*Vesican-
tia se-
cernicu-
lum ex-
citant
liquido
præter-
naturali
ex-
purgan-
do ra-
neum.
Solis se-
cerni-
culis
natu-
ralibus
tur non
semper
morbofi*

quia nimirum validius est remedium, ad omnino præternaturalem humorem extrahendum, morbosa emissaria subito artificio aperire, quam inani spe illius concedere euacuationem ordinariis secerniculis, quæ, cum consueta sint nonnisi sensim congruere cum fluidis, mixtura, ac motu naturali gaudentibus, nec subito, nec tuto præternaturalibus excipiendis liquidis aptari possunt: parcendumque propterea est iis Cl. Viris, qui, in constitanda medicina nunquam vesican-

cantibus vtentes , illorum vim ex-^{liquidè}
periri , ac suscipere non possunt.^{repur-}
Vnde in subitaneis morbis sæpe ac-^{gatio}
cidit, vt, dum Medici solius con-^{concre-}
fopitæ naturalis œconomix mune-^{denda.}
ra formidolose promouere student,
ægri properent ad interitum.

OBSERVATIO III.

*Subita capitis occupatio cum aphonia
ex affectione cerebri partim idiopa-
thica, partim sympathica, pro-
spere cedens.*

Reuereudissimus Pater Alde-
ranus Malaspina, Abbas S.
Pauli ex Benedictina fami-
lia, sexagenario maior, corporis
habitus mediocris, ingenio con-
stanti, serioque, cum ex variis per
Italiam itineribus, curisque animi,
malignam febrim Cæsenæ, ni fal-
lor, ante annum contraxisset; in-
deque valetudinarius de hypochon-
driorum plenitudine, de stomachi

*Victus
plenus
Romæ
quibus
præfer-
tim no-
xius.*

cruditatibus, deque capitis dolore,
Mutinam profectus, quereretur.
Tandem summa hyeme anni 1706.
Romam venit, vbi, cum forte pau-
lo largiori vteretur victus ratione
(quæ, tametsi plerisque Flaminia,
& Gallia Cispalina incolis ita sit
innocua, vt, propter subtilissimum
illius cœli temperamentum, potius
sit necessaria, in Vrbe tamen, po-
tissimum apud illos, qui sessilem
vitam in studiis plerunque ducunt,
semper est periculosa) accedenti-
bus etiam principio sui ministerii
pluribus, tædioque plenis labori-
bus, incidit in comatis speciem
cum aphonia, ad quam curandam
accitus eruditissimus Ioh. Trullus,
vna cum aliis Cœnobii Physicis, sta-
tim catharticum, variaque cepha-
lica, prudenter exhibuit. Cumque
postridie, ob mali momentum,
ipse quoque in consilium adhibi-
tus fuerim, non dubitavi, quin
morbus partim esset sympathicus
ex stomacho, & hypochondriis,
par-

partim idiopathicus ex languidiori reddito membranarum, vasorumque capitis tono, hærenteque crassiori lymphæ ad cerebri præsertim basim. Vnde tria potissimum, pro *Cura-
tio Co-
matis
ex con-
sensu
stoma-
chi, &
capitis.*
abigenda ægritudine, omnium
consensu, decreta fuerunt remedia,
scilicet primo citissima phœnyg-
morum admotio femoribus, brachi-
is, & ceruici: secundo epicratica
purgatio cum pillul. ex rhab. pulu.
stomach. Quercet. & granis scam.
sulphur. succini, & casto: tertio
omnimoda vini subductio; quibus
sane auxiliis, intra triginta dies
conualuit. Sed, cum post vernum
æquinoctium ad Monasterii curas
propere, atque adhuc impotens
rediisset, improuiso in aphoniam
recidit, quæ, licet comati non iun-
geretur, adhuc tamen futuræ apo-
plexiæ metum assidentibus incussit.
Sed propinato statim puluere Cor-
nacchini, nouisque admotis femo-
ribus, & occipiti vesicantibus feli-
citer, citiusque reualuit. Et quo-
niam

*Ad sto-
machi
languo-
rem ius
appro-
pria-
tum.*

niam languor stomachi pertinacius
vrgebat, idcirco plus viginti dies
hausit magno cum fructu ius pipi-
onis turratil. in cuius ventre pa-
rum lignorum sassafras, & Visci
Quercini, cum rad. & herbis de-
obstruentibus, stomachicis, & ce-
phalicis inclusum fuerat.

*Phlebo-
tomia
cur
omissa
fuerit.*

II. In hoc sane Præsule cum su-
bitus capitis morbus vitio tum pri-
mæ digestionis, cum collectæ in v-
niuerso corpore, sed in cerebro
præsertim lentæ, ac viscidulæ lym-
phæ ortum habuerit, nulla mentio
de mittendo sanguine facta fuit, ac
solerter vtilitatem, ex aluum sol-
uentibus, atque ex vesicantibus re-
portandam, loco phlebotomiæ,
constituimus, vt de ægro nobis
pollicebamur. Et quoniam religi-
osissimus Vir, congrua deinceps
corporis exercitatione, diætâ, at-
que purgatione per epicrasim vsus
fuit; idcirco firmitus sanatus est.

OBSERVATIO IV.

*Apoplexia cum affectione epileptica,
& syncopali in paralyfim dexteræ
medietatis corporis, salva tunc
Aegri vita, concedens.*

Illustrissimus, & Reueren-
dissimus Bartholomæus
Spada, Cam. Apost. Cleri-
cus, & Basilicæ Vaticanæ Vicarius,
annorum 50. staturæ procera, ha-
bitus ad gracilem tendentis, mori-
bus seriis, ac religiosis, lingua ab
infantia paululum tardus, sterno
admodum depresso, conuulsiuoq;
asthmatis per intervalla obnoxius,
cui fluida semper profuerunt, cum
fere ante annum ex duabus sibi diu
consuetis euacuationibus, sangui-
nis nimirum hæmorrhoidalis, nec
non acris narium muci, illam ha-
beret, si non valde diminutam,
saltem non large fluentem, hanc
vero penitus suppressam (forsitan
ob inspirata recentis effluvia calcis,
ex

*Suppres-
sion na-
rium
muci ex
recentis
calcis
effluui-
is.* ex nouo, iuxta quem incaute dor-
miuit, muro) paulatim, præterito
autumno, fluxionem rheumaticam,
erraticamque febrim incurrit; in-
deque, collectis apud hypocon-
dria, & præsertim læuum, tensiuis
obstructionibus, res eo deuenit, vt
febris, ac dolores contumacissime
redierint. Sed Medici antiquæ
memores vtilitatis, ex fluidis re-
portatæ, illum variis temperanti-
bus curarunt; quinimo vsu etiam
chinæ tum febris, cum dolo-
res penitus exularunt. At, cum
Æger pietate, ac lege sui muneris
impulsus, integram Sanctissimi
Natalis noctem anni 1705. in Basi-
lica Diui Petri, frigore, atque in-
edia tortus, peruigilasset, postero
die graui feбри, cum acutissimo in
colli flexura dolore corripitur, cui
licet oleum amygdalinum, exter-
naque fomenta, & clysteres oppor-
tune profuissent; attamen vix he-
bdomada morbus quieuit, qua trans-
acta, atrox sub poplite dolor subi-

to inuasit, qui pariter laxantibus ces-
sit. Post hæc, secundo Februa-
rii 1706. dum, flante borea, Vale-
tudinarius publice Sacris adesset,
ob inopinatum animi deliquium,
domum reducitur, & sequenti no-
cte immuni tentatur dolore circum
dexteræ mandibulæ articulationem
cum faucium phlogosi, a quo ma-
lo exemptus fuit cucurbitulis sca-
rificatis, fomentis anodynis, inie-
ctisque clysteribus.

II. Sed, cum Æger fortasse nun-
quam se melius, quam die 18. eius-
dem mensis, habuisse videretur,
proxime cœnaturus, apoplexia re-
pente corripitur, post irregularem
totius corporis motum, cui dexte-
ri brachii syderatio, oris tortura,
auctaque linguæ hæsitatio illico suc-
cesserunt. Accurrunt Medici, &
prætumidam, ac subrubram illius
faciem, consuetumque hæmorrhoi-
dum fluxum perpendentes, iubent
mitti sanguinem ex talo; cumque
constaret fluidum acre, olim per
nares

*Vagi ex
terna-
rum
parti-
um do-
lores
tandem
in apo-
plexi-
am ce-
dentes.*

*Hypo-
chon-
drio-
rum
tensio
sublata.*

*Synco-
pis, &
conuul-
sionum
recur-
sus
inde.*

nares excerni solitum, hac illac per-
errasse, consulto admouerunt ve-
ficantia femoribus, & cruribus, ni-
hilque omiserunt, quod succorum
acredinem mulcere, tonumque ce-
rebri firmare potuisset. Neque
vero vllum de exhibendo statim
cathartico consilium fuit, hypo-
chondria subtenfa, atque irritata,
benignam laxantis pharmaci facul-
tatem subito postularent. Hinc
exhibitum oleum amygdalinum
cum syrupo violato, indeque inie-
ctis fortibus clysteribus, copiose
fluxit aluus. Sed cum omnia fe-
liciter progredi videbantur, postri-
die prætumida, ac subrubra recur-
rit facies, turbatur mens, conuel-
luntur labia, atque artus; mox in
syncopem recidit Ægrotus quem
propterea sine pulsu, respiratione,
ac voce, lugent vt mortuum. Re-
cens hoc mali augmentum docuit
ex hypochondriis, per albas, rubras-
que venas, liquida fibras irritare, &
conuellere apta, in præcordia, at-
que

que in cerebrum, indeque per nervos in vniuersum corpus erroneo motu transduci : vnde , excitato prius Ægro a paroxysmo cum spiritu salis armoniaci, & oleo Matthioli, omnium consensu Curantium propinatum fuit pharmacum ex infusione sennæ, & tartari cum syrupo violato, præmisso bolo ex stybio diaphor. cui accesserunt antepileptica, ex cinnabari natiua , & succino, atque, ob gracilem Præfulis habitum, copiosa, ac temperata diluta.

*Horum
Cura-
tio ex-
tra pa-
roxys-
mum.*

III. Cum vero in hac morbi recrudescencia oculi subtensi, ipsaque taciturnitas satis admonerent, cerebrum minus per venas refudisse, quam accepisse per arterias; idcirco nouum occipiti vesicans ad-mouendum iudicauimus, quibus remediis Æger circa mentis operationes melius se habuit, vrinis redditis circa septimum copiosis, atque interdum etiam stranguriosis.

IV. Sed, quanquam serositates

P

acres,

Morbi ad exteriora conuersio. acres, ex vesicantibus large fluentes, vna cum rubicundis quibusdam herpetibus sub affecta scapula, & circa dexteram dorso partem sponte obortis, multum de præcordiorum, & cerebri infarctu extra corpus deriuasse visæ fuerint; nihilominus tamen recurrentes pulsus inæqualitates, urinæ stranguriosæ, rubor faciei, circumtensius capitis dolor, oculorum immobilitas, splendor, ac strabismus, denique taciturnitas, ac subobscuræ motiones mentis non medio-
Syncope, & epilepsia periculum detrahendum. crem incutiebant metum, ne acerimi succi, qui in cerebro, & hypochondriis pertinaciter adhuc intercipiebantur, mortiferas synco-
 pes, & epilepsias aliquando renouarent. Qua de re ad istam causam magis diminuendam purgans benignum, duodecima die, repetitum fuit, & hirudines mariscis, præter solitum tumidioribus, ante 14. admotæ sunt; non omissis frictioni-

ctionibus, pediluviis, & laxantibus, subtenso abdomini adhibitis.

V. At vero, licet omnia sensibili fructu ad usum venerint, nondum tamen sæuitia morbi pelli omnino potuit; etenim a die 13. usque ad 20. non semel syncopes, vaniloquia, & convulsivi motus redierunt; quorum sane potior malorum causa, superatis tandem præcordiorum anfractibus, cerebrique flexibus, per nervos extra cranium fuit paulatim detrusa, atque in femore, & crure dextero intercepta, quibus in locis paralysem, tanquam opportunum decubitum, induxit.

*Ab his
opportu-
nus
transi-
tus in
paraly-
sim.*

VI. Interea temporis nulli non Curantium perspicuum erat, mixtum hunc morbum exapoplectica, epileptica, & syncopali affectione in Viro graui, & melancholico, a sanguine, miscella salium lixiui-
alium, & impuri sulphuris imbuto, atque infecto potissimum produci, ideoque locum habere illud (a)

(a) Lib.

Tralliani, quo monitos vult Medicos, ne in curatione paralyseos decipiantur, fumentes (loquitur enim iuxta vulgarem sui temporis hypothefim) calidam causam pro frigida. Idcirco vnice studuerunt diluere huiusmodi pene igneos sales, exhibita aqua Nucer. nunc simplici, nunc in speciem iuris, aut emulsionis, nec non tentatis Balneis aquæ dulcis. Sed profectus non nisi incerti, ac diarii vsque ad 27. extiterunt. Quapropter ad deplenda cerebri vasa, quæ splendidis, rubentibusque ex oculis tumetia perspiciebantur, applicitæ fuerunt hirudines ad venas narium; indeque vaniloquium, atque infomnium magna parte remisit. Cumque persistens capitis grauitas, dolor, ac taciturnitas arguerent hærentem in membranis, & intra cerebrum acerrimam lympham, qua olim illius nares manabant, ea ratione tunc noua dedimus antepileptica, partim ex crySTALL. mont. corall.

Hirudines narium applicitæ saluatares.

corall. & rad. valer. partim ex pane, & croco metallor. iuxta Quercet. normam, parata; & præcipue setonem ceruici admouimus, cuius ex vlceribus crassa, copiosa, & acris fluere cœpit sanies, vt breui, depleto cerebro, grauiora eiusdem symptomata mirabiliter cesserint.

*Seto
Ceruici
Stiliter
admo-
tus.*

VII. His certe auxiliis, & omnimoda vini abstinentia compefci, non plane profligari morbus passus est. Cum enim fluida iunguntur solidis ad maleficia, oporteret Medicum permutare posse totum hominem, vt prudenter scripsit Aretæus, quod nec Diis suis facile fore putauit. Itum igitur nunc arefcentibus, nunc reuifcentibus symptomatibus vsque ad 50. diem, quo tempore præcordiorum, & cerebri mala, aperto etiam sponte in coccyge tuberculo maiori parte sedata sunt.

*Medici
labor
in soli-
dorum
morbis.*

VIII. At enim vero, post factas cum morbo multorum mensium inducias, vrgebant tamen Aegrum,

*Super-
stes in
Ægro
sympto-*

*matum
cum
lue.*

primo inuincibilis paralyſis dexterae corporis medietatis ; ſecundo ſumma gracilitas cum lenta feбри, & pulſu frequenter inæquali , ad tabem feſtinans ; tertio animi angor , in vna præſertim cogitatione reaſſumendi publica ſua officia defixus ; quarto alui ſtypticitas ; quinto recurrentes interdum præcordiorum contractiones cum anhelitu ; ſexto voracitas , & impatientia ciborum , quibus , etiamſi affatim deuoratis , Ægrotus nihil proficiebat : Alimenta enim , etſi copioſa , quæ ab ore in ventriculum acris irritatione fermenti iucunde deſcendebant , a ventriculo tamen , atque inteſtinis minus defæcata , immo vitiata mixtura , minori , quam par eſt , mole per galaxiam , ad maraſmum auertendum , aſcendebant. Tandem ea etiam vlcerofa laſſitudo , viriumque imbecillitas vexabat , quæ nullum corporis motum , nullam vel minimum actuoſam medi-

medicamentorum facultatem sustinere poterat.

IX. Quare, cum mecum optimi Romæ Medici rursus in consilium vocati fuerint, DD. DD. Placentius, Sinibaldus, Saxus, & Gattucius, quorum vnanimi consensu, omnia etiam initio morbi decreta fuerunt, statuimus, medicam artem vehementes istius mali impetus obtundere potuisse, morbum tamen prorsus tollere nequiuisse; atque idcirco Nobilem Virum iis adscripsimus, qui morbo succubuerunt, quorum integram curationem nemo sciens, ac prudens citra immaturum Ægri periculum, artisque dedecus tentare audeat; Propitio interim Numini tribuentes, subitaneum, semperque atrocius recurrens malum, quod Romæ tot, tantosque repente sustulerat, nostro adhuc Præsuli pepercisse.

AETIOLOGIA.

Nemo inuoluti huius morbi aetiologiam apprime poterit intelligere, quin attente perpenderit, apud ^(a) Hipp. morbos in iis corporis partibus statui, atque firmari, quæ antea laborauerint, simulque aduerterit eiusdem ^(b) Hippocratis monitum, occasiones nimirum, vnde quis ægrotare cœpit, considerandas esse. Etenim cum illustrissimus Præsul ab incubulis lingua parumper hæsitauerit, sternoque depressus, conuulsio aſthmati fuerit obnoxius, procul dubio cerebri simul, & præcordiorum insito, atque innato structuræ vitio ipsum laborare necesse fuit. Nil igitur mirum, si prædictis visceribus, iisque appensis vasis nouissime incubuerint morbi, quorum sane causa petenda maxime videtur ab occasione suppressionis narium floris, qui, cum copia, atque acredine sua ^(c) cerebrum,

(a) ex
aph. 33.
lib. 4.

(b) 2.
de
morb.
popul.
sect. I.
Morbo-
rum oc-
casiones
perpen-
denda
ex Hipp.
Ingeni-
um or-
gano-
rum
bitium
in æ-
grotan-
te.

(c) Huc
confer.

brum, & massam sanguineam perpetuo defæcaret, statim atque ob haustos recentis calcis vapores substitit, easdem partes coepit inquinare. Et quoniam ab initio quodcumque vigeat robur in vasculari, ac musculari textura præcordiorum, & cerebri, simulque morbi da fluida nondum ad summam plenitudinem, summamque acridinem euecta erant, decubitus ad artus, atque ad imi viscera ventris solummodo contigerunt. Sed postquam præcordia, ac nervorum principium paulatim languidiora reddita, fluida vero copiosiora, & vitata magis fuerunt, repente epilepsia, atque apoplexia, deinde etiam syncope subortæ sunt, quarum certe affectionum geneseos modos is digito quasi tetigerit, qui magni textum Hippocratis lib. de (a) flatibus, tacita circulationis lege ibidem vtentis, diligenter expenderit; dummodo quod ipse aëri, tanquam istorum causæ morbo-

quæ
scribit
D. Val.
salua de
forami-
nibus
expel-
lenti-
bus
morbo
sa flui-
da ex
crani
cauita-
te per
aures,
nares,
& os, in
lib. de
Aur.
part.
vsu
cap. 5.
Vigen-
tibus
Cere-
bro &
præcor-
diis
morbi
ad ar-
tus &
abdo-
men de-
trusio.
(a) n.

Isdem langu- entibus morbo- se ma- teria retro- cesio. rum, adscribit, acribus liquidis tribuendum didicerit. Sanguis enim, acerrimorum miscella salium foedatus, natiuam volatilitatem, suamque dulcedinem amittit, & consistentia, ac superficie euadit inæqualis, ut demum vasa ipsa irritare, & corrugare sit potens; atque ita duabus de causis sua nempe, ac vasorum, in præaffectis partibus sibi cursum perturbat. Vnde *alio quidem loco* (sunt verba Hippocratis) *sanguis consistit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius.* Quæ sane facta inæqualitate transitus sanguinis per cerebrum, & præcordia, omnigenæ inæqualitates, & ægritudines artuum, pulsuum, respirationis, atque animorum in hominibus contingunt.

II. Verum, ubi contumax est inæqualitas motus sanguinis in cerebro, ac medulla oblongata, sæpe partes aliquæ fluidorum minoris motus intra, & iuxta horum, aut illorum nervorum texturam, aut

mo-

motricium fibrarum vtriculos , atque intermedia spatia , vel vrgentur , vel subsident , & impingunt , & tanquam capita mortua fere indissolubiliter figuntur ; inde , iuxta nervorum discrimina , varias paralysis species inducunt , quæ , in nostro casu , primum brachii dexteri , deinde etiam femoris , & cruris eiusdem lateris extiterunt.

III. Sed , dum hæc scribebamus , quasi gratulantes , metum dissimulare minime potuimus , ne aliquando syncopis , vel epilepsiæ simul , atque apoplexiæ insultu correptus Æger , diem suum obiret ex tempore. Quod sane prognosticum impletum vidimus die VII. Kal. Octob. 1706. Etenim Pa-^{Ægri}tiens post crescentem ^{huius}ulcerosam ^{interi-}lassitudinem , ac sæpe recurrentem ^{tum}syncopem , vehementissima vexa-^{qua-}tus ^{nam}sinistræ medietatis epilepsia , ^{præces-}non sine Amicorum lacrymis de-^{runt}cessit. Vbi notandum , per octiduum

duum ante mortem intenso crurum frigore, ab aliquali œdemate tumidorum, fuisse detentum; quo tempore lotium turbidum, crassiusculum, nec magna copia reddebatur; aderat inappetentia; & spirandi quædam difficultas identidem vexabat cum laryngis, & præcordiorum sensibili strangulatione. Quare, ne ad plenam istius ægritudinis cognitionem quidquam desiderari possit, ea, quæ in cadauere observatu digniora comperimus, breuiter subnectemus.

DISSECTIO CADAVERIS

Sub die 26. Septembris

1706.

*Coram Excellentissimis DD. Doctori-
bus Sinibaldo, & Saxo, me quo-
que præsente, ac omnia dili-
genter adnotante.*

Inchoata itaque sectione
a capite, quod malo-
rum potissimum thea-
trum habebatur, vidi-
mus duram matrem albam, con-
tractam, atque in anteriori parte
corrugatam, qua deinde amota,
occurrit pia solito crassior, flauo-
que hic illic muco foedata, cuius e-
vasis plus iusto dilatatis, subobscu-
rus magna copia exundauerat san-
guis, qui, in grumos concretus,
hærebat sulcis dexteri præsertim
cerebri hemisphærii vsque ad cor-
pus callosum. Sinus interim duræ
matris omnino vacui, multisque
sparsim racemis glandularum mili-
arium

*Morbo-
sa duræ
matris
contra-
ctio.*

*Glan-
dula-
rum ra-
cerui ad
eiusdem
sinus.*

arium referti conspiciebantur. Substantia tam corticis, quam medullæ cerebri fluidior, & dextera præfertim, atque anteriori parte minor, ac depressior erat. Diametri ventriculorum anteriorum aliquanto naturali statu maiores occurrerunt. In dextero ventriculorum cruenta serositas continebatur. Nerui optici paulo graciliores. Cerebellum mollius pariter, ac flaccidius, in cuius, atque in cerebri basi venulas aliquot varicosas offendimus.

*Dexte-
rum
corticis
cerebri
hemi-
sphæri-
um fini-
stro mi-
nus &
flacci-
dus.*

II. Ad ventres mox inferiores descendentes animaduertimus vniuersum corpus insigni tabo consumptum cum pedibus œdemate affectis, &, reserata per cultrum intra abdomen via, gracilem, ac nigram quandam membranam omenti vicem gerere; stomachum, atque intestina optimi coloris, & substantiæ. Hepar neque mole, neque consistentia, aut colore a naturæ lege admodum deuium; bilis ta-
men

men cystica fluidissima, & subuirdis occurrit. Pancreatis glandula mole maior, ac durior. Lien parte, qua maxime lymphatica excurrunt, duobus cinereis steatomatibus erat induratum, cætera sanus. Renes omnium iudicio incolumes, excepto cortice, qui subobscuri coloris euaserat.

III. Denique, secto, atque eleuato sterno, vtraque thoracis cauitas cruento latice redundabat. Pulmones quædam subnigræ maculæ variegabant, quas, cum attentius obseruarem, figura serpentina præditas aspeximus; ac proinde non dubitauimus, quin illæ extrema essent vasa sanguinea, quæ in exiguas varices abierant. Pericardium breuius vndequaque superfici-
 ciei cordis adhæserat, omni penitus lymphâ exinanitum; in cuius sane interna facie, a corde per vim auulsa, inæqualia, atque alicui nostrum duriuscula etiam corpora, obstructarum glandularum speciem refe-

*Pulmonum
varices.*

*Cordis
sarco-
mata
in semi-
lunari-
bus val-
vulis.*

referentia, visa sunt. Cor, quan-
quam exterius nihil spectabile pa-
tefaceret præter aridiusculas, & sul-
cis quibusdam per longum exara-
tas fibras; interius tamen, (etiamsi
fanguine, ac polypis omnino vacu-
um) raram certe, ac memoria ho-
minum æternum duraturam rem
nobis exhibuit; scilicet ad ostium
arteriæ magnæ in singulis valuulis
semilunaribus aderant inæqualia
quædam, ac exigua sarcomata, quæ
in fimbrias, ac lacinias, instar con-
dylomatium protensa, intra aortam
inclinabant; neque interim a val-
vulis, citra scissuram se auelli pati-
ebantur; vt nullum propterea fue-
rit dubium, quin ex productis val-
vularum fibris, vasisque nata, non
vero per simplicem adhæSIONem
compacta, corpora illa penderent.
Denique intra aortam descenden-
tem substantia inæqualis, ac rotun-
da, naturæ vero polypeæ, cauita-
tem fere totam opplens inuenta
fuit.

IV. Hæc sane omnia clare nos docuerunt, sedes, & causas atrocium tum præcordiorum, cum cerebri malorum, quæ Nobilem Ægrum lento tabo ad tumulum perduxerunt, omni humana ope fuisse maiores.

SCHOLIVM.

Rorro, si quis diligenter recuperet per singulas præternaturales res, quæ in hoc extispicio observatæ fuerunt, prouinciam sane longe grauissimam, & simplici commentario maiorem susciperet. Attamen, ut specimen aliquod nostrarum tradamus annotationum, censemus, non omnia, ut plerumque contingit, quæ hic rara, & præter naturæ ordinem detecta sunt, ab initio morbi extitisse; sed alia præcessisse, alia sensim, alia tandem excitata, præuisæ huius mortis causam habenda esse.

Non
omne
morbo-
sum in
cadaue-
re re-
pertum
morbo
synchro-
non
fuit.

*Vitia
morbo
præ-
suntia.*

II. Vitia, quæ præcesserunt epilepticam, apoplecticam, & paralyticam affectionem, nonnulla existimamus latuisse in fluidis, nonnulla in solidis. Fluidorum præexistens labes in lymphâ certe constituenda præ cæteris videbatur, quæ scilicet falsa, & acris, ex lixiviali plus iusto bilis mixtura orta, per nares olim vtiliter excernebatur, quæque sanguini admixta, fere menstruum hæmorrhoidum fluxum promouebat.

Cognata.

III. Nonnulla pariter solidorum vitia cognata, indeque adulta fuisse arbitramur. Hæc autem extiterunt sterni depressio, pericardium minus, quam par est, amplum, extremorum vasorum in corde, pulmone, ac cerebro talis laxitas, per quam in varices facile dilatari potuerunt.

Succedentia.

IV. Vitia vero, quæ decursu morbi accesserunt, putamus fuisse in fluidis crasim, seu mixturam longe magis acrem, pungentem,
ac

ac fere veneficam, ex ipsa suppressione mucinarum, simulque ex influxu particularum recentis calcis inductam, quæ fieri non potuit, quin cum liquido etiam nervorum, aliisque fluidis secundariis paulatim communicaretur. Etenim posthac febres, dolores, & vigiliæ, tandem epilepsia, paralytis, ac syncopes ingruerunt. Hæc autem fluidorum labes in præaffectis potissimum structura locis, cerebro nimirum, & præcordiis, morbosos tandem decubitus induxit: intercepta enim, ob recurrentes identidem ^{rum bis} conuulsiones, circulatione sanguinis, necessario ichores erosiui, ut ^{peue-} ^{trati-} ^{sa.} pote perniciores, subterfugiendi tempus, ac modum ipsa ex mora huc illuc inuenerunt; ita ut minima vasa, villorumq; extremitates eliminare potuerint. Vnde postmodum cætera intercurrentia liquida, pro varietate suorum motuum, & mixturarum, alteri parti aliquid affinxerunt, de altera vero aliquid

semper detraxerunt ; affixerunt quidem lieni , valuulis semilunaribus , pericardio , renum cortici , pedum intercapedinibus , aliisque membris , in quibus , vel propter pororum angustias , vel propter exilitatem impetus , semel interclusa viscidula fluida pertinaciter adhæserunt. Detraxerunt vero de dextero cerebri cortice , de omento , de vniuerso corporis habitu , deque aliis locis , a quibus intercurrentes corrosiui ichores , non modo nouam non addidere , immo compactam iam pinguedinem eliquare , atque abradere , corpusque tabidum reddere potuerunt.

V. Tandem eo ventum fuit , vt sanguinea tum piæ matris , tum pulmonum vasa , ad extremum exilitatis attenuata , propter diuturnam introfluentis liquidi acredinem , distrahentemque vim , ob circuli interceptionem , ex conuulsionibus ortam , postrema excitata epilepsia diffilirent , sanguinemque supra , & intra cerebrum , nec non cruentum serum

serum intra thoracem effuderint.

Vnde subita mors; ad quam tamen *Vnde*
inferendam suspicor vna simul con- *subita*
spirasse interruptam sanguinis con- *mors*
tinuationem per ipsa vasa cordis; *in hoc*
inuenta quippe ventriculorum exi- *Ægro-*
nanitio certe arguit a violentissi- *tante.*
mis præcordiorum strangulationi-
bus præcisum fuisse vitæ tramitem,
qui cum sanguine per cor in pul-
mones, & a pulmonibus per cor in
arterias, ac venas circumducitur.

VI. Quod vero spectat ad duplex
cordis vitium, adhæSIONem nempe
pericardii, & sarcomata valuula-
rum, non admodum in prioris
examine immorabor; vt enim il- *Peri-*
lud frequentius est malum apud *cardii*
tabidos, ac præsertim asthmate ve- *cum*
xatos; ita longa disquisitione non *corde*
indiget; nam satis est notare, ob- *adhesio*
structis ostiolis, vnde intra pericar- *cur ta-*
dium liquor depluit, ac deficiente *bidis, &*
prorsus omni humiditate, quæ am- *asthma-*
bas cordis, eiusque capsulæ super- *ticis*
ficies ab adhæSIONe disiungit, illas *fami-*
liaris.

inter se necessario cohærere, atque coniungi; præcipue si pericardium breuiori orbe (natura, vel sæpiusculis contractionibus factum) contineatur, ex quo fiat, vt sit cordi propinquius.

*Valu-
larum
cordis
sarco-
mata a
nemine
indi-
cata.*

VII. Igitur, ad posterioris animaduersionem transeuntes, ingenue fatemur, hoc sarcomatum vitium in tot obseruatis cadaueribus nunquam alias nobis fuisse compertum, nec adhuc ex aliorum lectione cognitum; vtcumque viderimus huiusmodi valuulas cartilagineas, osseas, exesas, phlogosi affectas, aut cum sanguiferis varicosis.

(a) Ex-
erc. 52.
de gen.
anima-
lium.
(b) A-
pud
Miscell.
n.e. de-
cad. 2.
obs.
204.
(c)
Meth.

VIII. Nota pluribus est illa per (a) Harueum memorata obseruatio de carne fungosa, externo cordis cono accreta. Nec ignoramus aliam Ioh. Iacob. (b) Martini de exsiccatō corde, quod centum tuberculis tota externa superficie oblitum erat. Similiter notatu dignam censemus eam, quam refert Ioh. Conrad. (c) Peyer. de corde, cuius inæ-

inæqualem superficiem carnei vel-
uti lemnisci externe cingebant. Sed
qualis huiusmodi interna nulla,
quod sciam, refertur ; ex quo sane
euenit, vt aperte doceamur, quid-
quid in physicis possibile est , ali-
quando contingere. Atque in hoc
(a) Plinius erroris non temere re-
darguitur, cum scriptum relique-
rit: *solum cor vitiis non macerari, nec
supplicia vitæ trahere, lesumque mor-
tem illico afferre.*

histor.
Anat.
Med. in
schol.
cap. 6.

(a) Lib.
II. c.
42.

IX. Excitata vero iuxta cor putamus
sarcomata ista ex eadem causa , eo-
demq; modo, quo ea fiunt, quæ exte-
rius, ac præcipue in podice apparent;
scilicet ab inductis omnium primo
leuibus vlcusculis, aut rhagadibus,
paulatim discissa valuularum vasa
ob viscidulorum liquidorum inter-
ceptionem elongari, ac luxuriare
cœpisse, varieque inuicem compli-
cata in morbosa tubera adoleuisse.
Neque forsitan ambigendum de
tempore, quo ulcuscula, ac rhaga-
des excitari eo loco potuerint, cum

Horum
sarco-
matum
gene-
seos
modus.

principio morbi cor, diu humili-
ter, atque inæqualiter, pulsans, fa-
cultatem facile dederit sanguini,
erodentibus particulis referto, vt
mora sua labia valuularum exede-
ret. Quid? quod ipsæ quoque vi-
scerum, artuumque conuulsiones,
decurfu morbi sæpe recurrentes,
liberum sanguinis fluxum a sinistro
cordis ventriculo per aortam (præ-
cipue descendentem, polypo fere
obstructam) in singulas partes adeo
interturbare potuerunt, vt, validius
repercussis cruoris vndis contra
prædictas valuulas, forte suapte na-
tura graciliores, istæ tandem alicu-
bi findi coactæ fuerint.

*Duran-
tibus
valuu-
larum
sarco-
matibus
cur pul-
sus ple-
rumque
æquales
persti-
terint.*

X. Quod vero pulsus, vel cum
enormi vitio prædictarum valuula-
rum, vt plurimum in Ægro æqua-
les obseruati fuerint, hoc factum
puto, quia istiusmodi sarcomata,
vtpote mollia, tunc facile locum
sanguini cedebant, cum pleno im-
petu a corde propellebatur: vnde
minus resistentes mediam viam
omnino

omnino liberam aperiebant in aorta. Secus atque accidit, vbi cartilagineæ, & multo magis vbi osseæ occurrunt valuulæ, quæ, cum ordinariis impetibus sanguinis valide plerumque renitantur (non enim semper, scilicet cum maior viget in sanguine vis, vt in acuta febris, non renituntur) illius per arteriam cursum cum pulsus inæqualitate retardant.

XI. Illud utique huiusmodi spongiosocarnei valuularum lemni-
sci, mole aucti, patrare in Ægroto
forsitan potuerunt, vt postremis
vitæ diebus, dum propter exposi-
tam strangulationem præcordia
contrahebantur, mutuo admoti,
atque implicati, quasi aggerem ex-
citarent contra cominus locata ori-
ficia arteriarum coronalium, san-
guinemque ad cordis fibras per id
temporis deriuari prohibuerint.
Vnde lipothymias, ac syncopes, si
non primum, ac principaliter in-
ducere, saltem eousque producere

*Quomo-
do sar-
comata
produ-
cendæ
syncopi
conspi-
raue-
rint.*

valuerunt, donec, cessante spasmo recenter excussa sarcomata, ad factum spatium, proprio potissimum pondere a prædictis orificiis recederent, liberumque sanguini iter per cordis substantiam rursus permetterent, atque ad syncopis cessationem contraria prorsus ratione conferrent.

XII. Neque hic tacebimus, polypeam substantiam, quæ intra descendens aortæ cavitatem ex sæpius illius tubi contractionibus, & mora sanguinis concreuerat, pedum frigiditatem, atque œdemata, diminuto sanguinis ad extremas partes influxu, peperisse.

XIII. Dicendum aliquid superesset de dextero cerebri cortice, qui flaccidior, depressior, ac, sanguine etiam exundante, & concreto, gravatus occurrit; nimirum epilepticæ, an paralyticæ medietati corporis responderet? Et quanquam res, sub caluaria latens, summam obscuritatem, ac difficultatem inuoluat;

uoluat; tamen, cum, præter Hip-
 pocratis, Ballonii, Martiani, Mal-
 pighii, Valsalvæ, aliorumque exi-
 miorum Virorum auctoritatem, no-
 stra quoque succurrant experimen-
 ta, meam sententiam interponam;
 probabile scilicet fuisse, dexterum
 cerebri hemisphærium sinistrae cor-
 poris medietati, & sinistrum dexte-
 ræ respondisse: ita ut ea corticis
 pars, quæ gracilior, quæque, effu-
 so pressa sanguine, inuenta fuit,
 commercium habuerit cum sinistris
 artubus, motu, sensuque præditis;
 altera vero, quæ pene nullam, ocu-
 lorum iudicio, labem in se conti-
 nere videbatur, cum paralyti iam
 tentatis.

XIV. Ad huius vero asserti pro-
 babilitatem duo præcipue argu-
 menta nos adducunt. Prius est,
 quod passim experimento doce-
 mur, percussos, nempe, vulnera-
 tos, vel abscessu aliquo tentatos in
 dextero, aut sinistro cerebri corti-
 ce, plerumque convulsionem; aut
 para-

Dexte-
 rum ce-
 rebri
 hemi-
 spha-
 rum fini-
 stræ, &
 fini-
 strum
 dexte-
 ræ cor-
 poris
 medie-
 tati re-
 spondit

*Huius
experi-
mento
agri
confir-
matur,*

paralyfim in oppositis artubus per-
peti. Posterius vero ex hac eadem-
met hypothefi deduci poffe vide-
tur. Etenim, cum Æger diu laffi-
tudine quadam vlcerofa, ac postre-
mo epilepticis quoque artuum me-
dietatis finiftræ fuccuffionibus af-
fectus fuerit, verofimile eft, illam
cerebri partem, quæ principium,
ac fons erat iftorum neruorum,
tempore mortis, magis in eodem
laceffitam fuiſſe, quam alteram, a
qua nerui pene mortui propagaban-
tur in dexteram, paralyfi detentam.
Atqui dexterum cerebri hemifphæ-
rium peſſime affectum, ac lacesfi-
tum, finiftrum vero nudis oculis
fere incolume inuentum eft. Id-
circo dexterum cerebri hemifphæ-
rium dolentibus, & conuulſis, fini-
ftrum vero paralyſi tentatis artubus
conueniſſe, ac reſpondiſſe, dicen-
dum eft.

XV. Nec mouet, quod dexte-
rum cerebri hemifphærium, tabo
conſumptum, cum dextera medie-
tate,

tate, paralyſi affecta, congruere magis videretur, quam cum ſiniſtra, alioquin ſenſu, motuque prædita. Etenim, præterquam quod in præſenti caſu (vtrumque ab initio diſcrimen aliquod gracilitatis dexteros inter, ac ſiniſtros artus interfuerit) membra omnia paritabo paulatim aruerant; illud maxime aduertendum in glandulis, ad quarum ordinem cerebrum refertur, eas graciliores euadere, atque inueniri ſolere, per quas fluida vberius ſecernuntur; eas e contrario pleniores, ſaturatioresque ſeruari, quæ diu a ſecretionis officio vacauerint. Exemplo ſint (præter thymum, & hepar in fœtu) mammæ, & renes, quarum ſane adenarum, ſi altera ab uſu defecerit, maior, & craſſior non minor, & gracilior deprehenditur. Cum igitur dexterum cerebri hemiſphærium ſiniſtro magis depreſſum, ſeu gracilius offenderimus, perſpicuum nobis præbuit indicium ad probandum, illi-

Glandule vberius liqui- dum ſecernentes cur euadant graciliores, & e conuerſo.

illius glandulas semel admissam
 secretionem liquidi neruorum ali-
 oquin acris , vsque ad extremum
 vitæ diem, qua sinistrum longo
 iam tempore caruerat, con-
 stanter retinuisse.

☞ (o) ☞

OBSERVATIONES

Physico-Anatomicæ

NON NVLLORVM,

Qui primo impetu morbi repente per hæc tempora perierunt.

POST capita præliminaria de improuisis mortibus, eiusque causis, quæ istorum potissimum decursu annorum nobiscum adeo sæuiter egerunt, & post descriptos casus aliquorum, qui subitaneis cerebri, ac præcordiorum morbis tentati, per hæc tempora euaserunt; opportunum certe erit, ut descendamus ad observationes illorum, qui primo impetu morbi vitam repente cum morte commutarunt.

In iis autem commemorandis, illud in primis studebimus, ut historię medicæ singulorum, qui decesserunt, ea lege præfigantur extispiciis, ut non solum

Quo
morbo
repente
dece-
dens
labo-
rauerit
maxi-
mesci-
endum.
(a) De
relat.
Med.
lib. 4.
cap. 7.

solum naturalis, sed præternaturalis quoque illorum hominum status legentibus praeluceat. Mala enim, quæ mortem præcesserunt, manum quasi porrigunt ad illam inueniendam in cadaueribus causam, quæ, disrupto vitæ filo, animam diuulsit e corpore. Quo fit, ut merito (a) Fortunat. Fidel. scripserit illud etiam præstat nouisse, cum quisquam repente moritur, quam scilicet ægritudine ille correptus fuerit.

Deinde vero dabit spero veniam ingenuus Lector, si, quanquam ex defunctorum Medicis, Amicis, ac Necessariis integras tum naturalis, cum præternaturalis eorundem status historias haurire studuerimus, adhuc tamen alicubi mancas inuenerit, præsertim circa pulsuum anomalias; ad eos enim, qui improuiso de medio tolluntur, neque Medici accersiri, neque, si accersiti fuerint, tempestiue solent accurrere.

Supereft, ut aliquid circa scholiorum methodum admoneamus. In iis
ita.

itaque, quemadmodum curabimus, ut particularis cuiusque subitaneæ mortis causa extricetur, atque reluceat; ita non omnium symptomatum, quæ singulos morientes vexarunt, rationes reddemus in singulis; ne scilicet, cum eadem ipsissima phænomena in pluribus ægris observata fuerint, recoctam cum nausea crambem Lectoribus exhibeamus. Symptomatum idcirco Aetiologias hac illac nostris adspargemus in scholiis, ut, quæ de industria deficiunt in singulis, desiderari vix possint in omnibus.

OBSERVATIO I.

*Repentina mors ex apoplexia synco-
pali in Viro obeso, & cacho-
chymo.*

HISTORIA.

Antonius Maria Brilli Ro-
manus, quinquagenario
maior, famulorum Eni-
nentiss. Cardinalis Sacripantis deca-
nus, obesi admodum habitus, vini, &
coniugalis veneris intemperans;
cum ante annum vagis circapectus,
ac diaphragma doloribus tentare-
tur, graui anhelitu, & omnigena
pulsus inæqualitate vrgeri cœpit.
Deinde vero vrinarum sensim in-
opia, ac pedum tumore laborans,
futuræ speciem hydropis exhibuit;
variis propterea pharmacis, & præ-
sertim oxymellite scillit. ac stoma-
chicis refermentantibus curatus,
rursus lotii copiam obtinuit, aper-
toque in crure fonticulo, melius
se habuit.

II. Sed quanquam ad Aulæ officia, post multos menses rediisset, prauo tamen colore fœdatus per accliuia anhelabat, atque iisdem pulsum anomaliis perpetuo detinebatur. Tandem die 15. Ianuarii 1706. nocte media, expergefactus, purpurinam quandam totius corporis efflorescentiam, instar morbi, qui a Medicis appellatur, *effere*, ingenti cum pruritu, & calore, summopere molestim persensit, a qua, vt alleuiaretur, e lecto surgens, fenestram, sese frigidissimo expositurus aëri, imprudenter aperuit; exinde decubitus, qui vtiliter exterius factus erat, pessimo fato interius repulsus, e vestigio brachii sinistri torporem induxit. Neque interim æger, iis auscultans morbi vocibus, vllam sibi medellam adhiberi curauit; sed postridie Aulam adiuit, & Eminentissimi Purpurati currum pedibus cum cætero famulatu sequutus fuit, vt tandem viribus fractus, hora 23. cum

*Fune-
stissima
effera-
rum ad
interio-
ra re-
pulsio.*

mortuus fuerit in via, quæ Parionis dicitur.

CADAVERIS DISSECTIO.

TRansactis viginti quatuor horis, cadauer in Theatro Romani Archilycei, coram Excellentissimis Viris, ac Doctoribus Luca Tomasino Protomedico Generali, tribus Consiliariis, scilicet Iacobo Sinibaldo, Antonio Placentio, & Ioh. Trullo, duobus Medicis Sacri Palatii Apostolici Michaeli Angelo Pauli, & Casparo Reali, & publico Anatomes Professore Alexandro Pascolo, vna cum Physico, & Chirurgo Carcerum Ioh. Latino, & Bartholomæo Simoncello, qui publicus alioquin est Anatomes Minister, a quo, adstantibus etiam Curiaë Iudicibus, & Scribis, multoque concurrente Studiosorum numero, dissectum fuit.

Ex ca-
daue-
rum fa-
cie

II. Et quoniam externa quoque Cadauerum facies nos aliquando eru-

erudire solet; idcirco in primis ad-^{quan-}
uertimus, vniuersum corpus mire^{doque}
obesum, & pallidum, vultum au-^{Medi-}
tem obscure adhuc ingenti cum tu-^{cus eru-}
miditate rubentem occurrisse; ex
quo factum est, vt, antequam, de-
tracta caluaria, ipsius cerebri status
nobis innotesceret, rumoris nescio
quid afflauerit in Theatro, aliqui-^{Effusus}
bus sanguinem, e vasis large effu-^{sub}
sum, sub cranio inuentum iri au-^{Cranio}
gurantibus. Sed o vana, & incer-^{sanguis}
ta iudicia hominum, quorum lin-^{pro}
gua oculos, mentemque præcur-^{mortis}
rit! ^{causa}
^{perpe-}
^{ram}
^{hic ac-}
^{cusatur}

III. At vero, vt rem consueto
perficeremus ordine, abdomen
principio secuimus, quod multo
adipe refertum erat. Zirbus, ob-
structis suis glandulis, crassiuscu-
lus. Intestina tenuia, venis sangui-
ne tumentibus aliquantulum ru-
bentia. Ventriculus prægrandis, &
laxus. Lien naturali mole maior.
Hepar paulo auctius, sed colore
prope naturali, cuius inte-

*Pus, &
Ulcer
in Cysti
fellea
depre-
hensa.*

rim Cystis, cum forinsecus albicans obseruaretur, exactiori locum fecit examini; postquam vero illam aperuimus, non bilem, sed verum pus continere, atque interna sui superficie variis vlcusculis laceram, raro quidem exemplo, deprehendimus.

*Summa
cordis
ampli-
tudo.*

IV. Ab ipso deinde abdomine in thoracem per amotum sternum re-ferata via, statim multa circa pericardium flavescentis adipis copia, (qua cordis quoque basis grauabatur) se obtulit. Pulmo solito depressior. Cor vero prægrande inuentum est. Dexteræ auriculæ cum appensa vena cava, quæ modicam nigri sanguinis quantitatem continebat, duplo certe naturali diametro amplior apparuit.

V. In sinistro ventriculo maxima piceæ cruoris moles claudebatur. Arteriæ pulmonica, & aorta, finitimæque cordi tracheales partes multo adipe refertæ, glandulisque quibusdam obsessæ, mutuum nisum,

sum, & compressionem ostendebant.

VI. Tandem, cum ad Cranii sectionem Chirurgus accederet, scissis, diductisque tegumentis, super dexterum latus ossis sincipitis offendit in Cranio foramen, per quod, (cum pericranium duntaxat aditum intercluderet) maius specillum ad usque duram Meningem, alioquin laxam, facile intulit; atque, eleuata caluaria, cuniculum illum intra ossis lamellas a generationis forte primordiis fuisse referatum, inde iudicauimus, quod orbiculus non asper, sed læuigatus inuentus fuit. Cæterum in superficie cerebri subobscura vasorum sanguineorum turgescencia, & modica quantitas turbidi seri in ventriculis spectabatur. Sinus longitudinalis, & laterales, atque ii etiam, qui ad cerebri basim positi sunt, nigro sanguine tuebant, vt non fuerit dubitandum, quin solito maior cruoris

*Durae
Meningis
laxitas.
Cranii
foramen
forasan
innatum.*

dimidia diei 17. Ianuarii , repente
quantitas intra cranium intercepta
fuiſſet.

SCHOLIUM.

(a) In
com-
ment.
& an-
not. ad
hiſtor. I
l. 2.
conſil.
Medico
cur
multa
opus ſit
cautela
in præ-
dican-
dis in-
teriori-
bus ca-
dae-
rum læ-
ſioni-
bus.

IN huius vestibulo ſcholii
opportune occurrit conſi-
lium, vere ſapiens , ac re-
ctum, quo Guilielmus (a) Ballonius
Medicos admonet, vt caueant præ-
dicere, ſe deprehenſuros aliquid in
capitibus illorum , qui ex cerebri
morbis interierunt. Etenim, cum
vna, eademque affectio a variis, at-
que inter ſe non diuerſis modo, ſed
ſæpe contrariis, diuerſeque operan-
tibus cauſis oriri poſſit, raro fit, vt
Medicus illam, quam incaute præ-
cecinerat cauſam, in diſſectione ca-
daveris inueniat. Quod ſane ex-
tiſpicii huius teſtimonio omnium
cum admiratione comprobatum
fuit; nullum enim effuſum in cere-
bro ſanguinem offendimus , quem
aliqui adeo confidenter prædixe-
rant. Igitur, vt nos cauti fuimus
in prænunciando, ſimiliter in hu-
iuſce

iufce fubitanæ mortis caufis euoluendis ab erroris periculo longius abeamus, e re arbitramur annua iftius Ægri mala diligenter inueftigare: quo namque remotiores ab obferuantium oculis repentinæ mortium caufæ in diffectis cadaueribus effe videntur; ita curiofio-
 rem diligentiam poftulant, vt eruantur, & patefiant. Porro nonnulla inuenta, etfi non raro in extifpiciis nihili fiant, ex quo apud minus verfatos in rebus anatomicis minima putantur; ea tamen magnæ æftimanda funt, quoties cum languidulis vifcerum fibris luctari, minimisque vaforum anguftiis intercepti potuerunt.

Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inueftiganda. In extifpiciis, etfi minima offendantur, magnæ æftimanda.

II. Primo itaque extra omnem dubitationis aleam pofitum per hiftoriam cenfeo, hominem hunc ab anno ex cachexia valetudinariam vitam duxiffe, cum labefactato fibrarum tono, & cum degeneribus a naturali crâfi fluidis, quæ ad vifcido-acrem naturam euecta erant.

Series morborum fubitam necem præcedentium.

III. Secundo ex cadaueris dissectione constitit, Ægrum loco cysticæ bilis, quæ balsamico-amari-cans esse debet, acro-putridum pus multo prius, quam diem suum obiret, fouisse; non enim vlcera momento temporis ab erodente liquido visceribus insculpuntur. Hoc autem pus facere non poterat, quin, euerso naturæ ordine, chylum non modo non defæcaret, sed exoticis particulis imbueret, nouamque labem sanguini iugiter communicaret.

IV. Tertio his addamus ex historia, Ægrum eo tandem peruenisse, vt acria corpuscula, iisque commixtam sulphuream lympham (erat enim vinosus) plene cumula-uerit, quæ profecto corpuscula ab vniuerso suorum vasorum, ac viscerum fibroso genere, inducta irritatione, ad externa corporis sub forma esserarum propulsa fuerunt; cui sane propulsioni, nisi Ægrotus intempestæ noctis frigore imprudens fuisset

fuiſſet obnixus, procul dubio inde leuamen accepiffet. Sed, cum iſtius critici decubitus materies intra vaſa repulſa, atque in cerebro, & ſpi-
 nalis medullæ principio intercepta fuerit, ſiniſtri torporem brachii produxit, qui, ex tempore ſolutus, indicium præbuit, ignem non extinctum, ſed doſo in cinere latuiſſe ſepultum; cauſam nempe mor-
 bificam e corpore nequaquam edu- ctam, ſed partim ſanguini confu- ſam, partim viſcerum folliculis in-
 terceptam delituiſſe.

V. His vero poſitis, facile eſt coniiicere, cauſam ſubitanæ huius mortis fuiſſe copiam craſſeſcentis ſanguinis, & ſeroſitatis, quæ qui-
 dem fluida oleoſo-volatilibus parti- bus deſtituta, & fixis ſalibus redun-
 dantia, propriæ fluxilitatis inopia per meningum arteriolas, per ſi-
 nus, ac per reliqua cerebri vaſa hæ-
 rere cœperunt: ubi, debilitatis, ob ſpirituum paucitatem in violento
 etiam corporis motu erogatorum,
 fibris

Ex re-
 pulſis
 efferis
 brachii
 torpor.

fibris muscularibus duræ matris, ac villis omnibus corticem cerebri, ac cerebelli intertextentibus; &, induta ob sanguinis remoram tam pressione supra fibras, & glandulas eiusdem corticis, quam obstructione intra oscilla secretoria liquidi nervorum, repentina suborta est syderatio liquidorum, & solidorum in cerebro, quam fortissimam dicimus apoplexiam cum mortifera syncope, quæ nostro in casu corripuit, non solum propter deficientem descensum spirituum a cerebro, & cerebello in cor; sed propter concurrentem renitentiam ad motum crassi, & resinosi sanguinis, per cavitates cordis tunc temporis deoluti.

Vnde nam syncope mortifera in hoc Ægrotante.

VI. Hoc autem inde arguitur, quod isto in homine lymphæ viscidulo-acris, quæ per duos dies ante obitum *efferas* produxit, cum a succutaneo organo intempestive repulsa fuerit, nullam excitauerit febrim, qua aut cum cæteris massæ principis

In hoc excitata febris

piis

piis exacte , atque impune rursus *subitam*
 commisceri , aut per alia secernicu- *mortem*
 la vtiliter trudi potuisset. Factum *forſan*
 proinde eſſe videtur, vt fluida, dis- *auer-*
 ſipatis poſtridie per laborioſum pe- *tiſſet.*
 deſtre iter volatilibus particulis,
 quibus vtcumque, in cerebro præ-
 fertim, fluxilia reddebantur, ex tem-
 pore ſubſtiterint, inductaque para- *Para-*
 lyſi in meningibus, ac tota cerebri *lyſis*
 ſuperficie, inuincibilem , quam *mem-*
 fortisſimam dicunt apoplexiam, (a) *brana-*
 Senibus alioqui familiarem, pepe- *rum, &*
 rerint. *corticis*
cerebri,
ac cere-
belli.

VII. Firmant deinde noſtras a *(a) 6.*
 priori coniecturas ea, quæ in ca- *aph. 57.*
 dauere palam occurrerunt. Quid
 enim aliud tumida, & ſubrufa vul-
 tus, & meningum ſpecies? Quid
 ſanguineorum vaſorum in vniuerſa
 cerebri ſuperficie turgelcentia?
 Quid ſinus omnes, nigro ſanguine
 oppleti, demonſtrauerunt, niſi ma-
 ximam fuiſſe aucteri, minusque mo-
 bilis humoris quantitatem, quæ in-
 tra cranium intercepta, tum cir-
 cum-

cumpellentium fibrarum tonum eneruare, cum vel maxime secretrices cerebri glandulas oppido premere, ac valide obstruere potuit; vnde lethalis spirituum animalium inopia inducta fuit; præsertim cum apertissime constiterit, plus acrium serositatum, & viscidorum humorum, quam oleoso-volatilium particularum diu ægro in corpore redundauisse?

*Cranii
fora-
men an
duræ
matri
infir-
manda
contu-
lerit.*

VIII. Hoc tandem breuiter admonemus, non frustra aliquem suspicari posse, num repertum in cranio foramen, ad infirmandum robur duræ matris conferre aliquid potuerit. Etenim apud hominem, qui fere semper pro suo munere ad obsequia, nudato capite, incedebat, cuniculus iste aëri, aërique innatantibus corporibus forte minus, quam natura postulat, obnitebatur. Si quis enim ab Ægro, dum adhuc erat inter viuos, sciscitatus fuisset, an aliquam sub perforato cranio in magnis temporum mutationi-

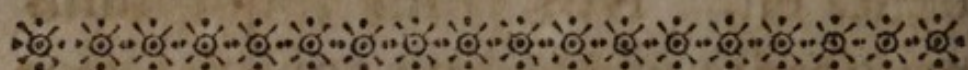
tionibus molestiam persensisset, *Cranio*
 eam probabiliter passurum fuisse, in- *ob si-*
 de arbitramur, quod, qui ex siphil- *philly-*
 lyde cranii desquamationem passi *dem de-*
 sunt, fere semper de læsione ab ex- *squa-*
 terno frigore conqueruntur, cere- *mato,*
 brique mala facillime subeunt. *Cere-*
brum
facile
affici-
tur.

IX. De cætero viderint alii quæ-
 nam extiterit origo raræ illius exul-
 cerationis, quæ in cysti fellea in-
 uenta est. Nos enim, qui huius
 primordia ægritudinis penitus igno-
 ramus, illud hic pro coronide tan-
 tummodo adiicimus, sæpe detexis-
 se morbidam quasi radicem, vel sal-
 tem coniunctam propaginem earum
 spirandi difficultatum, quæ, ex hy-
 pochondriis ortæ, ad hydropem
 tendunt, in ipso fellis folliculo al-
 te implantatam; modo nimirum in *Cystis*
 lixiuiali, fluidaque nimis, modo in *fellea*
 tenaciori, atque in lapides conuer- *bitia*
 sa bile, ut non sit dubitandum, quin *multo-*
 vitium tam enorme ipsius cystis *rum*
 felleæ ad morbos istius Ægri maxi- *pectoris*
 me conspirauerit. *morbo-*
rum ra-
dix.

X. Ne-

X. Neque similiter immoramur in persequendo impedimenta præcordiorum, ac præsertim arteriarum pulmonicæ, & aortæ, partiumque trachealium, multo adipe, auctisque glandulis obfessarum: non enim causas inquirimus annui anhelitus, pulsusque inæqualitatis, quæ a præternaturali, mutuoque vasorum nisu pendere potuerunt.

OBSERVATIO II.

Subita Mors ex syncope ob cordis magnitudinem, prolapsum, atque aneurysma.

HISTORIA.

EAmulus olim cursor Illustrissimi Marchionis Spadæ iunioris, nomine Philippus Turci Romanus, annorum circiter viginti quinque, habitus gracilis, staturæ mediocris, pallidi coloris, anhelitu in leuibus etiam corporis motibus detineri solitus, ante annum

num laboravit suffocatiua angina,
a qua, ter misso intra diei spatium
sanguine, liberatus fuit, superstiti-
bus tamen maiori semper spirandi
difficultate, & recurrente interdum
cordis palpitatione, præsertim cum
citato gressu ambularet, vna cum
sepulto præcordiorum angore, &
quodam pulsatili pondere supra di-
aphragmatis centrum. Quæ qui-
dem mala eousque adaugebantur,
vt illum, vel inter comedendum,
atque ab assumpto potissimum cibo,
deterius haberent. Hic, die 4.
Februarii ineuntis huius anni 1706.
tamen si mane faucium phlogosi, &
quibusdam ad usque collum, & iu-
gulum exporrectis contractionibus
detineretur, pedibus nihilominus
Herum suum per quingentos circi-
ter passus prosequutus fuit. Domi-
no vero alicubi diutius forte mo-
rante, ipse cum socio in caupona
large, ac sine delectu comedit, ac
bibit; deinde domum reuersus post
horam, cum frigore corriperetur,

*Series
sympto-
matum,
quæ
cordis
magni-
tudi-
nem, &
prola-
psum
osten-
dit.*

apud foeminam se recepit, calefaciendi causa ad ignem, qui semi accensis carbonibus medio ardebat in cubiculo, vbi paulo post (forte an etiam ex œstro venereo?) leui primum capitis debilitate, deinde frontis, totiusque corporis madore cum vehementissimo anhelitu, cordisque angore, tandem syncope, in mortem statim desinente, correptus fuit.

CAD AVERIS DISSECTIO.

Perto abdomine, intestina tenuia aliquantulum subrufa; cætera vero naturalia viscera a nativo statu parum recessisse, præterquam paulo turgidiora, ac veluti murice subtincta visa fuerunt.

II. Morborum, & ipsius necis sedes apparuit potissimum in thorace, quo resecato, pulmones subalbidi, & dexter eorum costis legitimis tenaciter adhærescens, oculis adstantium sese obiecerunt.

III.

III. Fauces rubore perfusas, asperam arteriam substantia gelatinæ non abfimili, fuligineo tamen, ac subnigro interius colore refertam, cernimus. Rami bronchiales phlogosi pariter, ac veluti asperitate quadam laborabant.

IV. Cor mole triplo naturali *Cordis* maius, vaccinum certe superabat, *mole* cum, ablato pericardio, & expres- *aucta,* *& pro-* fo omni cruore, pependerit in lan- *lapsus* ce libras duas & semis. Hoc sane *in dia-* viscus supra diaphragma ceciderat, *phra-* *gma,* ac proinde œsophagum, aortam, ac ventriculum facile premebat.

V. Deinde, etiamsi externa facie naturalem seruare videretur figuram; sectum tamen nouam philosophandi materiem solertioribus naturæ Vestigatoribus præbuit; auricula enim, & ventriculus dexter, sanguine vacui, sed ordinariæ diametri, contra *Sinister* vero sinistræ cavitates nigro plenæ *cordis* cruore, & duplo dexteris latiores *sinus* *duplo* *maior*

occurrerunt. Arteria magna iuxta cor pariter perampla.

VI. Secto cranio , pia mater cum vasis solito tumidioribus se nobis præbuit. Cortex cerebri in superficie vtriusque hemisphærii versus posticam partem calloso quodam glutine tenaciter duræ matri adhærebat. Plexus denique constabant ex vasis sanguine plenioribus.

SCHOLIUM.

NE prolixitas morosa, neue breuitas in hac attingenda ætiologia euadat obscura; sedulus Lector primo distincte, mox vero promiscue animaduertat, primo natium Ægri temperamentum, & gravissimos morbos, quibus miser homo per annum ante mortem torquebatur; secundo proximas necis occasiones; tertio ea omnia, quæ in illius cadauere obseruata fuerunt. Hæc enim, spero, satis luminis accendent, vt claras subiti

subiti huius interitus rationes videre possit.

II. Quanquam vero singulae affectiones, & causae, quae Aegrotum hunc detinuerunt, diuisis suarum virium momentis praecocem, subitamque necem asferre vix potuissent; vniuersae tamen, momento composito, eandem facillime induxerunt. Quod sane minime arduum videbitur, si quot, & quomodo istiusmodi causae ad supremam, atque inopinatam Aegri perniciem conspirauerint, diligenter expendamus. Non enim vna, eaque *Multiplex huius* simplex, aut interna solum causa, *improvisae necis causa.* sed multiplex, & tum externa, cum interna, vetus, ac recens ad improvium illius interitum coniunxit.

III. Hoc sane euidenter constabit, si duo ante omnia, quippe quae *Ipsarum enumerationis ratio.* admodum probabilia, aduersam istius valetudinem praecessisse intelligamus; alterum natium eiusdem temperamentum acro-biliosum,

*Præcor-
dia in
Curso-
ribus
curfa-
cile la-
befa-
ctan-
tur.*

vna cum solito grandiori corde, ac paulo debiliori textura sinistri ventriculi, atque aortæ, quæ sane res hominibus, præ cæteris animalibus, non raro contingunt; alterum vero aduentitium, nimirum intemperans, atque intempestive exagitatum Curforum vitæ genus, per quod non tantum fluida ad acro-volatilem naturam in gracilibus præsertim corporibus euehuntur; sed aëris quoque viæ, & pendulum intra thoracem cor perpetua concussione, ac diuulsione labefactantur. Ita certe clara habebimus principia, vnde causas deriuemus non modo suffocatiuæ anginæ, sed, quod caput rei est, lethalis prolapsus, & aneurysmatis cordis. Cum enim præcordia per arterias clauiculis, axillis, & collo, perque reliqua vasa pulmonibus alligentur; cumque pulmones per asperam arteriam, ac per laryngem, veluti per funem, a iugulo, & faucibus propendeant; facile est concipere, in-

fir-

firmiora ex angina, & magis adhuc
ex fluidorum acredine, & cursorio
vitæ genere reddita huiusmodi su- *Mecha-
nicus*
spensoria, ægrius postmodum va- *cordis*
luisse ad renitendum descensui præ- *prola-
bentis*
cordiorum, quæ, solito magis ex *modus.*
mole grauitantia, suis etiam rela-
xatis, exesisque proximioribus
membranarum funiculis, necessa-
rio ex lege grauium supra diaphra-
gma lapsarunt.

IV. Cum vero multarum officia
partium apud animalia regantur,
aut offendantur mutuo contactu, ac
nisu, vel diuisione, ac dissociatio-
ne; utique fieri non potuit, quin,
grauitante corde præter naturæ or-
dinem supra diaphragma, & dia-
phragmate supra stomachum, inde *Cur
maxi-
me ab*
non solummodo respiratio læsa, sed, *assum-
pto cibo*
tumente ex cibis ventriculo, arte- *respira-
tio, &*
ria magna descendens (quæ septum *cordis*
transuersum sub corde perforat, & *palpi-
tatio in*
stomacho substernitur) valide com- *grauē-
scent.*
pressa fuerit. Hinc fiebat, ut san-
guis, impedita libera sua traiectione,

ne, ac deuolutione per inferiores arterias, necessario quoquo modo alterne repelleretur versus superiores arterias, atque in eundem sinistrum cordis ventriculum, a quo vicissim fuerat extrusus: ibique arietatio quædam nixus trudendi, ac renixus trusi iam cruoris ab assumpto potissimum cibo (quo sane tempore ventriculus aortam valentius premit) sub angoris, ac palpitationis specie proficiscebatur.

V. Et quoniam ex hac vna radice præpediti motus liberi sanguinis per descendentes arterias sexcenti malorum frutices germinare potuerunt; mirum sane haud erit, si nos inde principium deriuemus dilatationis tum arteriæ magnæ, tum vel maxime sinistri cordis ventriculi (quas quidem partes natiua debiliori textura laborare posuimus) nec non adhæSIONUM pulmonis, congestionis lymphæ in cerebri superficie, tandemque, concurrenti-

rentibus externis causis, etiam subita mortis.

VI. Etenim, cum clare constet *Morbo-*
 ex hydrometricis principiis, impe- *sa præ-*
 dito, vel diminuto ex communi a- *cordio-*
 liquo alueo per vnam, vel alteram *rum*
 fistulam aquarum excursu, illico *dilata-*
 in proximos canales lymphas ma- *tionis*
 iori copia deriuari, atque conflue- *origo*
 re; immo easdem lymphas, ad ra- *princi-*
 tionem impediti liberi excursus, ad *piæ hy-*
 ipsum quoque alueum reflecti; vt, *drome-*
 quæ successiue fluxuræ essent, in *triciæ*
 eodem parumper subsistant; satis *illustra-*
 dilucide apparet, cur in homine
 isto cruoris excursus, per inferio-
 res arterias ob expositas compres-
 siones alterne diminutus, alterne
 pariter maiori copia, & vi versus
 cor, & in superiores arterias fuerit
 deriuatus; facileque propterea non
 solum faucium phlogoses, & capitis
 congestiones induxerit; sed etiam
 in sinistro cordis alueo dilatatio-
 nem, si non primum producere,
 saltem adaugere potuerit.

VII. Porro cum fluida, præsertim incompressibilia fere induant naturam solidi, quotiescunque in angustum alicubi tubum violenter, ac pertinaciter vrgentur: idcirco planum est intelligere, sanguinem, cum a corde violenter intra compressam arteriam truditur, vectis, cuneique potentiam induere, tanto quidem maiorem, quanto magis locali eiusdem motui acutæ durorum salium figuræ copulantur. Nihil igitur mirum, si apud hunc Ægrum, ex impulso sanguine intra impeditam aortam, eoque reuerberato versus semilunares valuulas, idem truncus, & sinister cordis ventriculus (textura alioqui debiles) dilatati fuerint; distractivæ namq; percussionis, ac repercussionis vi adiuncta fuit in sanguine energia cunei erodentium salium, qui fibrosum earundem cauitatum contextum, repetita toties extrusione vltius debilitatum, paulatim diloricare potuerunt; quibus factum puto, vt,

viscus

viscus hoc, (remorante etiam sanguine in minimis coronariis, proximisque distendarum fibrarum spatiolis) grauius semper, ac maius euaserit, sui que idcirco prolapsus, & septi transuersi, aortæque compressionis causam longe magis adauerit.

VIII. At vero, cum ex hydro-

metricis sectiones inæquales vasorum, per quæ fluida mouentur, eorundem fluidorum velocitatibus sint reciprocæ, sequitur, vt, eneruatis fibris impellentibus, si læuæ cordis cavitates duplo maiores dexteris detectæ fuerunt, duplo etiam tardior extiterit motus sanguinis in sinistris, quam in dexteris; eoque magis, quo distracta, & ampliata sinistri ventriculi latera in qualibet systole ad mutuum peruenire contactum, omnemque a se cruorem in aortam expellere, atque elutriare nequiuerint, quo, sane copiose subsistente liberis tum ipsius cordis motibus, tum influentium a pul-

(a) Be:
ned.
Castell.
in de-
monf.
mens.
aqua.
current
prop. 3.
Conie-
ctura
de tar-
diori
sangu-
nis mo-
tu per
aneurys-
mati-
cum læ-
uum
cordis
sinuum.

*Exposita
con-
iectura
nouis
ratio-
nibus
confir-
matur.*

pulmone liquidorum vndis, noua
semper augebatur renitentia. Ex-
inde maxima eruitur causa tum se-
pultæ præcordiorum angustiae, &
grauitatis, qua postremo æger
decessit, cum inuentæ in cadauere
stagnationis sanguinis intra sini-
strum duntaxat ventriculum. Et-
enim cum eo res in Course isto
deuenit, vt simul conspirauerint
minor animalium virium potentia
ad constringendum cor, & maior
cordis ob adauctum suum pondus
renitentia ad motum, tunc hercle
vires circumpulsuæ in cordis ven-
triculis ad eam rationem, & inter
se, & cum contentis cruoris moli-
bus peruenire debuerunt, quam in-
uicem habebant sectiones cauita-
tum, & resistentiæ vasorum. Sed
quoniam dexter ventriculus natu-
rali diametro donabatur, & pulmo-
num vasa nullo apparenti vitio af-
ficiebantur: sinister vero sinus du-
pla diametro laborabat, & arteria
magna perampla ab ipso corde, &
stoma-

stomacho valide premebatur. Idcirco apud Ægrum superstes maior vis in dextero cordis ventriculo minorem sanguinis quantitatem libere, maiorique velocitatis gradu in pulmonica vasa impellere potuit. Contra vero sinister ventriculus propter minorem ex dilatatione vim maiorem sanguinis molem in præpeditam aortam expedite trudere prohibebatur ; quæ certe cruoris remora præcordiorum angustiam, tandemque mortiferam suffocationem, ac syncopem induxit.

IX. Neque vero hic animus est longius persequi rationes diuersarum lymphæ concretionum, quæ a salino-acrium cum oleosis miscella particularum in locis minoris motus, aut maioris impedimenti apud valetudinaria corpora, & nostrum præsertim Ægrum, tum in pulmone dextero, cum in supremo cerebri cortice contigerunt. Etenim satis ex Chymicis tentaminibus in-

*Lym-
phæ con-
cretio-
num
causa
ex chy-
micis.*

inui-

inuicem coalescere, præsertim apud vinosos: vnde spiritum vini cum urinæ spiritu in tenax corpus facillime abire videmus.

X. Cæterum, vt omnes huius necis causas breuiter perstringamus, repetere cogimur ex cerebri vitio minus spirituum, quam naturalis huius hominis postulabat œconomia, aliquanto prius tempore mortis secretum fuisse; vnde virium debilitas, ex præcordiis orta, maior adhuc reddebatur ex diminuta per cerebri corticem liquidi animalis separatione, quæ ob callosum inuentum eiusdem glutinem vltro se nobis obtulit. Factum proinde fuit, vt ad repentinum interitum Ægri simul conspirauerint primo noua partium salino-acrium in fluidis exaltatio, quæ ex postrema faucium phlogosi apertissime innotuit; secundo motus corporis, dum quiete indigebat; tertio ingluuies, & vini abusus, cum diæta opus erat; quarto suffocatiua bronchiorum irritatio

Causarum ad hanc subitam necem conspirantium epilogus.

ritatio ex carbonum fumo, qui in *Fuligi-*
 cadauere per fuligineum trachea^{neus}
 colorem in apertum se dedit; tan-^{trachea}
 dem (si forte accesserit) veneris æ-^{color ex}
 strum, quod spiritus maximopere ^{fumo}
 impuros, ac perturbatos in nouum, ^{carbo-}
 atque omnino impropotionatum ^{num.}
 motum circa præcordia agere po-
 tuit. Vnde cor ipsum, suapte na-
 tura magnum, &, sanguine subsi-
 stente, grauius redditum, ob exi-
 guas animalium spirituum vires ab
 omni penitus motu constantissime
 defecit.

XI. Sed, ne hic longe de scholii
 cancellis abire vererer; profecto
 exemplis etiam ostendere possem,
 quam facilis via sit ad præcocem, in-
 opinatamque mortem nimis aucta
 cordis moles, eiusque prolapsus.
 Vnum tamen casum, nostro quippe
 simillimum, a ^(a) P. Marchetto de- ^{(a) Ob-}
 scriptum, coronidis loco afferre li- ^{ser. 49.}
 ceat. Venetus quadragenarius, cra-
 pulæ deditus, anhelitu, & hypo-
 chondriorum angustia detentus,
 multis

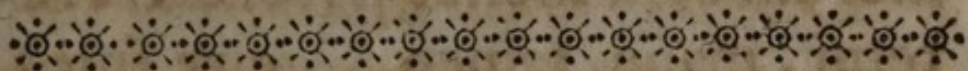
multis frustra adhibitis remediis, Patauium petiit, vbi postera nocte repente obiit, in cuius cadauere nihil præter naturam intra abdomen se prodidit; verum in thorace cor adeo amplum obseruatum fuit, vt tria naturalis magnitudinis æquaret; ventriculis itidem amplissimis, cuius capsulæ vbique presius adhærebat; superioribus, ac lateralibus partibus pleuræ etiam adnexum; inferiori vero eidem diaphragmati. Scilicet, vt minime sit hæsitandum, adauctam cordis molem, situmque ex prolapsu vitiatum, ad repentinam denique mortem conducere.

*Cordis
prola-
psus
quando
que hy-
dropis
speciem
induit.*

XII. Quod si vero malum hoc corripiat hominem, in victu, ac motu satis temperatum, tandem hydropis speciem induit, pedum œdemate, nocturna ortophnæa, carotidum palpitatione, vrinarum paucitate, atque angore paulatim inductis. Nec interim deerunt forte Medici, qui, huius ignorata morbi radice, non hydragogis modo, sed

sed multis vesicantium, vstionum-
que tormentis Ægros extorqueant.
Verum de iis fuse in nostro de A-
neurysmatibus Tractatu.

OBSERVATIO III.

*Cita mors ob interceptum motum aë-
ris, & sanguinis in præcordiis,
una cum cerebri consensu.*

HISTORIA.

Iohannes Baptista Auan-
zium, octodecim annos na-
tus, D. Cæciliæ de Nobili-
bus tamulus ex ora maritima Ro-
manæ ditionis malam circa præte-
ritum autumnum reportavit vale-
tudinem; hinc pravo vultus colo-
re cum anhelitu laboriosam vitam
Romæ ducebat, improbaque victus
ratione usus, cum plane imbecil-
lis esset, tamen adhuc serviebat;
præcedenti suum interitum vesperi
larga castanearum copia se ingur-
T gita-

gitavit, noctemque proinde valde molestam ex spirandi præsertim difficultate transegit; & in ea quidem, post vomitum viscidorum humorum cum melius habere crederetur, mane tamen, quæ fuit 3. Febr. 1706. mortuus repertus est, e cuius ore spumosa lymphæ, ut ex naribus filamenta sanguinis pende-
bant.

CADAVERIS DISSECTIO.

Adaver post 24. horas inventum est cum latice sanguineo, ex sinistra nare profluente, & cum thorace solito elatiori, ac tumidiori. Sectis tegumentis, occurrerunt intestina tenuia aliquantulum rubicunda, & intra abdomen modica quantitas feri sanguinei. Lien prægrandis, ac plumbeus, ponderis exacte librarum quatuor cum dimidia. Hepar sanum dixisses, si bilem subviridem sua in cystide contentam excipias;

cipias; cætera naturalia viscera vix cum notabili labe inuenta.

II. Eleuato sterno, serum in v-
traque pectoris cauitate magna co-
pia offendimus, & pulmones, co- *Tendi-*
stis colligatos, non ordinaria qui- *neæ fi-*
dem superficierum cohæsione, sed *bræ pul-*
per albas quasdam, teretes, ac ve- *mones*
re nerueas fibras, quas, oculo iudi- *costis*
ce, tendines putauisses. E cordis *colli-*
vasis, & cauitatibus sanguis niger- *gantes.*
rimus extractus est, grumis non in
vnum tenaciter coagulatis, sed atra
cum tinctura diffluentibus. Dex-
terum cordis sinum insignes poly-
pi, certe plus vncia pendentes, fere
vniuersum opplebant; sinistrum ve-
ro exiguus occupabat. Cordis, pul-
monumque parenchymata summo-
pere flaccida tractabantur.

III. Digni quoque animaduer- *Latex &*
sione fuerunt pulmones, qui, ma- *compres-*
nu pressi, vt a colligatione cum *sa pul-*
costis diuellerentur, cruento latice *monis*
per dehiscentes quosdam in super- *superfi-*
ficie meatus facile manabant. *cie ma-*
nans.

IV. Circumsecto cranio, & dura matre, pia occurrit, solito rubentior, turgidis sanguine vasis. Quinimo cerebri superficies, diductis duobus hemisphæriis, vsque ad corpus callosum eadem tinctura laborabat. Apertis ventriculis anterioribus, serum limpidum effluxit, & plexus, qui intus serpunt, ex vasis solito tumentioribus constabant. Transuersales quoque duræ matris sinus nigro sanguine opplebantur.

SCHOLIVM.

Dubium sane in primis oriri posset, an mors ista pure subitanea dicenda fuerit, quippe quam longus integræ fere noctis agon præcessit; sed, cum dissectum cadauer quædam animaduersione nostra ostenderit non indigna; idcirco promiscue citum hunc cum aliis improuisis interitibus vsurpabimus.

II. Illud utique non dubium est, huius mortis causam fuisse interclusam penitus circulationem sanguinis in præcordiis, & cerebro, quam magnus Hippocrates sub genere fortis apoplexiæ comprehensam quoque voluit, ut optime philosophatur egregius ille Hippocraticæ doctrinæ assertor ^(a) Martianus, ubi ^(a) In ostendit, aliquando apoplexiam fieri interceptis vasis in Thorace; quia scilicet animaduertit iis in partibus maxime apparere effectus interclusionis, difficultatem scilicet respirationis, & angustiam. Hinc alias citatus eruditissimus Fracassatus apoplexiam, impedito motu sanguinis in pectore, sæpius per anatomen ostendit. In casu siquidem nostro mortem præcessit anhelitus, & non minus intra cerebrum, quam intra pectus clara indicia moræ sanguinis, quam Hippocratis Interpretes *stationem* vertunt, detecta fuerunt. Quid enim cordis polypi? Quid sanguis effusus per intestino-

In com.ad
tex. 2.

de morb.

Apople-
xia ob
saso-
rum

thorac-
is in-
terce-

ptionem

ex Mar-
tiano,

& Fra-

cassato.

stinorum substantiam, & remoratus in Meningum vasis? Quid tandem exundans cum intra pectus, tum intra cerebrum serositas ostendit, nisi, oppilatis, conuulsisque pulmonum, cordis, ac cerebri tubulis, lymphatica praesertim vasa hac illac disiliisse, & ipsa quoque sanguiferorum extrema eousque diducta fuisse, vt secernendo sero vitiose dehiscerent?

*Morbi,
& mortis
huius
aetiologia.*

III. Quoniam vero res quaerimus, non verba, breuem idcirco, dilucidamque aetiologiam tum morbi, cum mortis exponi posse arbitramur, si nobis proponamus Adolescentem, qui ex mala victus ratione, & maxime ex diutina mora autumnali tempestate in huius maris littore (vbi autumnali tempestate summopere noxius est aer) vitia fermentorum, ac sanguinis abunde contraxit, indeque labefactato viscerum, vasorumque tono illud

(a) De merced con- duct.

(a) Luciani scomma aduersus Romanos tanto iustius promeruit, quod

quod non solum Æger ambulauerit, sed quod Æger sanis, & valentibus famularetur: eo propterea deuenit, vt, contumacioribus semper redditis in liene obstructionibus, inductaque sensim polyporum congestione in cauitatibus cordis, ille non asthmate duntaxat detentus fuerit, sed ad pectoris hydropem properauerit. In hoc autem rerum statu constitutus, cum die ante sui interitus noctem insalubri castanearum cibo largius usus esset, facile inde, acida contracta stomachi cruditate, excitatoque vomitu, hypochondriorum subiit conuulsionem, quæ acres eodem tempore ichores, diu intra prægrandis lienis loculos, aliarumque glandularum folliculos forte detentos, valide per sanguifluas, lymphaticasque venas, perinde quasi per totidem syphones, versus cor, & pulmones, (diu iam semiobstructa, atque eneruata) circumpulit, & iniecit. Hi autem acerrimi ichores

*Præcordiorum
labes a
liene
communicata.*

*Circu-
latio in
iisdem
duplici
ex cau-
sa inter-
cepta.*

duplici ratione circulationem sanguinis apud præcordia intercipere potuerunt, scilicet tum contentum fluidum coagulando, cum continentes canales conuellendo. Et enim primo loco fermenta ista salino-acria, ex hypochondriis repente sanguini affusa, eiusdem compagem, ac mixtionem maxime perturbarunt; vnde, variatis cohæsionibus particularum fluida componentium, earundem æquilibrium, atque inde fluxilitas, quæ vbiq; fere æqualis esse debet, vitata fuerunt; coactisque proinde mutuo sanguinis fibris, hic grumi occurrerunt, & polypi; illic vero serositas intra cavitates copiosius exundavit. Deinde vero huiusmodi etiam acerrimi ichores moram iniicere sanguini cœperunt, inquantum scilicet canalium conuulsionem, quam Hippocrates interceptionem definiuit, induxerunt. Cum enim sanguineorum textura ductuum tota fibrosa sit, ac muscularis,

laris, quoties particulæ præter natura-^{Vasorum} turam fluxiliores, & acutæ, a sanguinis miscella secedentes, intra fibrosum rete magnorum vasorum^{conuulsio quomodo} penetrant, necessario tanquam extranei cunei eorundem crispaturam^{continuat.} producunt, & conuulsionem, per quam, minoribus factis vasorum diametris, fluxus necessariæ molis sanguinis, deuoluendi tum a corde in cerebrum, cum a cerebro in cor, impeditur; vnde idem sanguis ob crassiorem fibrosarum partium^{conuulsio} acquisitam consistentiam, atque ob viarum interceptionem tandem circuire desistit. Et quoniam ex eodem (a) Hippocr. cum^{(a) 2. de morb.} sanguis non mouetur, fieri non potest, quin vniuersum corpus quiescat. In hoc sane vera syncopis, atque apoplexiæ, quinimo celeris huius interitus ratio elucescit.

IV. In exposito vero casu, vt concretio fibrosarum sanguinis partium ex polypis euidenter innotuit; ita ipsam interceptionem vasorum

*Eruen-
ta ex
naribus
filamen-
ta vaso-
rum in-
terce-
ptionis
indici-
um.*

cruenta filamenta, quæ de naribus, dum æger interiit, pendebant, clare demonstrarunt; nimirum venas iugulares, & superiorem cauam ita fuisse conuulsas, vt sanguinem, quem a supernis venis exhaurire minime potuerunt, per exiliores venarum nasi extremitates transuersim erumpere coegerint.

*Hy-
drops
ex Cauæ
liga-
tura.*

V. Quod si simplex cauæ ligatura, docentibus primum Lowero, ac Willisio, ascitem sex horarum spatio in cane, alioquin sano, inducere potest; quanto sane celerius in nostro casu tot complicatæ causæ hydropem producere, atque hominem diu ægotantem perdere valuerunt; vna enim coniurarunt fusæ, atque exuberantes ex coacto sanguine serositates, pulmonum tunicæ dehiscentes, & sanguifera vasa partim obstructa, partim strangu-
lata, ita vt hæc simul omnia incho-
atum iam pectoris hydropem (quem sane euentum sæpe vidimus) mo-
mento temporis compleuerint:
hinc

hinc serum præ sui copia thoracis
machinam extrudendo, solito ela-
torem reddidit, intusque pulmo-
nes premendo spatium ademit, in
quod iidem, cum nihil renititur,
ob vim incumbentis per tracheam
aëris dilatari solent; cuiusmodi sa-
ne inspirationis renixum mechani-
ce, exemplo phialæ, demonstravit
(a) Hippocrates.

(a) 4. de
Morb.
n. 33.

VI. Patet igitur, præpedita in
præcordiis libera ipsius sanguinis
traiectione, atque etiam prohibita
respiratione, Ægrum hunc cito fu-
isse peremptum; & quidem conspi-
rantibus præfocatione, syncope, ac
neruorum syderatione. Neque e-
nim a sensu causarum celeris huius
interitus excludendus venit defe-
ctus motus sanguinis, & separatio
spirituum in cerebro, ubi adeo cla-
ra indicia coacti sanguinis intra me-
ningum vasa apparuerunt. Et-
enim, cum ichores malefici apud
miserrimum Iuuenem ex hypo-
chondriis celerrime in præcordia
ponan-

Ab hy-
pochon-
driis ad

cere-
brum
citissi-
ma in-
fensili-
quoris
deriva-
tio.

ponantur transducti, dubitari non potest, quin iuxta citissimæ circulationis legem aliqua eorundem portio etiam ex præcordiis in caput, agonis principio, ocysime deriuata fuerit. Vnde patet, quomodo ipsa quoque cerebri apoplexia in Ægri perniciem denique conspirauerit.

VII. Hæc profecto satis nobis esse videntur ad morbi, mortisque causam rimandam; nisi pro coronide velimus addere nonnullas annotationes ab ipso extispicio deducendas, &

Pulmo-
num
cum
pleura
per li-
gamen-
ta

VIII. Primo quidem perpendenda venit singularis illa per albas, teretesque fibras pulmonum cum costis colligatio, quam sane nobis raro obleruare contigit. Adglutinatïo siquidem pulmonum cum costis, quæ fit a valida, & vbique æquali superficierum pulmonum, & pleuræ cohæsione, frequenter occurrit; illa vero, quam in cadauere isto offendimus, forte maiori ex parte

parte congenita, non tota per mor-
bum inducta aliquibus videbitur. *cohesio*
Egregie porro hac de re Malpighi- *aliqui-*
us in oper. posthum. in respons. *bus for-*
ad D. Placit. vbi istorum natiuo- *te con-*
rum meminit vinculorum, quippe *genita.*
quos, sicubi inveniuntur, inspira-
tioni admodum famulari arbi-
tratur.

IX. Secundo rarum quoque se
nobis præbuit curiositatis argumen-
tum, quod, compressis pulmonibus,
serositates veluti ex imbibita
spongia per dilatatos poros fuerint
extrusæ. Hoc sane nequaquam
contigisset, nisi duo in pulmonibus
mala, colluies nempe serosa,
atque extremorum vasorum hiatus,
ex salinis ichoribus, tanquam ex
cuneis ampliores redditi, simul
concurrissent. Hinc claro experi- *Vaso-*
mento doceri possumus, in quem *rum de-*
laxitatis statum veniant vasorum *hiscent-*
tunicæ, cum in obscuris, abditis- *tia in*
que abdominis locis ad ascitis pro- *asite.*
ductionem dehiscunt.

X. Ter-

*Morbo-
sa san-
guinis
in corde
fluxili-
tas, & n-
de.*

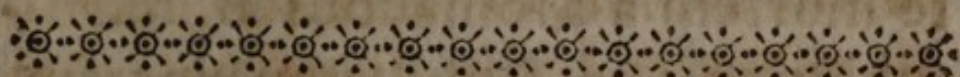
X. Tertio negligi certe a doctis Viris non poterit examen causæ, cur sanguis in cordis ventriculis non quidem consueta tenaci densitate, sed friabili, ac diffluente consistentia inuentus fuerit. Hoc sane phænomenon ex defectu mixtionis rubræ cum fibrosa, & alba sanguinis parte, quæ intra cordis sinus in polypos coaluerat deduci posse censemus: reliquum enim sanguinis facile diffluit fibrarum retinaculo solutum; vt passim contingere videmus etiam in extracto per venæ sectionem cruore, in quo, cum superior pars in albam concrescit gelatinam, inferior, quæ nigra apparet, semper solito fluidior occurrit.

*Polypi
acidis,
non al-
chalicis
dissol-
vuntur.*

XI. Differendum aliquid superesset de causis, ac modo, quibus polypi intra cordis, & sanguiferorum cavitates concrescunt, deque menstruo acido, quo extra corpus dissolui solent, quando alchalicis fixis, aut volatilibus nequaquam
supe-

superantur; sed opus hoc, studio, experimentisque plenum, reiicimus ad tractatum longe maioris laboris, atque utilitatis, quem de Corde, & Aneurysmatibus adornamus.

OBSERVATIO IV.

Repentina mors ex convulsione thoracis, præcordiorum, meningum, ac totius corporis, in fortissimam apoplexiam ocysime desinente.

HISTORIA.

Ioseph Sali Pistoriensis ann. 54. habitus mediocris, olim hæmorrhoidibus, & biliosis diarrhæis vexabatur, quibus tempore deficientibus, sepulti in pectore dolores, ac recurrens incertis diebus spirandi difficultas absque vlla quidem anacatharsi, sed cum faciei squallore, rigentique artuum

tuum frigore illum vrgere cœperunt. Ante mensem identidem in asthmatis paroxysmis pene animo linquebatur, atque ob graua quædam pathemata misere, & cum mœrore viuebat. Tandem pridie ante mortem a Monialibus B. M. Assumptionis ad famulatum vocatus, laboriosam, sedulamque operam, huc illuc festinando, proprias vltra vires locauit. Denique, suffocatio correptus anhelitu, aphonus repente factus est, & vniuerso corpore conuulsus, animam efflauit, facie admodum tumida, oculis intra orbitam retractis, & spuma ad os, ac nares confluente. Obiit autem die 13. Martii 1706. hora 23. in publica via, quæ ducit ad Templum S. Mariæ in Porticu.

CAD AVERIS DISSECTIO.

 Niuersa corporis superficies excolor, facies vero rubicundoliuescens apparuit vna cum spuma intra os, & nares, quæ,

quæ, amoto sterno, alioquin valde depresso, per solam pulmonum compressionem copiosius redundabat. Virga, elapsis viginti quatuor horis ab interitu, adhuc subrigida cernebatur.

*Virga
subrigi-
da in
cadaue-
re.*

II. Vniuersalia integumenta, cum primum cultro inciderentur, statim fluidissimo, sed atrii coloris sanguine, perinde quasi adhuc inter viuos versaretur æger, affluenter manabant.

*Summa
sanguis
flui-
ditas
in eo-
dem.*

III. Reserato abdomine, omentum, intestina gracilia, & mesenterium rubebant, diffuso, ac remorato per minima illarum spatia sanguine.

IV. Pancreas ob morbidam substantiæ mollitiem fere ductile deprehensum fuit.

*Pancre-
atis
molliti-
es exce-
dens.*

V. Hepar, quanquam neque mole, neque colore, aut substantiæ ratione a naturali statu recedere videretur, in cystide tamen
u   bilem

bilem fluidissimam, ac subobscuri coloris continebat. Cætera in abdomine viscera prorsus illæsa, & integra inuenimus.

*Fortis pulmo-
num ad
singulas
in tho-
race
partes
adhesio.* VI. Aperto thorace, lerna maiorum venit in conspectum: etenim pulmones utroque in latere pleuræ, diaphragmati, & pericardio ita adhærebant, ut nec digitis euelli, nec cultro æqualiter ab imo ad summum separari potuerint. Et *Eorum-
dem ri-
giditas.* quanquam in pulmonibus neque pus, neque serum occurrisset, contractio tamen quædam, & renitentia, seu diminuta flexibilitas obseruabatur.

*Ita &
Cordis.* VII. Cor, licet mole non magnum, adeo tamen tumidum, tensum, & orbiculatum deprehendimus, ut in systole adhuc positum dixisses. Vena caua, & auricula dextera naturali diametro aliquantulum ampliores, fluidoque Sanguine tumebant; quo sane cruore, & quidem multo fluidiori, scatebant

bant sinistrae cordis cauitates , in quibus nullus polypus , aut grumus latitabat.

VIII. Secto cranio , dura mater *Valida*
excolor, & supra cerebri corticem *durae*
admodum contracta; pia vero, suis *matris*
tumentibus ex fluido sanguine va- *Contra-*
sis, occurrit. Cumque amputare- *ctio.*
mus portionem corticalis , & me-
dullaris cerebri partium , vidimus
(vt apud strangulatos) puncta san-
guinea spisso agmine candidam me-
dullae substantiam variegare. Palli- *Serum*
dam serositatem non apertis solum *a cere-*
ventriculis profiliisse, sed ad vsque *bri Gen-*
spinalem medullam redundasse, de- *triculo*
prehensum fuit. *ad usq;*
spina-
lem me-
dullam
effusum.

SCHOLIUM.

Nicam nascendi, innume-
ras vero moriendi homini-
bus esse vias, nihil est, quod
nos doceat apertius , quam ipsa ca-
daverum sectio, quae occultas necis
causas ad Solis lucem euidenter ex-
ponit. Vidimus in praecedentibus

*Morbi
huius
natura
qualis.*

extispiciis , quam variæ moriendi rationes fuerint detectæ: nunc rara interitus causa se offert in descripto Ægro, eiusque dissecto cadauere. Etenim, quanquam morbus, quo decessit, vulgaris , ac notissimus videri possit alicui, qui solidarum vitia partium considerare solummodo velit, fuit siquidem vehemens, atque contumax conuulsio præcordiorum, quæ, cerebro, & vniuerso corpori communicata, æris, sanguinis, & liquidi neruei alternum fluxum, ac refluxum lethalliter præpediuit ; vnde fortissima tandem apoplexiæ species exorta est; attamen si sedulo aduertamus per dissectionem cadaueris singularem sanguinis crasim innotuisse, vberiore certe materiem admirandi simul , ac philosophandi offendemus: inuentus quippe fuit post integrum a morte diem cruor adeo solutus, & fluens, vt, si homo iste funeri superstes fuisset, fluidior esse non potuerit. Hæc profecto sangu

guinis in cadaueribus conditio ita ^{Sanguinis fluxilitas in cadaueribus rara.} raro existit, vt, si quando euenerit, portenti, ac prodigii simile numeretur; & quemadmodum ab insolenti causa id proficiscitur: ita vires, effectusque nonnisi insolentes nostris in corporibus producere valet. Sed iam vtraque tam solidorum, quam fluidorum mala seorsim, diligenterque perpendamus.

II. De mortifero præcordiorum, ^{Signa} cerebrique spasm^o clara occurrerunt indicia ante, & post mortem, ^{spasmi in præcordiis, & cerebro indicantia.} videlicet sepulti in pectore dolores, difficultas respirationis absque vlla anacatharsi, angor suffocativus, spuma ex naribus, & ore, quæ, pressis pulmonibus, affluentior fiebat, sternum depressum, oculorum retractio, totius denique corporis, atque ipsius etiam penis conuulsio; quibus adiuncta fuit elegans observatio rotunditatis, ac tensionis in corde, quæ probabiliter nos docuit vitalem hunc musculum, dum æger interiit, pertinaci con-

uulsiua systole fuisse correptum; cui sane cum ingens accesserit quantitas cruoris intra suas cauitates reperti, nostrum subit animum dubitatio de insuperabili renixu sanguinis, qui, cum ob pulmonum, totiusque corporis conuulsiones liberum in arteriis spatium inuenire non posset, vt cordis pulsioni obsecundaret, necessario intra ventriculos diastolis tempore admissus, a quantacunque cordis contractione vrgeretur ad egressum, subsistere tamen, tandemque validissime reniti coactus fuit. Vnde postremus ille ortus est præcordiorum angor, penitusque, & extempore disruptus vitalis ille circulus a corde in cerebrum, & a cere-

Ex aorta compressione cordis immobilitas, rotunditas &c. bro in cor. Qui sæpe viuorum sectionibus interfuerunt, ignorare nequeunt sanguinem, arteria magna casu, vel arte compressa, non inuenire spatium, per quod libere excurrere possit; vnde cor matet plenum, immobile, ac rotun-

rundum , citoque animal moritur.

III. Status deinde duræ matris clare pariter nobis ostendit pertinacem conuulsionem , in quam ipsa paulo ante Ægri mortem venerat; inuenta enim est excolor , simulque contracta , vt non sit hæsitandum , quin idem meningum spasmus, qui cerebrum obsidebat , ac circumcingebat, vniuersæ radix extiterit conuulsionis.

Spasmus meningum vniuersæ conuulsionis origo.

IV. Sed hæc notiora sunt, quam vt longius examen mereantur. Pergamus igitur ad particularem illam, & raram conditionem fluiditatis, qua sanguis non in præcordiis modo, & cerebro, sed in toto etiam succutaneo corpore donabatur. Hoc sane phænomenon pro causa habuisse suspicamur non solum violentiam motus corporis, quam Æger postremo suæ vitæ die sustinuit, & per quam id contingere cruori suo potuit , quod euenit in recenter effuso , & diu in vase

Sanguis in Cadauere cur fluxilis adhuc persistit.

agitato sanguine, qui cum ob motum in fibras coalescere nequit; sed potissimum exaltationem salium acrium, maxime ad vrinofam naturam accedentium in homine, cæteroquin hæmorrhoidibus, ac biliosis diarrhæis olim detento; qui profecto sales, cum per vehementem, crebroque repetitam corporis exercitationem, oleosis spiritibus, & aqueis partibus, quorum miscella cicurabantur, exhausti fuerint, nil mirum, si intime cum sanguine agitati, ac permixti eam fluxilitatem eidem conciliare potuerunt, quam induci passim videmus in extracto recenter e vena sanguine per additionem salis vrinosi, & præcipue spiritus salis armoniaci.

*Salis
vrinosi
eis ad
Sanguinem
dis-
soluen-
dum.
Conie-
ctura
de con-
uulsio-
num
causa
experi-
mentis
confir-
matur.*

V. Cum vero infusiones liquidorum acrium intra viuentium brutorum venas nobis non semel ostenderit, easdem præcordiorum, totiusque corporis immanes conuulsiones, quas illico mors sequitur, inducere, nihil est, cur dubitemus, quin

quin vera causa conuulsionum, quæ nostrum ægrum ad necem perduxerunt, extiterit copia huiusmodi liquidorum salino-acrium, quæ, cum nimium exaltata, & acutissima redita, ex hypochondriis intra sanguineos canales magna copia transducuntur, veneni naturam induunt: tunc enim propriæ excessu molis naturalem reliquarum in sanguine particularum superant proportionem, ac proinde ratione propriæ indolis cruorem non tantum fluidiorem, ac mobiliorem, sed, quod magis est, procliuiorem efficiunt, vt ex naturalibus vasorum cancellis facile se proripiat, atque intra strictissimam compagem fibrarum muscularium vasorum, & glandularum vltro se insinuet, ac penetret; hinc neruorum, muscutorum, vasorumque conuulsiones, vnaque simul incongruæ contentorum fluidorum separationes, ac moræ, vt in præsentī casu, solent contingere.

*Maligni
fomes
in hypochon-
driis.*

VI. Mouet autem nos ad credendum, scatebram prædicti liquidi salino-acris, & armoniacalis in hypochondriorum folliculis latitasse, quod obseruauerimus non solum cysticam bilem fluidissimam, ac subobscuri coloris (cuiusmodi euadere solet artificiali admixtione salium acrium) sed ipsum quoque pancreas lentorem plicabilem, ac fere ductilem adeptum fuisse, qui plane oriri poterat ex diuturna, & copiosa secretione fluidi acerrimi, ac dissoluentis, quod strictam illius glandulæ fibrarum cohæsiõnem eliminare, debilitare, ac fere tollere valuerit; vnde resistentia minor, seu mollities maior eo in viscere producta fuit: quemadmodum sane in cadaueribus illorum, qui ex diabetico-
 rum re-
 nes du-
 ctiles.

VII. Similiter non aliunde petenda esse videtur causa tam profundæ intrusionis sanguinis intra stri-

strictissimam cerebri medullam, quam ex conuulsione continentium, simulque dissoluta nimium compage contenti liquidi, cuius maior fluiditas, vt e succutaneis vasculis ad simplicem integumentorum scissionem, erumpendo, prodiit; ita in cerebro vltiorem penetrandi vim nacta fuit a meningibus, sinubusque conuulsis, perinde quasi a consociatis ad circumpellendum manibus. Vnde cruor, ad usque medullarem cerebri substantiam expressus, rubentibus illam punctis variegauit.

Sanguinis intrusio ad cerebri medullam hnd.

VIII. Ipsa quoque perseuerans post mortem penis tensio (quæ raro in strangulatis non inuenitur) præteritæ vniuersalis conuulsionis testis adfuit. Cum enim virile membrum sit musculus mirabilis contexturæ, cæterorum instar musculorum spasmodicas affectiones pati potest. Modum vero, quo penis iuxta naturæ ordinem tenditur, egregie tradidit (a) Malpighi-

Penis musculus.

(a) In conf. us.

de im- us. Illud tantummodo ad rem no-
 pot. ve- stram hic perstringimus, quod, sic-
 ner. uti spuria quædam colis erectio in
 apud cadaueribus excitari potest per so-
 Bibl. lam iniectionem tepentis cuiusli-
 Med. bet liquidi intra eiusdem arterias,
 Man- dummodo venulæ filo strangulatæ,
 get. ne refluat, impedian; ita profecto
 Eius- dem no- tha ere-
 ctio in non dubitamus, quin eiusdem ere-
 cada- ctio, quæ ob neruorum, fibrarum-
 ueribus, que conuulsionem, fluida in sinu-
 quomo- bus fistulosorum corporum inter-
 do ex- cipientem, ante huius ægri mor-
 citetur, tem cœpit, persistente eodem fi-
 brarum spasmō, vel post mortem
 perseverauerit.

Sangui- IX. Cæterum non adeo labo-
 ne flu- randum in ea dubitatione, quomo-
 xili exi- do scilicet stare simul potuerint
 stente summa fluiditas sanguinis, & facies
 quomo- excolor, atque artuum illud frigus,
 do faci- quibus Æger iteratis in præfocatio-
 es palli- nibus detinebatur. Etenim, eadem
 da, & vasorum strangulatio circa præcor-
 extre- dia, quæ suffocatiuum asthma sæpe
 ma fri- intulit, liberum sanguinis per ex-
 gida tre-
 perdu-
 raue-
 rint. tremas

tremas arterias excursum, & ignearum particularum per minima car-
nium diffusionem præpediebat. Vnde
caloris, ac viuidi coloris priua-
tio exoriebatur; quam sane priua-
tionem consequitur sensus frigoris,
quemadmodum apud hystericas
mechanica ista vasorum lege acce-
dere, ac recedere pasim observa-
mus. Quo fit, vt magnus ille Me-

dicorum Romulus, vt recte ^(a) Lib. Hipp. solertissimus Bagliuus noster, ^{de off. nat. n. 28.} post Sydenhamium, appellauit, ^{iuxta varias cordis affecti- ones co- lorum in facie muta- tio, ex Hipp.} scripserit ad rem. *Colorum mutati- ones, corde adstringente venas, (in- tellige etiam arterias) ac laxante, fi- unt; laxante quidem rubicundi, ac be- ne colorati; constringente vero cum pallore liuidi &c.*

X. Mortuus itaque improuiso miserrimus homo iuxta magni Se-
nis ^(b) effatum, cum tam frequen- ^{Aph. 41.} ter, ac fortiter absque manifesta, scilicet externa, causa animo defe-
cisset; & denatus est ob complica- ^{Tripli- cem ob mor- bum hic} tionem trium malorum, suffocati-
onis,

*eger
perit.
(a) Lib.
de
gland.
n. 9.
Hippo-
cratis
oracu-
lum.*

*Sydera-
tio in-
terdum
a corde
eiusque
basis
deriva-
tur.*

onis, syncopis, & apoplexiæ, quam sub voce syderationis, ab acri humore pendentis, idem (a) Hippocrates per hæc verba, oraculorum loco habenda, accuratissime descripsit. *Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipsum non sanum existens, sed, siquidem radatur, (en modus conuulsionis) turbationem multam sustinet, & cerebrum conuellit, ac distrabit totum hominem, (en conuulsio vniuersalis) qui in se ipso vocem non edit, (en aphonia) & suffocatur, (en suprema complicatio malorum, præfocationis scilicet, syncopis, & apoplexiæ) demum concludit: & hæc affectio syderatio, & apoplexia appellatur: quæ quidem non semper in solo cerebro quærenda est. Aliquando in vasis, aut cauitatibus cordis obstructis, compressis, atque conuulsis, intercepto cruore, delitescit. Sæpe in vno ægro multæ partes, immo omnes obseruan-*

tur affectæ, vitio vel primario,
vel secundario, vt scite aduertit

Thomas ^(a) Bartholinus, & nos
in præfenti casu notauimus.

(a)
conf. de
Anat.
pract.

36 (o) 30

OBSERVATIO V.

*Improuisa mors ex subita Cause intra
pericardium disrptione cum a-
neurysmate arteriæ
magnæ.*

HISTORIA.

*Sepul-
tus sub
dextero
sterni
latere
dolor
cum
palpi-
tatione
cordis.
Vertigo
tene-
bricosa.*

Tephanus Ascieri tutor
lanuensis, sexagenario
maior, habitus carnosus,
octo abhinc annis po-
dagra, & chiragra circa æquino-
ctia grauius vexatus, ante bienni-
um tussi cum spirandi difficultate
detineri cœpit; deinde cordis pal-
pitationem, & sepultum quendam
sub dextero sterni latere grauati-
uum, atque interdum acutum do-
lorem, ad usque humerum propa-
gatum, pectoris angustiam, ac pro-
fundam pulsationem passus fuit.

II. Decursu proxime præteritæ
hyemis non raro corripiebatur et-
iam vertigine cum sensibili capitis
excalefactione, ac præcipiti virium
lapsu.

lapsu. Quare sæpe ad suendum ineptus reddebatur. Dimidium quadragesimæ falsamentis transegit. Tandem die 14. Martii 1706. hora 17. cum a prandio merum ingurgitasset, statim aphonia, atque angore cecidit exanimis.

CAD AVERIS DISSECTIO.

Mirabile profecto nobis visum fuit, quod nullum in abdomine contentum viscus a naturalis œconomia legibus recessisset; adeo singula colore, mole, ac substantiæ ratione optime constituta occurrerunt. Sola cystica bilis subobscurum quid referebat.

II. Horrendum e contrario spectaculum thorax nobis exhibuit; detracto enim sternone, (quod parte sui dextera elatius erat sinistra) dexter pulmo rubicundior, & pleuræ admodum adglutinatus, cum adnato duro, & magno corpore apparens, curiositatem nostram lactavit,

*Dexte-
ra Ster-
ni pars
elatior.*

*Aortæ
aneu-
ryfma.
Lamel-
la offea
in a-
neurys-
mate.*

*Rara
polypi
constru-
ctio in
aneu-
ryfma-
te.*

uit, vt diligentius rei nouitatem detegeremus. Latebat enim statim extra pericardium aortæ aneurysma; deinde adacto cultro, illico lamellam offeam deprehendimus figuræ oualis, quæ externam dilatatæ arteriæ partem, qua sternum, costasque dexteras respicit, occupauerat. Sub ea lamina, & circum aortæ cauitatem, quæ antè posita est, polypeam substantiam instar lardi in fornicem adeo concinne incrustatam inuenimus, vt nunquam alias in aneurysmatum cystide similem detegere datum fuerit; hoc siquidem corpus igne prius liquatum, & mox frigore integre concretum videbatur; non enim in multiplices laminae, ac veluti in folia distrahi (vt passim solet) patiebatur. Vnde constitit, validum aggerem pulsioni sanguinis versus externas partes positum fuisse. Facie vero, qua pulmones tanguntur, minori polypeo repagulo obsessam, tectamque aortam depre-

deprehendimus. Aneurysmatis interea cauitas tam ampla occurrit, ut pugnum facile admisisset, tamque grumoso plena sanguine, ut nihil fluidi amplius capere posse videretur; nusquam tamen magno aliquo foramine dehiscebat, licet ad cordis basim intra pericardium, & ad inferum latus aneurysmatis nigrae quaedam striæ maiorum forte futurorum hyatuum indicia, observatae fuerint. Longitudo ipsius aneurysmatis non excedebat longitudinis aortae, qua curua est, dimidium, quæ proinde aorta tum supra, cum iuxta cor nativam diametrum, ac fibrarum validitatem sartam, tectamque eleganter servabat.

*Striae
ad latus
aneu-
rysmatis
quid
indica-
rent.*

III. Sed non hic malorum finis; etenim cum ipsum pericardium maxime tumidum, molle tamen, animadverteremus, suspicati fuimus de latente aliquo præternaturali fluido. Sectum proinde ingentem dedit, quantam scilicet capere

*Concre-
ti san-
guinis
copia*

*intra
peri-
cardi-
um.*

*Vena
caue
ruptu-
ra.*

poterat, effusi, atque in grumos conuerſi cruoris quantitatem, quæ certe duarum librarum pondus excedebat. Sanguis vero effluxerat, aperto intra vestibulum venæ cauæ iuxta dexteram auriculam foramine diametri vnicae circiter vnus, quod paulatim ab erodente liquido factum fuisse in musculari eiusdem textura plane indicabant ipsius oræ, quæ non in fimbrias, ac lacinias solutæ, sed veluti per limam omnino expolitæ obseruabantur. Quominus autem sanguis multo prius intra pericardium exunda-erit, impediuit forsitan subtilis illa, in quam muscularis desinit, tunica, quæ, hiatui super extensa, egressum claudebat, cuius tunicae tenuata fragmenta ad vlceris extrema videbantur pendere.

IV. Secto tandem cranio niger sanguis ex vulnerato forte fortuna posteriori sinu duræ meningis large profluxit; quod genus magna pariter copia in lateralibus sinubus
con-

continebatur. Ventriculi cerebri limpidi tumebant sero, quod ad principium spinalis medullæ redundauerat.

SCHOLIVM.

Deo perspicue patet natura, & vis lethalis mali, quo hic homo subito decessit, ut nullo pene commentario indigere videatur. Etenim, cum integritas, & continuïtas magnorum sanguiferorum ad vitæ conseruationem omnium maxime sit necessaria; mirum procul dubio videri non debet, si, adeo enormiter dilatata arteria magna, & abrupta repente continuïtate, & integritate summi caudicis venæ cauæ, fluxus sanguinis a venis in cor, atque a corde quaquauersum vna cum vita illico in exposito sene defecerit.

II. Possem hic de ortu, ac discriminibus aneurysmatum plura disserere, sed, quia nunc scholio-

Præcordiorum aneurysmata sæpe ab vniuersali arteriarum spasmo incipiunt. Clariora præfati morbi indicia,

rum breuitati studendum , aptiorem illis locum , volente Deo , tribuemus. Id vero crebra experientia nos edocuit , aneurysmata præcordiorum apud Ægros , erodentibus ichoribus refertos , plerumque incipere ab vniuersali quadam spasmodica arteriarum affectione , quæ postremo in corde , aut summis vasis determinatur. Quo fit , vt primum de vaga , atque huc illuc per collum , & artus errante arteriarum palpitazione conquerrantur. Deinde intra pectus malum sistitur , sæpe tussis vrget , cor salit , & grauius pulsat , mox sepultus , ac breui fugitiuus corripit dolor , qui postea pertinacius hæret , & modo ad alteram scapulam , clauiculamue , modo per brachium , quandoque usque ad cubitum propagatur. Tandem profunda persentitur pulsatio ; eleuantur alicubi costæ , aut sternum ; cæteraque succrescunt grauia , & prorsus miseranda atrocis huius mali phænomena,

mena , quæ vt plurimum subita morte finiuntur.

III. At vero, quanquam omnia, & singula symptomata, quibus hic homo suorum initio malorum tentatus fuit, & an eadem vexauerint, quæ superius exposuimus, noscere minime potuerimus: attamen qualiscumque morbi progressus, quem ab illius familiaribus sedula inquisitione comperimus, atque extispicio præfiximus, satis ostendit, eiusdem corpus, podagra obsessum, acribus, pungentibusque ichoribus (vt vel cystica bilis argumento fuit) redundauisse; qui sane ichores, cum per biennium ante illius mortem subsistere cœperint in præcordiis, tusim excitarunt, & paulatim, comitantibus doloribus, pondere, atque anhelitu, intra substantiam tendineam aortæ, simulque muscularem venæ cauæ intercepti fuerunt, quibus in locis verosimile est primum irritationem, & conuulsionem cum cordis palpita-

*Aneury-
sma-
tum na-
tura in
quo
consi-
stat.*

*Ars Su-
toria
quomo-
do in-
firman-
dis præ-
cordio-
rum
Easis
contu-
derit.*

*Artifi-
ces se-
denta-
rii cur
varo
sani
confe-
rescant.*

tione, deinde vero istorum etiam canalium exesionem, tandemque productam fuisse diloricationem, in qua vera aneurysmatum natura consistit.

IV. Si quis autem diligenter animo teneat, arteriam magnam, & venam cauam in Ægro incurui habitus ob artem sutoriam, angustiori situ, quam humani corporis ferat constitutio, coerceri; forte causam inueniet, cur initio morbi sanguis maiori nisu ob tussim exagitatus, prædicta sanguifera vasa vehementius distenderit. Deinde quomodo per impetum reciprocati sanguinis minimo negotio haberi potuerit intrusio, & mora pertinax salino erodentium ichorum intra fibras eorundem canalium. Raro enim qui sesilem, incuruamque ducunt vitam, si vitiosis redundant succis, absque insigni aliqua pulmonum, cordis, aut magnorum vasorum labe consenscunt.

V. Et quoniam nigræ quædam
ftriæ ab aneurysmatis fundo ad cor-
dis basim intra pericardium appa-
ruerunt; dubitandi ansam nunc
præbent subtilem, acremque sani-
em (quam aneurysmaticus quisque *Ex aneu-*
folliculus perpetuo fundit) sensim *rysma-*
supra Cavam distillasse, vt illius *tum fol-*
magnam erosionem saltē accele- *liculis*
rauerit; præsertim cum Aorta isto *Saniei*
in homine, vt dictum est, ex infle- *effusio.*
xo, ac dilatato trunci situ necessa- *Cava*
rio magis appropinquauerit ad Ca- *erosio*
uam: quo factum fuit, vt affectio- *quomo-*
nes vtriusque sanguiferi fere per *do in-*
contactum adaugeri mutuo potue- *ducta.*
rint.

VI. Non admodum hic labora-
bimus in exponenda cæterorum
ætiologia symptomatum, quæ suto-
rem hunc ante mortem maxime
exercuerunt; cum abunde ex legi-
bus motus sanguinis euadat per-
spicua. Etenim, vt recurrens cor- *Fre-*
dis palpitatio procedebat ex refle- *quens*
xione motus sanguinis ab Aortæ a- *Cordis*
ne- *palpi-*
tatio, &

neuryfmate versus cor; sic frequens vertigo, & capitis excalefactio ex impedita identidem traiectione sanguinis a caua intra dexterum cordis ventriculum proficiscebantur. Sanguis enim qui a cerebri sinubus iniugulares, & Cauam, indeq; intra cor, solute, ac libere in homine valente, atque incolumi, motus fuisset; in casu nostro ab erosa, suisque propterea viribus eneruata Cauæ textura, per cordis itinera nonnisi ægre vrgeri poterat; ac propterea idem sanguis, maiori sæpe sæpius quantitate intra Cauam collectus, impedimento erat, quominus subsequuturus e iugularibus venis, sinubus duræ matris, ac cæteris capitis sanguiferis, libere descenderet. Vnde quemadmodum ex maiori ignearum particularum per minima cerebri diffusionem, inæqualique irritatione, & pressione; calor, ac vertigo contingebat; ita ex intercepto eodem tempore motu sanguinis e Caua in Cor, præceps virium

*Quare
præceps
virium
lapsus.*

rium lapsus oriebatur; cuius certe deliquii causam nunquam aliam quæremus: cum in promptu sit, Cor ^{Cor} inter duo positum fuisse aneurysmata, Cauæ nimirum, quod sanguinem frequenter eidem subtrahebat, & Aortæ, quod illum identidem in cor repellebat. Quæ sane res in causa fuit, vt sanguis in cerebro etiam remoratus, ex dissecto duræ matris sinu large profluxerit. Neque aliunde petenda est ratio inuentæ serositatis intra cerebri ventriculos, quam ex summa plexuum turgentia, ac distensione, cuius vi, diductis, ampliatisque poris tunicularum vascula comprehendentium, subtilis percolatio feri, veluti per manicam Hippocratis, habita est.

VII. Denique repentina mors, quam ^(a) Hipp. prædixit Senibus, ^{(a) In coac.} quibus cordis dolores sæpius consuescunt, tribuenda esse videtur subitæ ruptioni tuniculæ illius, quæ, cauæ foramen tegens, cruoris effluxui

xui retinebatur. Sanguini vero duplex confociata probabiliter vis nouissime accessit, scilicet erosiva ex falsamentis, per dimidium quadragesimæ ingurgitatis, & extrusiva, seu distractiva ex hausto tandem meraco. Vnde iunctis cuneis, & vectis viribus in sanguine, tenuissimum illud membranæ repagulum cedere coactum fuit; vitæque, fluente cruore de Caua in pericardium, illico recesit.

*Vnde
repentina
mors*

VIII. Neque sane huiusmodi mortis genus nouum erit iis, qui in medicarum historiarum lectione versantur. Prostant enim similia exempla apud (a) Bellinum, aliosque, vt nostra nunc taceamus. Sed vnum legimus descripto casui fere tam simile, quam ouum ouo apud (b) Andreæ Laurentium in Equite Guicciardino Legato Magni Ducis Hetruriæ ad Regem Gallorum, qui, tametsi cum Magnatibus quibusdam obambulans, familiariter colloqueretur, subito respiratione, pulsu,

(a) De
morb.
pect.
tit. de
inter.
puls.

(b) Lib.
9.
quæst.
18.

*Similis
historia
ex Lau-
rentio.*

pulsu, & vita priuatus cecidit; cuius in cadauere inuentum fuit venæ Causæ ostium disruptum, & Arteria magna ita dilatata, vt brachii amplitudinem æquaret. Sed hic de-
mirari satis non possumus, quomodo insignis adeo Anatomicus miratus fuerit, quod nulla externa causa ad Cauæ disruptionem accesserit; perinde quasi internæ, vt passim videmus, satis esse non potuerint.

Causa interna ad vasorum disruptionem solum sufficiunt.

F I N I S.

Lectori suo.

HActenus pro viribus nostram fidem persoluimus. Speramus interea, ut, quæ non minus celeriter, inter occupationes nostras, quam candide scripsimus, ab æquis, ingenuisque Lectoribus, ad Reipublicæ utilitatem, ad quam studia nostra direximus, perhumaniter referantur. Huic vero labori, inchoato in Ædibus Vaticanis medio Ianuario, supremam imposuimus manum in Ædibus Quirinalibus ipsis Kalendis Nouembris eiusdem anni MDCCVI. Augustissimis nobis fauentibus auspiciis S.D.N. CLEMENTIS XI. PONTIFICIS vere, inter Optimos, Maximi.

INDEX

Rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

A.

- A** Bdominis tensionem eneruantia. pag. 183
 Abscessus polypeus meningum. 48. fin.
 Acicula sub unguibus adacta apoplecticos excitat. 182
 Æquinoctia apoplexiarum feracia. 115
 Aër unum ex tribus fluidis maioris usus. 18
 — sanguinem fecundat. 58
 — in conclavi calido, montiumque cacuminibus sanguini premendo est insufficiens. 20
 — ad subitam necem diuersimode occurrit. 58
 — eius in pulmones ingressus varie inhibitus repentinæ mortis causa. 33
 — pondus vel moles nimium aucta, aut diminuta subitæ necis causæ. 19. seqv.
 — in fodinis metallicis ponderosus, & lethifer. 20
 — qui prauus dicitur, iuxta corporum dispositiones noxiam infert. 21
 — externus cum interno aequilibratus mortem infert repentinam. 34
 Aëris probi mutatio in deteriore mortifera. 94
 — motus vehemens vasorum rupturam cur acceleret. 134
 — vi-

INDEX.

- *virus in hac Romana constitutione non vnice culpandum.* 153
- *eius tamen intemperies quomodo subita morti contulerit.* 155
- Agyrtæ cur vitandi.* 41
- Aloetica phlegmaticis congestionibus curandis opportuna.* 141
- Amara præseruant a spasms ex materia viscida.* 137
- Aneurysmata quid.* 307
- *sub varicum nomine comprehendit Hippocrates.* 132
- *præcordiorum sæpe ab vniuersali arteriarum spasmo incipiunt.* 306
- *interna quosnam citius perimant.* 106.
- *ex horum folliculis sanies effunditur.* 309
- *horum prophylaxis, quæ securior.* 309. seqv.
- Animalia in machina Boyliana cur moriantur.* 20
- Animalium perfectorum vita in quo vere consistat.* 3.
- Animi deliquia inter signa corrosionis magnorum vasorum.* 14.
- *vt subitam mortem præfagiant, quid opus sit.* 103
- Animi passiones solida debilitando, mortem improvisam accersunt.* 18
- *spirituum excursus ad præcordia perturbant.* 27
- *cur sint lethales.* 18. 54.
- Animi tranquillitas, & diæta ad subitam mortem auertendam ex sacr.* 154.
- Anni*

I N D E X.

<i>Anni quædam tempora noxia.</i>	pag. 92
— <i>etiam ex Hipp.</i>	93
<i>Aorta compressa cordis rotunditas.</i>	290
— <i>eius aneurysma.</i>	302
<i>Apoplexia ex epilepsia cur, & quando.</i>	28. seqv.
— <i>epileptica ex animi passionibus.</i>	54
— <i>ob vasorum thoracis interceptionem.</i>	273
— <i>eius potior causa non est lymphæ in cerebri sinibus collecta.</i>	24
— <i>a frigidis succis raro procedit.</i>	185
— <i>aliquando ob hæmorrhoides suppressas.</i>	193
— <i>raro prehendit absque præviis signis, & quæ sint.</i>	64. seqv.
— <i>inter morbos huius constitutionis.</i>	57
— <i>hac correpti, vid. præfocati.</i>	
— <i>in senibus quando inuincibilis.</i>	63
— <i>pulmonum mortifera.</i>	88
<i>Apoplexiæ præservatio Romæ.</i>	139
— <i>eius curatio quibus remediis tractanda.</i>	181
— <i>non semper calefacientibus.</i>	185
— <i>per inediam curata apud Hippocratem.</i>	65
<i>Aphonis sublingualium incisio prodest.</i>	174
— <i>eius rei experimentum.</i>	189
<i>Aquea utilia in spasmodis hypochondriorum.</i>	137
— <i>in salinis pectoris congestionibus.</i>	141. seqv.
<i>Arcanorum abusus in medicina.</i>	41. seq.
<i>Aristoteles de Vita obscure sensit.</i>	2
<i>Ars Naturæ opera imitatur.</i>	4
<i>Ars sutoria, vide sutoria.</i>	
<i>Arteriæ carotides vid. carotides.</i>	

I N D E X.

<i>Articuli pulmonum vid. pulmonum.</i>	
<i>Artifices sedentarii cur raro consenescent.</i>	308
<i>Artuum sphacelatorum amputatio quandoque subito interficit.</i>	55
<i>Aspera arteria, vid. trachea.</i>	
<i>Asthma convulsivum quando mortiferum.</i>	91
<i>Athletæ quomodo, & quando repentinis mortibus corripiantur.</i>	107
<i>— quomodo a subita nece præservandi.</i>	123
<i>— his quando imperanda exercitatio.</i>	124
<i>— iisdem stomachus validus obest.</i>	125
<i>Audacia vide timoris.</i>	
<i>Auri tinctura absque menstruo corrosivo laudatur.</i>	186
<i>Auster, & Aquilo noxii ex Hipp.</i>	156
<i>— ille Romæ deterior.</i>	157
<i>Autumnale æquinoctium phthysicis mortiferum.</i>	110

B.

B aglius laudatur.	297
<i>Balnea aquæ dulcis in calida paralyfi.</i>	208
<i>Balneum frigidum post corporis calefactionem repentine mortis causa.</i>	23
<i>— eius vsus in spasmis a materia subtili.</i>	137
<i>Bernabeus Physicus nominatus.</i>	172
<i>Bernardini Medici mentio.</i>	192
<i>Biliariæ vesicæ pus, & ulcera in cadavere observata.</i>	242
<i>— mala ab his producta.</i>	245
<i>Bilis vitia multorum pectoris morborum radix.</i>	251
<i>Bo-</i>	

I N D E X.

<i>Bonum nullum in terris absque mixtura mali.</i>	168
<i>Brutorum mors repentina quandoque ex causis vniuersalibus.</i>	150

C.

C <i>Adauerum frequens sectio magnæ utilitatis.</i>	106
— <i>quales internæ læsiones inueniendæ sint, caute a Medicis prædicendæ.</i>	244
<i>Cadauerum foetor signum mortis certissimum.</i>	73
<i>Calcis effluvia nocua.</i>	201
<i>Camphorata in spasmo pectoris.</i>	138
<i>Capitis vulnera, vid. vulnera.</i>	
— <i>leuis contusio & c. sæpe funesta, & cur.</i>	45
<i>Carbonum fumus, vid. fumus.</i>	
<i>Cardiaca in spasmis pectoris quomodo vsurpanda.</i>	138
<i>Cardiogmos quando mortem repentinam portendat etiam ex Hipp.</i>	101
— <i>rationes adducuntur.</i>	102
<i>Carotides ad explorandum superstitem pulsum cur aptiores.</i>	79
<i>Catarrhus suffocatiuus.</i>	88
<i>Causæ subitaneæ mortis quot, & quales. a pag. 15. usq; ad 55</i>	
— <i>semper cum tempore operantur.</i>	15
<i>Cerebri structura, eiusque viarum libertas ad vitam necessaria.</i>	43
<i>Cerebrum per nervos cor, & thoracem mouet, & vicissim mouetur.</i>	5
— <i>est vnum ex tribus solidis maioris usus.</i>	18
— <i>eius hemisphæria an e directo corporis partibus respondant.</i>	231

INDEX.

— <i>per decus sim respondere probatur.</i>	232
— <i>horum subita, & constans læsio mortem repentinam accersit.</i>	233
— <i>eius lentæ congestiones repente tandem ingulant.</i>	46
— <i>corticalis substantia polypea.</i>	49
— <i>vasorum turgentia quomodo dignoscatur.</i>	208
— <i>spasnum quenam indicent.</i>	289
— <i>eius, & cordis læsio respirationis causa, & contra.</i>	58
— <i>eodem conuulso, serum in eius sinibus tanquam effectus reperitur.</i>	24
<i>Chalybeata, vide Martialia.</i>	
<i>Chocolata pro causa grassantis repentinæ mortis perperam adducta.</i>	152
— <i>est probi nutrimenti.</i>	160
<i>Ciborum indigentia, vide indigentia.</i>	
<i>Circulatio in præcordiis duplici ex causa intercepta.</i>	276
<i>Circulationis in cerebro inæqualitas ob sanguinis vitium.</i>	214
— <i>ab Hipp. indicatur.</i>	ibid.
<i>Coffe potus in congestionum cura.</i>	142
<i>Congestionum curatio Medicum exigit omnino prudentem.</i>	140. seq.
<i>Conuulsio vasorum quomodo contingat.</i>	277
— <i>eius causa experimentis roboratur.</i>	292
<i>Conuulsiones pertinaces ad subitam mortem sunt viæ.</i>	131. fin.
— <i>ipsarum curatio extra paroxysmum.</i>	205
	Cor

I N D E X.

<i>Cor suis vasis est vnum ex tribus solidis maioris vsus.</i>	23
<i>Cordis congrua structura ad vitam necessaria.</i>	36
— <i>etiam systole, & diastole.</i>	38
— <i>eius, & vasorum vis circumpulsiva rationem habet ad determinatam sanguinis molem, & gravitatem.</i>	24
— <i>eadem a structura, fluidisque nerueo, & sanguineo pendet.</i>	36
— <i>ideo ab istorum fluidorum defectu, aut vitio labefactatur.</i>	37
— <i>conuulsio, obstructio &c. mortis causa.</i>	ibid.
— <i>morsus a vermibus.</i>	38.
— <i>dolor pertinax in senibus exitialis.</i>	40. 100
— <i>huius rei ratio.</i>	102
— <i>an in pectoris conuulsionibus cor compatiatur maxime obseruandum.</i>	137
<i>Cordis motus in pseudo-mortuis quinam.</i>	72
— <i>sepultus quid indicet.</i>	74
— <i>in pseudo-mortuis quot modis perquirendus.</i>	78
— <i>paralysis futuræ indicia.</i>	98
— <i>palpitatio qualis plus, minus perniciosa.</i>	99
— <i>eadem cum sterni dolore sepulto.</i>	300
— <i>cum vertigine vnde.</i>	309
— <i>prodest vrina stranguriosa.</i>	100
<i>Cordis sarcomata in semilunaribus valuulis.</i>	220
— <i>vitia diuersa ab Authoribus notata.</i>	226
— <i>ingens amplitudo.</i>	242
— <i>a Marchetto etiam inuenta.</i>	267

I N D E X.

— magni, & prolabentis supra diaphragma symptomata.	253
— eius rigiditas in cadauere.	286
— immobilitas ex aortæ compressione.	290
— idem cor inuentum inter duo aneurysmata.	311
Cornacchini pulueris vsus in subitaneis morbis.	199
Corpora repentinæ morti subiecta multipliciter consideranda.	114
— bene nutrita phlebotomiam cur felicius fuerint experta.	174
Corporum varia dispositio aëri noxio diuersimode resistit.	21
— post eorum excalesfactionem frigidus potus, & balneum cur lethifera.	23
Corrosio lenta sanguiferorum valetudinarios sæpe detinet.	132
Corrosionem magnorum vasorum quenam præcedant.	14
Corticis peruuiiani vsus in præseruatione a spasmo.	137
— cerebri pars dextera flaccida reperta in quodam cadauere.	218
Cranii foramen, vide foramen.	
Cranio desquamato, cerebrum facile afficitur.	251
Crisis suppressa ubi subitam mortem præsagiat.	109
Cursorum præcordia cur facile labefactentur.	258
Cyathus supra Xiphidem positus ad explorandum an vere quis mortuus.	

I N D E X.

D.

- D***Ecoctiones vulnerariae, vide vulnera.*
 — *exsiccantes dictæ in apoplecticis sæpe noxiæ.* 185
- Deliquia animi, vide animi deliquia.*
- Diabeticorum renes flaccidi, ac ductiles.* 294
- Diaphragmatis vulnera, vide vulnera septi &c.*
 — *lesio tussim siccam excitat.* 48
 — *qualis motus in pseudo-mortuis.* 74. *sequ.*
 — *idem quomodo perquirendus, vide cyathus.*
- Dieta athletis necessaria.* 123
 — *exsiccans obesitas iungenda.* 127
 — *præservatiua in aneurysmatibus ex Hipp.* 132
 — *cur in his tantopere commendetur.* 134
 — *in Epilepsia idiopathica.* 140. *seqq.*
 — *pro præservatione a subito interitu.* 145
- Dietæ animi tranquillitas iungenda ex diuino Oraculo.* *ibid.*
- Diluentia temperata ab Hipp. quandoque laudata.* 184
- Disruptio vasorum non a solis externis causis excitari potest contra Laurentium.* 313
- Diuites a mortibus repentinis præ pauperibus cur felicius euaserint.* 159
- Dolores diuturni circa cor &c. quid indicent.* 100
 — *interni pectoris quinam lethales.* 89
 — *laterales quosnam morbos arguant.* *ibid.*
 — *in spasmodicis affectibus quid admittant.* 138
 — *vagi externarum partium quando lethales.* 203

I N D E X.

<i>Doloris in syncipite, & oculo sinistro causa in opposito latere delitescens.</i>	49
<i>Ducia in spasmodis a tenui materia pendentibus.</i>	137
<i>Durae matris morbofa contractio in cadauere.</i>	247
— <i>notabilis laxitas.</i>	247
— <i>paralyfis.</i>	249

E.

E <i>Misarii occlusio saepius subitae mortis praeludium.</i>	111
— <i>dum viget est medela.</i>	114
<i>Emplastica in spasmodis a subtili materia ortis.</i>	137
<i>Emulsiones in spasmodis pectoris.</i>	138
<i>Epicratica purgatio, vide purgatio.</i>	
<i>Epidemica non fuit praesens morientium constitutio.</i>	164
<i>Epilepsia cessante, cur interdum mortifera corripiat apoplexia.</i>	30
<i>Epilepsia pertinax cur frequenter in apoplexiam transeat.</i>	ibid.
— <i>quomodo contingat.</i>	28
— <i>hac correpti, qui repente decedant.</i>	116. seq.
— <i>in idiopathica abstinendum a vino.</i>	140
— <i>in sympathica tam vomitus, quam purgatio conuenit.</i>	139
<i>Epileptica apoplexia, vide apoplexia &c.</i>	
<i>Essexarum repulsio aliquando mortifera.</i>	239
<i>Ethnicorum sententia de subita morte eligenda damnatur.</i>	119

I N D E X.

<i>Euacuationes suppressæ modo sunt signa, modo etiam subite mortis causæ.</i>	111
— & contra.	112
<i>Exercitatio Athletis quando imperanda.</i>	124
— eius utilitas.	128
<i>Exercitium vehemens vasorum rupturam promouet.</i>	134
<i>Experimenta Authoris de causis particularibus in singulis hoc anno morientibus.</i>	153
<i>Extispiciorum utilitas, & cautela.</i>	245

F.

F <i>Acies in Ægrotis iuxta cordis affectiones varie coloratur.</i>	297
— cadauerum sæpe Medicos erudit.	240. fin.
<i>Facultas pulsua ad Vitam necessaria.</i>	36
<i>Febris quando subitam mortem posset auertere.</i>	248
<i>Ferramenta ignita pedum plantis admota in forti apoplexia.</i>	181
<i>Fibræ tendineæ, vide tendineæ.</i>	
<i>Fistulis ani occlusis mors repentina quando.</i>	111
<i>Fluida, & solida maioris vsus animalium perfectorum Vitam constituunt.</i>	3
— qualia sint.	18
<i>Fluxilitas summa sanguinis in cadauere.</i>	285
— raro inuenitur.	289
— cur acciderit in nostro casu.	291
<i>Fœminæ in hac mortifera constitutione maribus feliciores.</i>	161
— rationes adducuntur.	162

INDEX.

<i>Fonticulorum occlusio sæpius mortis signum, quam causa.</i>	112
<i>Fonticulus vtiliter excitatus.</i>	238
<i>Foramen cranio forsan innatum.</i>	243
<i>— quomodo infirmandæ duræ matri contulerit.</i>	250
<i>Frigidus potus quando, & quomodo subitæ necis causa.</i>	23
<i>Frontis venarum incisio in præsentî constitutione utilis.</i>	171
<i>Frumenti corrupti exhalationes cur pestiferae.</i>	21
<i>Fumus carbonum aërem ad necem vsque inquinat.</i>	20
<i>— ex eodem trachæa color vitiat.</i>	277
<i>Funerum apparatus tardi cur inuenti.</i>	69. seq.
<i>Fungi Melitensis vis vulneraria.</i>	136

G.

G <i>Attuccius Physicus allegatus.</i>	211
<i>Gaudio subito perculsi cur interdum repente concidunt.</i>	23
<i>Glandula scirrhusa sub cerebello cur subitam mortem asciuerit.</i>	52
<i>Glandularum racemi ad sinus duræ matris obseruati.</i>	217
<i>Glandulæ vberius liquida secernentes cur euadant graciliores, & e conuerso.</i>	233
<i>Graciles cur rarius repente moriantur.</i>	108
<i>Gummosa in phlegmaticis congestionibus curandis.</i>	142

I N D E X.

H.

H æmorrhagia quando sit subitæ necis præſagium.	105
— larga in quodam ſene utilis.	178
Hæmorrhoides ſenum ſuppreſſa aliquando ſubitæ mortis præludium.	110
— iisdem reſtitantibus fortis apoplexia.	193
— arte reuocatis morbi ſolutio.	194
Hemiſphæria cerebri, vide cerebri &c.	
Hepatis tumor folliculatus tuſſim ſiccam excitabat.	48. ſin.
— abſceſſus poſt interimentia capitis vulnera.	117
Herbarum epicerauſticarum uſus.	142
Hirudines naribus quando applicandæ.	208
Hiſpanium vinum ſeptentrionalis ventus glaciât.	20
Homo grauius, & frequentius agrotat, quam bru- ta.	119
Hydatis inſignis in pia meninge.	50
Hydrops pectoris repentinus cur aliquando ex tempo- re perimat.	33
— ex cauæ ligatura ortus.	278
Hypochondriorum ſucci præcordiis, & cerebro ſæpe mortiferi.	24
— qua via ad has partes ferantur.	195. 204. 279.
— conuulſiones eliminantia.	137
— tenſioni quomodo ſuccurrendum.	204
Hystericis paroxyſmis ſolum tempus quandoque me- detur.	65
	In-

I N D E X.

I.

I ntemperantes &c. in præfenti constitutione repente sublati.	154. 162
Inuincibiles repentinæ mortis causæ quales.	62
Iudicium cautela aduersus simulatos mortuos.	68
Iugularium incisio in hac constitutione cur proficua.	172
— cerebri, & præcordiorum morbos leuat.	173
Iuris longi vsus.	184

L.

L ætis vsus in spasmiss a tenui materia.	137
Lamella ossæa in aneurysmate.	302
Laminæ ignitæ pedibus admotæ in forti apoplexia utiles.	188
Lana naribus admota ad dignoscendum an quis mortuus.	75
Latex a cadaueris pulmone compresso manans.	271
Latinus Physicus carcerum.	240
Liquida quedam morbosa per secernicula naturalia ægre secedunt.	196
Liquidi impetus, vide impetus.	
Liquidorum magna vitia solidis exitialia, & contra.	60
Loquela post raninas incisas restituta	191
Lympha in thorace aut cerebro collecta non semper morbi, aut mortis causa.	24
Lymphatica pie matris varicosa.	48
Lym-	

I N D E X.

<i>Lymphaticorum internorum ruptura quomodo præcauenda.</i>	135
<i>Lympha congestio in spasmodis pectoris quibus auertenda.</i>	138
<i>— concrefcentis causa ex Chymicis.</i>	265

M.

<i>Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inuestiganda.</i>	245
<i>Manfredus inter Romanos Medicos, laudatur.</i>	192
<i>Mares in hac constitutione fœminis deterius habuerunt.</i>	161
<i>Marmontana, vide muris montani.</i>	
<i>Martialia in præseruatione a spasmodis ex materia viscida.</i>	137
<i>Mechanicam in Medicina primus inuexit Hippocrates.</i>	4
<i>Medici spes in hystericeis paroxysmis qualis.</i>	65
<i>— prudentia, & fama in scientia prædicendi.</i>	82
	118
<i>— ingens labor in curandis solidorum morbis.</i>	209
<i>— cautela in prædicendis internis cadauerum læsionibus.</i>	244
<i>Medico-astronomicæ vide obseruationes.</i>	
<i>Medicus in diuinando sit peritus ex Hippocrate.</i>	115.
<i>Meningum, & corticis cerebri motus ad Vitam necessarius.</i>	43
<i>— ex horum constanti læsione mors citissima.</i>	44
<i>— compressis neruis ad has partes tendentibus idem euenit.</i>	52

I N D E X.

— <i>convulsio in epilepsia idiopathica duplici de causa contingit.</i>	28
— <i>motus multipliciter ablati.</i>	53
— <i>abscessus polypeus.</i>	48. sequ.
<i>Menti, & sensibus non omnia innotescunt.</i>	72
<i>Mistichellus Physicus laudatus.</i>	181
<i>Morbi externi diuturni cur valetudinariis sepe proficiunt.</i>	143
— <i>ex loco tantum differunt.</i>	195
— <i>ipsorum occasiones perpendende ex Hipp.</i>	212
<i>Mors quid sit.</i>	10
— <i>eius diuisio, & natura.</i>	11
— <i>etsi indiuidua in plures tamen vulgo distinguitur.</i>	7
— <i>variae eius species multipliciter considerande.</i>	8
— <i>eius varia discrimina Moralists ad corrigendos mores hominum utilia.</i>	ibid.
— <i>inopinata a probis Viris non exoptanda.</i>	120
— <i>naturalis accidit decrepitis aequae ac iuuenibus languidis.</i>	12
— <i>subita ex obstructione, compressione &c. cordis, & vasorum.</i>	37
— <i>quibus potissimum accidat.</i>	86
— <i>quaelibet est repentina, & cur.</i>	7
<i>Mortis idea ex Vitae notione desumenda.</i>	1
— <i>differentiae vnde petende.</i>	9
— <i>sunt duplicis generis.</i>	17
— <i>causae in repentina semper cum tempore operantur.</i>	16

I N D E X.

- *occasiones sæpe confunduntur cum causis, vide oc-*
casiones.
- *signum certissimum, vide fœtor.*
- Mortui simulati quomodo dignoscantur.* 67
- *repente tardius sepeliendi.* 70
- Mortuus a pseudo-mortuo quomodo distinguendus.* 74
- Motus non vitales aliquando etiam in mortuis.* 77
- *cordis in pseudo-mortuis, vide cordis & c.*
- Muris montani adeps ad paralyfim.* 190. seqq.
- Mumiata in spasms præcordiorum quomodo usur-*
panda. 138. fin.

N.

- N** *Arcoticorum vsus in spasms cum dolore.* 137
- Nasi mucus suppressus a calcis effluuiis.* 202
- *cruenta ab eodem filamenta pendentia intercepti-*
onis vasorum sunt indicia. 278
- *venæ apertæ utiles in hac constitutione.* 171
- *eidem hirudines quando applicandæ.* 208
- Nerveus succus vnum ex tribus fluidis maioris v-*
sus. 18
- Negligentia quandoque superantur morbi.* 61. fin.
- Nervis prope iugulum ligatis, mors in cane ex Val-*
salua. 53
- Nervorum discontinuatio cum cerebro insuperabilis*
causa repentinæ mortis. 62
- *liquidi motus in pseudo-mortuis qualis.* 72
- *motiones sopitas excitantia.* 81
- *opticorum compres. vide optic.*

I N D E X.

<i>Nobiles huius constitutionis vim vari subierunt.</i>	159
<i>—contrarium accidit Leidensibus teste Syluio.</i>	ibid.
<i>Nuccarinus Fulginei Physicus commendatus.</i>	47

O.

O <i>Besis repentina totalis vasorum intra cranium obstructio facilis.</i>	51
<i>—cur præ gracilibus mors accadat improuisa.</i>	108
<i>—præseruatina remedia qualia.</i>	128
<i>Observationes Medico-astronomicæ vtilis ad prædicendum.</i>	116
<i>Occasiones aliquando confunduntur cum causis subitæ mortis.</i>	16
<i>Odoramenta venefica aërem pestiferum reddunt.</i>	21
<i>Oleosa cum fluidis exhibita a quibus spasms præseruant.</i>	137
<i>—in spasms pectoris cum lymphæ congestione.</i>	ibid.
<i>Omenti loco nigra membrana in cadauere inuenta.</i>	218
<i>Opii vsti vis vulneraria.</i>	136
<i>Opticorum neruorum compressionem quanam indicent.</i>	116
<i>Ordo anima disciplinarum.</i>	113
<i>Oris ventriculi morsus a vermibus.</i>	38
<i>—collutiones ex dissoluentibus vtilis in aphonis.</i>	189

P

P <i>Acchionus Physicus laudatus.</i>	49
<i>Palpitatio, vide cordis &c.</i>	
<i>Pancreatis mollities excedens in cadauere.</i>	285
<i>Para-</i>	

INDEX.

- Paralysis præcordiorum, vide præcordiorum &c.*
— cordis, & arteriarum 37. vide etiam cordis.
— partium omnium intra cranium. 249
— post syncopem &c. opportuna. 207
— ex inæqualitate circulationis sanguinis. 214
— ex causa calida curatio. 208
Paregorica in spasmodis pectoris quando conducant. 138
Pascolus Pbyficus publicus Anatomes Professor. 240
Pauli Sacr. Pal. Ap. Medicus. 240
Pauperes, vide Diuites.
Pectoris hydrops repentinus, vide hydrops.
— dolores, vide dolores pectoris.
Penis est musculus. 295
— rigidus in cadauere obseruatus. 285
— spuria erectio in cadauere quomodo excitetur. 296
Pericardii cum corde adhæfio quibus familiaris. 225
Pericardium concreto sanguine plenum. 303
*Periculum mortis quibus ægris aperiendum. 87-
 feqq.*
*Perspiratio in agentibus sessilem Vitam, cur, &
 quibus in partibus minor habeatur. 126*
Pestes animalium particulares vnde. 21. & feqq.
*Philosophia experimentalis illustratur etiam iis, quæ
 successum non habuerunt. 9*
Phtyficis quale æquinoctium magis lethale. 110
*Pbyficis mortium varia discrimina quid sugge-
 rat. 8*
Pia matris lymphatica, vide lymphatica.

I N D E X.

<i>Pierleonius Medicus allegatus.</i>	193
<i>Pillul. de succino Cratonis vsus.</i>	194
— <i>de spuma chalyb.</i>	139
<i>Placentius Medicorum Urbis senior in authorita-</i> <i>tem adductus.</i>	152
— <i>eiusdem mentio.</i>	102. 211. 240
<i>Pletthora nimia repentinæ mortis causa.</i>	23
— <i>oritur sæpe a stomacho valido.</i>	125
<i>Podagra suppressa quinam morbi insurgant.</i>	50
<i>Pondus aëris ex fodinarum effluuiis maius.</i>	20
<i>Polypi acidis non alcalicis dissoluuntur.</i>	282
— <i>constructio in aneurysmate.</i>	302
<i>Præcordia in Cursoribus, vide Cursorum &c.</i>	
— <i>iisdem conuulsis seri effusio intra thoracem.</i>	24
<i>Præcordiorum labes a liene communicata.</i>	275
— <i>aneurysmata, vide aneurysmata &c.</i>	
— <i>paralysis mortem infert insensilem.</i>	14
— <i>dilatatio morbofa principiis hydrometricis illu-</i> <i>strata.</i>	261
— <i>pertinax conuulsio postquam cessauerit cur nibilo-</i> <i>minus interdum mortifera.</i>	40
— <i>spasnum quæ signa indicent.</i>	289
<i>Præfocati aliquando naturaliter rediuiui.</i>	61
<i>Præseruatiua methodus a subitaneis mortibus.</i>	130. seqq.
— <i>ex Christi Oraculo vera in tranquillitate, & so-</i> <i>brietate.</i>	145
<i>Prolabentis Cordis supra diaphragma modus me-</i> <i>chanicus exponitur.</i>	259
— <i>cur in isto casu palpitatio post cibum succedat. ib.</i>	Pro-

I N D E X.

<i>Prolapsus cordis quandoque hydropem mentitur.</i>	268
— <i>symptomata ipsum concomitantia.</i>	253
<i>Prudentia summa est necessaria in Medicina.</i>	83
— <i>quomodo acquiratur.</i>	84
<i>Pseudo-mortui difficulter a mortuis distinguuntur.</i>	71
— <i>quomodo tamen id assequimur.</i>	74
— <i>in his centrum diaphragmatis solum trepidat.</i>	71
— <i>cordis motus in iisdem qualis.</i>	ib.
<i>Puerperis mors repentina quando.</i>	109
<i>Pulmonica vena, vide vena &c.</i>	
<i>Pulmonum adhesio cum costis.</i>	271
— <i>aliquibus forte naturalis.</i>	280
— <i>latex ab ipsorum superficie manans.</i>	271
— <i>rigiditas in cadauere.</i>	286
— <i>apoplexia mortifera.</i>	88
— <i>eorundem articulorum conuulsio.</i>	ib.
— <i>quosnam repente interimat.</i>	90
— <i>ex ea quinam diutius seruentur.</i>	91
<i>Pulsus in carpis deficiens non semper cordis motus cessationem testatur.</i>	79
— <i>intermittens non semper funestus.</i>	96
— <i>Authoris experimento comprobatur.</i>	97
— <i>tardus quando exitialis.</i>	98
— <i>aliquando ob tangentis incuriam mortuis attri- bui potest.</i>	80

Q.

Quercet. antepilepticum medicamentum laudatur. 209

R.

Raninis incis, vide loquela.
 Realis Sacr. Pal. Apost. Medicus. 240
 Remedia mixta quando vsurpanda. 142
 Repente mortui tarde sepeliendi. 70
 — quo morbo laborauerint maxime sciendum. 236
 Repentinæ mortis idea. 14
 — species rara etiam ex Laurentio. 312
 — causæ sunt duplicis generis. 17
 — semper cum tempore operari solent. 15
 — non omnes inuincibiles. 62. 64
 — vincibiles ex medentium audacia, & naturæ vi
 quales. 64
 — eadem mors a magna sanguinis diminutione. 22
 — ex pertinaci eiusdem mora, aut impetu in præcordiis, & cerebro. 23
 — ob spiritum sponte cohibitum. 34
 — ex esis parietibus cordis, & sanguiferorum. 36
 — quomodo ex inflicto pugno sub Xiphoide. 39
 — inhibito spirituum animalium influxu ad præcordia. 44

INDEX.

— a leuicapitis contusione &c.	45
— cur in his præcedat rigor.	45
— quomodo ex sternutatione contingat.	ibid.
— ex lentis in cerebro congestionibus.	140
— compressis &c. nervis etiam extra cranium.	52. fin.
— aëris, ac instrumentorum respirationis vitio.	58
— ob triplicem contemporaneum morbum.	60. 298
Repentina mors quandoque grassatur in homines, & bruta, ex causis uniuersalibus.	150
— eiusdem causa in præsentì constitutione non uni- uersalis, sed particularis fuit.	151
— idcirco non unicum signorum genus præiuit.	162
— cum ab uniuersali causa producitur eadem sem- per signa adsunt.	163. fin.
— ea grassante, ceteri morbi, & mortes, Romæ mi- nus frequentes.	166
— & contra.	168. fin.
De Rubeis Medicus nominatus.	193

S.

Salis urinosi vim ad dissoluendum sanguinem.	292
Salsæ infusio in paralyfi utilis.	189. 194
Sanguis unum ex fluidis maioris usus.	18
— instar aquæ hydraulica machina mouetur, & mo- uet.	4

INDEX.

- *quadrupliciter fit causa mortis repentina.* 22
- *intra compressam arteriam violenter trusus cunei, & vectis potentiam induit.* 262
- Sanguinis impetus aut mora pertinax ubi mortis repentina causa.* 23
- *fluxus ad cerebrum interceptus subito interficit.* 26
- *missio parca in principio aneurysmatum laudatur.* 132. seqv.
- *item in morbis capitis cum plenitudine.* 139
- *in hac constitutione profuit ex syderata etiam parte, & cur.* 171
- *ex iugularibus, sublingualibus.* 172. seqq.
- *tollit vasorum interceptionem.* 175
- *Romæ non semper prodest.* 176
- *quando omittenda.* 200
- Sanguinis coagulatio lacti coacto assimilatur ab Hipp.* 158
- *hanc serositatem exundatio consequitur.* 157
- *morbofa penetratio ad cerebri medullam vnde.* 295
- *fluxilitas, vide fluxilitas.*
- Sarcomata cordis, vide cordis &c.*
- Saxus Physicus allegatus.* 211
- Secernicul. naturat. vide liquida.*
- Senes syderationibus sunt subiecti.* 114
- *quando facile euadant apoplectici.* 116
- Sensibus, & menti non omnia innotescunt, vide menti.*
- Senum tussis, vide tussis.*
- *de-*

INDEX.

— dolor cordis, vide cordis.	
— hæmorrhoides, vide hæmorrhoides.	
— iisdem bene nutritis phlebotomia salutaris.	178
Septitransuersi vulnera, vide vulnera thorac.	
Septentrionalis ventus mortifer, vinumque hispanicum congelians.	20
Sepulchrorum exhalationes cur exitiales.	21
Serum lactis quibus spasms conferat.	137
— cum infusione radicis chinæ ubi usurpandum.	144
Setonis vsus.	209
Simoncellus publ. Anat. Minister.	240
Sincipitis sinistri dolor, vide dolor.	
Sinibaldus Protomedicus laudatus.	179. 211. 240
Sinister cordis sinus duplo maior dextero.	255
— cur sanguinis motus per hunc tardior fuerit.	263. seq.
Sobrietas Vitæ protrahendæ fundamentum.	127
— aneurysmaticis maxime conducit.	133
Solida, & fluida maioris vsus quomodo animalium perfectorum Vitam constituent.	3. sequ.
— utraque sunt tria.	18
— ad interitum mutuo conspirant.	32
— eadem structura, vel motu pertinaciter læsa sunt mortis repentinæ causa.	34
— ipsorum vitia fluidis exitialia, & contra.	60
Solidorum morbi difficilis sunt curationis.	209
Solstitia apoplexiarum feracia.	115
Spasmi pectoris quomodo sint tractandi.	138

INDEX.

<i>Spasms a materia subtili productis quomodo succurrendum.</i>	137
— <i>a materia viscida aliter tractandi.</i>	ib.
<i>Spasms uniuersalis a meningibus.</i>	291
<i>Sphacelati artus, vide artuum.</i>	
<i>Spiritus in homines summa necessitas.</i>	33
— <i>sponte cohibitus subitæ mortis causa.</i>	34
<i>Spiritus dictus Vitæ quid, eiusque vsus.</i>	189
<i>Spirituum defectus mortalis ex variis causis.</i>	26
— <i>copia quomodo exitialis.</i>	27
— <i>item acrimonia.</i>	ib.
— <i>vitium ab aëre haustum.</i>	31
— <i>animalium descensus ad præcordia inhibitus subitæ mortis causa.</i>	44
<i>Sterni dolor sepulius &c.</i>	299
— <i>pars dextera elatior inuenta.</i>	160
<i>Sternuentibus mors subita.</i>	45. seq.
— <i>mos precandi salutem vnde.</i>	46
<i>Sternutatoria acria pro sepulta respiratione excitanda.</i>	75
<i>Stibiata in thoracis spasms quando conueniant.</i>	138
— <i>in curatione pblegmaticarum congestionum.</i>	141. fin.
<i>Stibii diaph. vsus ad aphoniam utilis.</i>	189
<i>Stomachus validus cur interdum plethoricis insens.</i>	125
— <i>debilis quomodo ad protrahendam vitam conferat.</i>	136. fin.
— <i>ad eius languorem ius appropriatum.</i>	200
	Suc-

I N D E X.

<i>Succinata in thoracis spasms.</i>	138. fin.
<i>Suffocatio inter morbos huius constitutionis.</i>	58
<i>Sulphurata in spasms pectoris.</i>	138
<i>Sutoria ars in firmandis præcordiorum partibus conducit.</i>	308
<i>Syderationis origo interdum a corde eiusque vasis.</i>	298
— <i>nomine quid comprehendat Hippocrates.</i>	ib.
<i>Syncope ex cordis, & arteriarum paralyfi.</i>	37
— <i>morbis huius constitutionis.</i>	57
— <i>hac correpti, vide præfocati.</i>	
— <i>ab erosione &c. est inuincibilis.</i>	63
— <i>eiusdem recursus.</i>	204
— <i>vitio valvularum cordis observata.</i>	218
<i>Syncopem lethalem ex obstructione &c. quenam præ- cedant.</i>	14
<i>Syncopis particularis mortiferæ causa mixta.</i>	248
— <i>periculum detractum.</i>	206

T.

T <i>Abaci usus non fuit in causa grassantium repen- tinarum mortium.</i>	152
<i>Tabidis &c. cordis cum pericardio adhæsiõ familia- ris.</i>	225
<i>Taciturnitas quid indicet.</i>	206. 208
<i>Temperati mortem repentinam hoc anno non subie- runt.</i>	159
<i>Tendineæ fibræ pulmones costis colligantes.</i>	271

I N D E X.

<i>Terræ motus pro causa huius mortiferæ constitutionis falso accusatur.</i>	152
<i>The in congestionibus curandis.</i>	142
<i>Thomassinus Proto-Medicus allegatus.</i>	240
<i>Thoracis vasis interceptis, apoplexia succedit ex Mart. & Fracass.</i>	273
<i>Therebintinata in spasmis pectoris cum lymphæ congestionem.</i>	138
<i>— in curatione congestionum.</i>	142
<i>Thoracis vulnera, vide vulnera thoracis.</i>	
<i>— in spasmis quid observandum.</i>	138
<i>Timidi quomodo a subita nece præcauendi.</i>	129
<i>— subito percussi interdum repente concidunt.</i>	23. seq.
<i>— ipsorum cerebri constitutio qualis.</i>	24
<i>— phlebotomia quando conveniat.</i>	ib.
<i>Timoris, & audaciæ causa in solidis partibus.</i>	104
<i>Tracheæ vitio subita mors varie contingit.</i>	33
<i>— color fulgineus, vide fulgineus.</i>	
<i>Trullus Physicus laudatur.</i>	49. 198
<i>Tuberculo apparente ad exteriora pectoris, & cerebri, quorundam symptomatum alleviatio.</i>	209
<i>Tuberculum pulmonis sepultum quomodo dignoscatur.</i>	89
<i>— de ipso quando dubitandum.</i>	138
<i>Tussis sicca ex diaphragmatis labe.</i>	48
<i>— cum fœtore quid indicet.</i>	90
<i>— diu.</i>	

INDEX,

- diuturnæ humidæ in siccam conuersio in senibus exitialis. 87
- suffocatiua quomodo. 88

V.

- V**aletudinarii alii interius, alii exterius egrotant. 130. fin.
- triplex affectionum genus eos ad subitam necem disponit. 131
- quomodo ab eadem præseruandi. 143
- in præsentī constitutione subito periere. 154
- Valetudinariis diuturni morbi externi sæpe conferunt. 143
- mors subita fuit Romæ instar malæ crisis. 154
- Valsalua Anatomicus Bonon. laudatur. 213. 231
- eiusdem experimentum nobile. 53
- Valuularum semilunarium sarcomata. 220
- a nemine indicata. 226
- productio quomodo euenerit. ibid.
- iisdem durantibus, quomodo pulsus æqualis esse potuerit. 227
- quomodo syncopem sollicitauerint. 228
- Varices in pulmone cadaueris. 219
- pro aneurysmatibus accipit Hippocr. 132
- internæ cognitu difficiles. 84
- lymphaticorum piæ matris. 48
- Variolarum retrocessio quando mortifera. 110
- Vasorum magnorum corrosionem quid præcedat. 14. seq. stru-

I N D E X.

— <i>structura, & libertas ad vitam necessaria.</i>	36
— <i>conuulsio, compressio & c. mortis causæ.</i>	37
— <i>interceptio, vide interceptio.</i>	
— <i>debiscentia in ascite.</i>	281
— <i>disruptio, vide disruptio.</i>	
<i>Vasorum, & cordis vis pulsiva determinatæ moli, & gravitati sanguinis proportionalis.</i>	24
<i>Venæ pulmonicæ dilatatæ indicia.</i>	89
— <i>rupturam quænam præcedant.</i>	90
<i>Venæ cavæ ruptura.</i>	304
— <i>corrosio quomodo inducta.</i>	309
<i>Venetiis olim repentinæ mortes grassatæ sunt.</i>	51
<i>Ventriculi vitia cerebro, & præcordiis communicata.</i>	24
<i>Ventus interdum mortiferus.</i>	21
<i>Venus in senibus perniciosa.</i>	27
<i>Vermium morsus quomodo mortem inferat.</i>	38
— <i>in ipsorum suspitione quid agendum.</i>	138
<i>Vertigo tenebrosa.</i>	300. fin.
— <i>cum palpitatione cordis vnde.</i>	309
<i>Vesicantia sunt emisaria artificialia.</i>	180
— <i>ipsorum usus, & utilitas.</i>	180. & 194
— <i>quid excitent.</i>	196
<i>Veternus larga hæmorrhagia in sene sanatus.</i>	178
<i>Victus plenus ubi noxius.</i>	198
<i>Vini abstinencia Athletis necessaria.</i>	123
— <i>item in Epilepsia idiopathica.</i>	140
<i>Viperata in præcordiorum spasmodis quando præscribenda.</i>	138
— <i>valetudinariis præservandis.</i>	144
<i>Viri-</i>	

I N D E X.

<i>Virium præceptus lapsus.</i>	310. fin.
<i>Vis mouens ad vitam necessaria.</i>	36
<i>Viscerum vigor confert ad morbos ad exteriora detrudendos, & contra.</i>	213
<i>Vitæ notio veram mortis ideam exhibet.</i>	1
— <i>de hac Aristoteles obscure scripsit.</i>	2
— <i>uniuersalis conceptus vnde.</i>	ib.
— <i>tria sunt necessaria ex parte cordis magnorum vasorum.</i>	36
<i>Vita in animalibus perfectis in quo consistat.</i>	3
— <i>longa ob sobrietatem.</i>	127
— <i>sepulta in morientibus quomodo excitanda.</i>	80
<i>Vomica pulmonum, vide pulmonum.</i>	
<i>Vomitus in epilepsia sympathica excitandus.</i>	139
— <i>quibus proficius.</i>	184
<i>Vrina stranguriosa in palpitatione salutaris.</i>	100
— <i>quando dubia.</i>	206
<i>Vteri conuulsionum medela.</i>	137
<i>Vterus quomodo labem mortiferam in præcordia, & cerebrum suffundat.</i>	24
<i>Vulnera circa iugulum cur lethalia.</i>	26
— <i>thoracis, & septi simul transuersi quænam, & cur perimant.</i>	34
— <i>capitis subito enecantia, quæ. 117. & seqq.</i>	
<i>Vulnerar. decoct. usus in vasorum aphonia.</i>	135.
<i>Vulnus capitis profundum cur lethale.</i>	47

INDEX.

X.

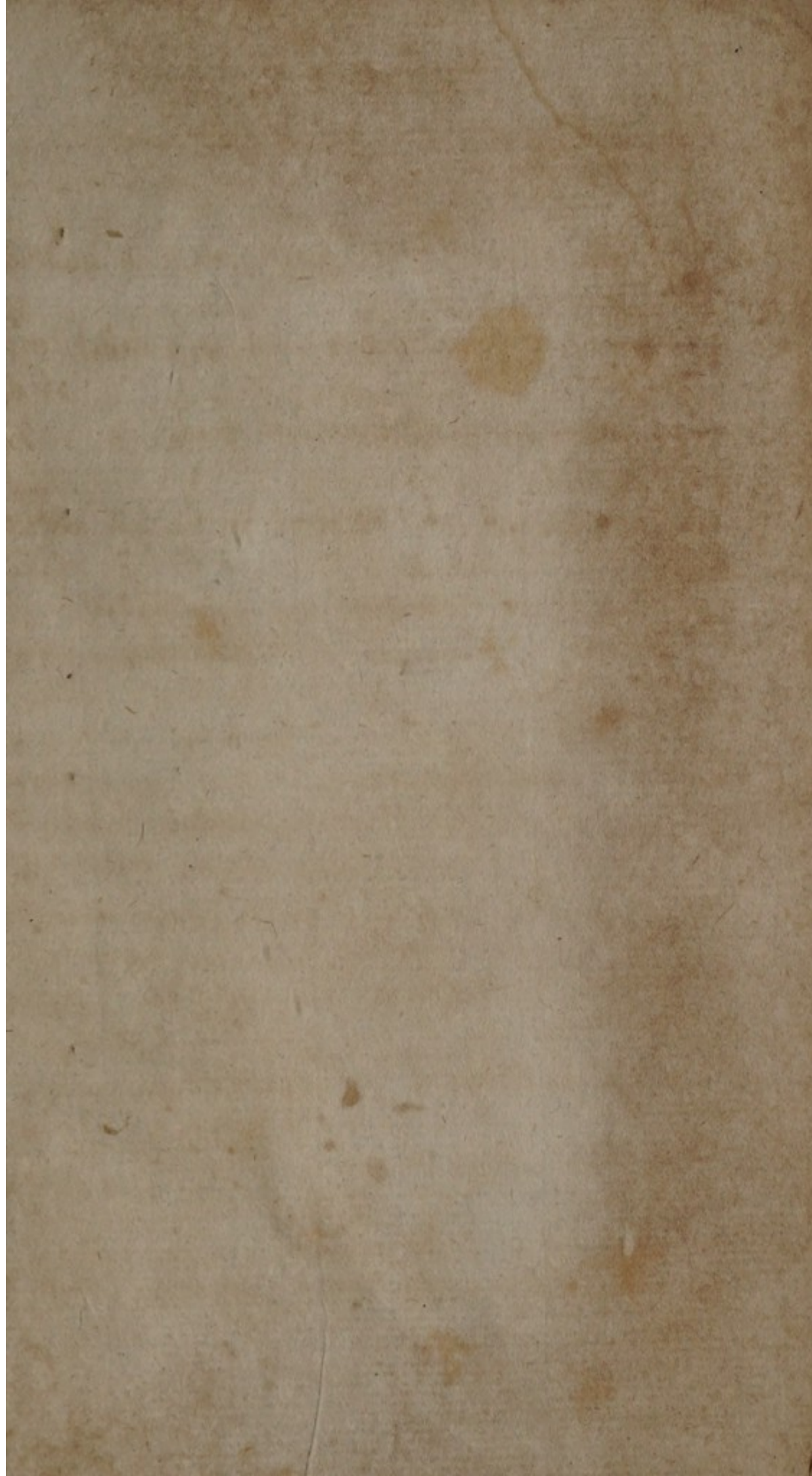
X *Ipoidis cartilaginis percussio cur aliquando
mortifera.* 39

— *mirabilis partium nexus sub ipsa delitescens.*
ibid.

— *Cyathus eidem applicatus ad quid.* 77

F I N I S.

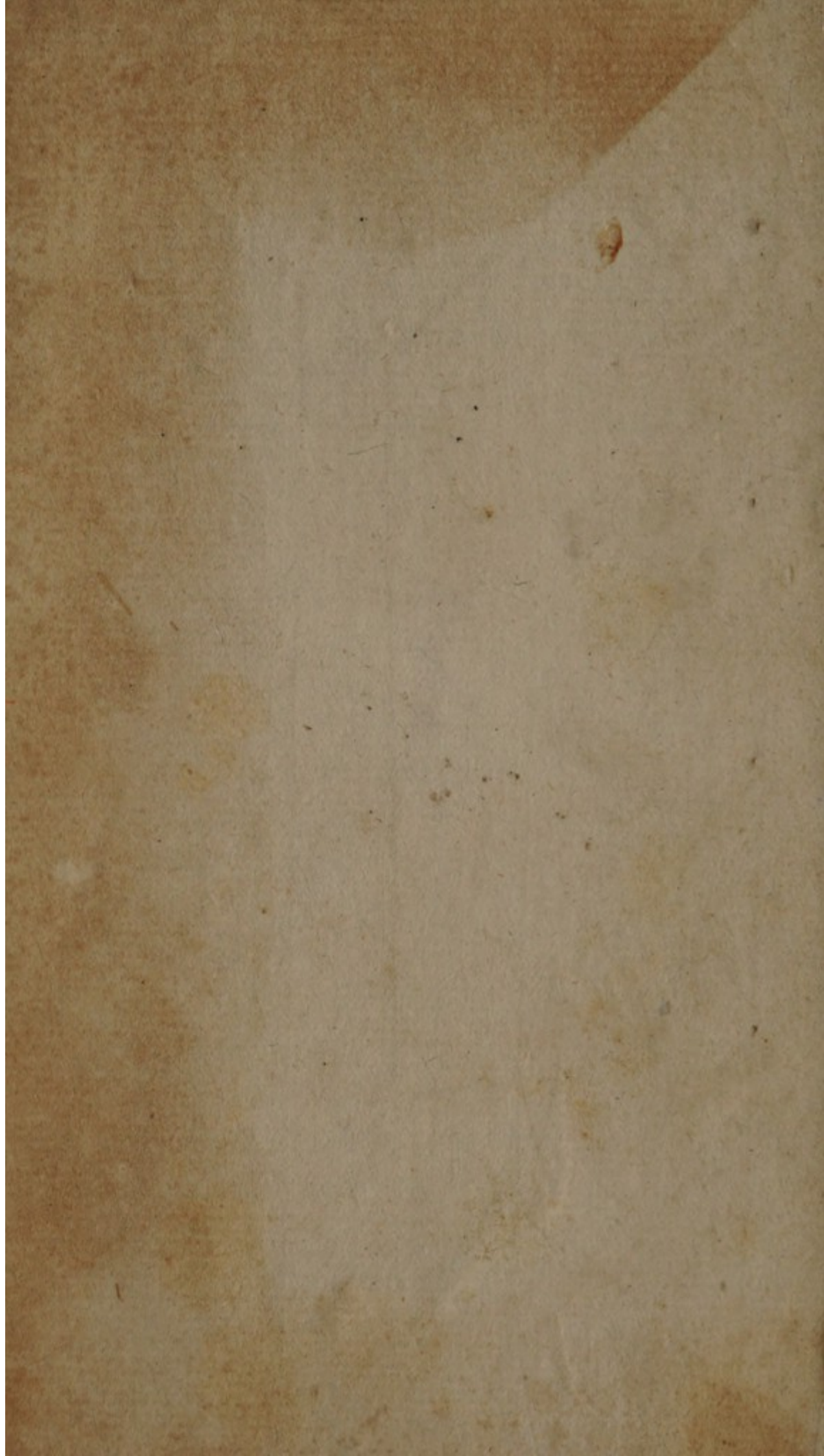

26-

RB-

24020⁹⁴

